

TÜRK-İŞ

KIBRIS

TÜRK-İŞ
Ada
Türklerinin
durumunu
İCFTU'ya
duyurdu

Sayı
58
Aralık
1967

TÜRK-İŞ

AYLIK DERGİ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

ARALIK

1967

YIL : 5
SAYI : 58

Fiatı : 250 Krş.
1 YILLIK 25.00 TL.

TÜRK - İŞ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
Seyfi DEMİRSOY

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Ülkü ARMAN

FOTOĞRAFLAR
Şehir Fotoğraf Ajansı
Adnan HASKOKAR

İDARE ve YAZIŞMA ADRESİ
TÜRK-İŞ GENEL MERKEZİ
TUNA CADDESİ
YENİŞEHİR — ANKARA
Telefon :
17 91 35

TÜRK - İŞ DERGİSİ BASIN AHLÂK
YASASINA UYMAIYI KABUL
ETMİŞTİR.

SUNUŞ:

Saygıdeğer Türk - İş okuru,

Orta-Doğu, geçtiğimiz ay içinde ciddi bir kriz daha geçirdi. 15 Kasım günü Kıbrıs'ta Türk cemaatini yok etmek için Rumların giriştiği katliam, Türk hükümeti tarafından sert bir tepki ile karşılandı ve çok kısa bir zamanda harp havası içine girildi.

16 Kasım gününden itibaren Türkiye radyo ve gazeteleri, 1963 yılından beri büyük bir huzursuzluk veren Kıbrıs konusunun artık silâh yolu ile halledilebileceği haberlerini vermeğe başladılar ve bu gergin tansiyon 15 gün devam etti. Türkiye ile Yunanistan, her an bir savaşın kaçınılmaz sonuçlarını tartışıyorlardı. Ancak, Amerikan Cumhurbaşkanı Johnson'un özel temsilcisi, Nato Genel Sekreteri ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin temsilcisi, on gün devam eden diplomatik çaba sonucunda savaşı önleyebildiler.

15 Kasım katliamının doğurduğu kriz atlatılmış oldu. Fakat yıllarca devam edip gitmekte olan Kıbrıs sorunu yine aynı önemi taşımakta ve ne olacağı henüz bilinmemektedir.

Son Kıbrıs olayları Türkiye'de, milli birlik ve beraberliğin en güzel örneklerinden birini vermesi bakımından takdire değerdir. Bütün muhalefet partileri ve teşekkülleri, hükümeti desteklediklerini ve alacağı kararı yürütmeye yardımcı olacaklarını kesinlikle ilân ettiler.. Bu arada Türk-İş de uluslararası işçi teşekküllerine bir muhtıra göndererek, Kıbrıs konusunda Türk tezini ve haklı davasını anlattı, Başkan Seyfi Demirey verdiği demeçlerde Türk işçisinin bu konuda her fedakârlığı milli bir ödev olarak yerine getireceğini söyledi.

Bu sayımızda Kıbrıs olaylarını başından itibaren en geniş şekilde okuma imkânını bulacaksınız.

Kıbrıs olayları en hararetli günlerini yaşarken, dünya borsalarını sarsan İngiliz hükümetinin bir kararı da aynı önemle izlenmiştir. İngiliz hükümeti 18 Kasım'da sterlinin değerini % 14,3 oranında düşürmüş ve bunu Maliye Bakanı Callaghan'ın kesin teminatına rağmen uygulamıştır.

İngiltere ile sıkı iktisadî ilişkiler kurmuş olan ülkeler, devalüasyon'la oldukça ilgilenmişler ve önem vermişlerdir.

Bu sayımızın «Ekonomi bülteni» de İngiltere'deki devalüasyon hakkında bilgi bulacaksınız.

Saygılarımızla

Otorite ve tasarruf

Otorite kelimesinin kendisine, manasına bayılırım. Birisine «otoritedir» dediler mi o kişinin namı hesabına sevinir, şahıslarına hayranlık duyarım. Tabii gerçekten otorite ise. Malûm ya, otoritede adalet varsa makbuldur. Adalettten yoksunsa, ona otorite denmez «maskaralık» denir.

Devlet mekanizmasında «otorite» ile «tasarruf» mühim hususlardır. Makam tasarrufla bulunacaktır. Her makam sahibi bir otoritedir. Otoritenin sağlanması, devlet işlerinin selâmetle yürümesi tasarrufların haklılığı oramındadır.

Tasarrufla bulunan insan kabiliyetsizdir, gölge altında yükselmiştir; normal dönen çarka çomak sokar, bir işe yaramazsa «muamele yerindedir, haklıdır, otorite doğru hareket etmiş» denir.

Bir de adam çalışkandır, faziletlidir, ahlâklıdır, muhitine kendisini sevdirmiştir işinin ehlidir lâkin biri yerine göz dikmiştir. Karpuz kabuğunu ayak altına koyacaktır. Huy icabı rahat durmaz. İmalı hallerle imzasız mektuplarla üstlerine yaranma arzuları ile pırlantayı kalplaştırmaktan çekinmez. Böylece murada erer. Bu bir türlü. Bir başka türlü de «amcası, babası, kardeşi, olmazsa kendisi karşı partidendir» derler pundunu bulup kuzeyden güneye hallaç pamuğu atıverirler. Düşünmezler ailesini, itibarını, muhitini. Öc alacaklar, mevkie ulaşacaklar, veya olmayacak işlerini başkalarına böylece yaptıracaklar.

«Yaptığınız doğru değildir» dediniz mi, «bu bir tasarruftur, sana ne oluyor» gibilerden ses tonlarını yükseltirler.

Verilen bu cevap kim i kana eder? Kargalar bile güler buna. Öylesine tipik, haksız tasarruflara tanık oldum ki. Haksızlığa uğrayanlar devletin vefasızlığına hükmeder kabuklarına çekilerek, ellerini sıcak sudan soğuk suya koymazlar küskün olurlar. Devletin ne kabahati var ki?

Gerçekten enteresan olduğu için bir olayı nakletmek istiyorum. İbret dersi alınsın diye. Hayli eski bir dost-şimdi bakan eskisi-bakan oluyor. Öylesine haksız insafsız bir tasarrufla bulunmuş-

tu ki, dostluk köprülerini atmak zorunda kalmıştım. Aramızı bulmağa gidenlere verdiği cevap «Ben Türkiye Cumhuriyetinin bakanıyım, benim tasarruflarıma karışamaz» Tam çocukca hareket ve böbürlenme. Böylesine cevapları biraz değişik şekilde çiçeği burnunda bakanlardan, genel müdürlerden geçmişte çok duymuştum. Üzülmedim, güldüm geçtim.

Bitmiyor ki otoritelerin (!) haksız tasarrufları. Adeta cinayet üstüne cinayet işlemekteler. Aileler perişan ediliyor. Ümitler törpüleniyor. Cemiyete, devlete dargın kişiler yetiştiriliyor kaprisler uğruna. Duyuyorum, böyle ipe sapa gelmez tayinlerle işlenen hataları. Tashihi de güç. Önüne sunulan mazeret; «otorite sarsılır, oldu bir kere».

Taze misali var önümde. Sosyal Sigortalarla alakalı. Rica ettim Kurum yetkililerine «tashihi edinin hatanızı» diye. Klâsik cevap «tasarruf ve otorite». Hani haksız müdafaa etmiş değiliz. Müdahale de değil. İnatçılıkta musırlar.

Adamı tanımam, yüzünü de görmedim. Fakat bütün bir şehir yapılan haksızlık karşısında ayakta. Otuz yıllık bir dostum var bu şehirde. Dörtbaşı mamur insan. Sözüne inanılır. O dahi telefona sarıldı. «Ağırlığını koy» diye; ki bu zata imkân yok eğriyi müdafaa ettiremezsiniz. Kıydılar otorite ve tasarruf uğruna.

Memur sendikaları kurulurken memur haklarını müdafaa edeceklerini ama ilk başta güçlenmeğe çalışmalarını ve mensuplarının iş emniyetini garantiye almalarını, (çünkü memurların tayinleri iki dudak arasında) gelenlere tavsiye etmiştim.

Önemli konu bu. O kadar çok memur Türkiye işi aşındırıyor ki... Baltasap hikâyesi. Orman kesildiğinden şikâyetçi baltaya. Baltanın verdiği cevap «sapı senden» olmuştur.

Sanki haksızlıklarda bulunanlar kesilme-yeceklermiş...

Seyfi Demirsoy

Dünya'nın gözü önünde işlenen cinayetler

...Ve dünya bir katliama daha sahne oluyor.

Tarih 15 Kasım 1967. Güney Kıbrıs'taki Geçitkale ve Boğaziçi köyleri, Kıbrıs Rum polisi ve Ulusal Muhafız Kuvvetlerinin giriştiği hunharca cinayetlerin hedefini teşkil etti. Masum Türkler öldürüldü, eli silah tutmayan ihtiyatlar ve çocuklar işkenceye uğradı, evler yıkıldı, köyler yağma edildi.

Bütün bu kanlı saldırılar, Ada'daki Barış Gücü silahtan tecrid edilerek yapıldı.

Sabahın erken saatlerinde saldırıya geçen Rum'lar, önce Barış gücünü tesirsiz hale getirdiler ve Türk köylerine amansız bir savaşa geçtiler. Az sayıda mücahidin bulunması ve saldırının ani olması karşısında Türkler, güçlü silahlarla hücum eden Rumlara karşı fazla direnemediler. Bir kaç saatlik kanlı mücadeleden sonra Rumlar Geçitkale ve Boğaziçi köylerine girdiler. Etrafı kurşun yağmuruna tutarak iğrenç emellerine ulaşıyorlardı. Karşılarına çıkan; genç, ihtiyar, çocuk, kadın, gözleri görmüyor, öldürdüklerini çiğneyip geçiyor, esir ettiklerini sü-rükleyerek götürüyorlardı. Canhıraç feryadları arasında evleri de yakıyorlardı. Türk köyleri, kan ve barut kokusu içinde, Rum haykırışları ile inliyordu.

23 kişi şehit düşmüş, bir o kadar yaralı verilmiş, evler yıkılmış, depolar talan edilmişti.

15 Kasım 1967, tarihe bir katliam olarak geçiyordu.

Rumların bu hunharca katliamı, Türkiye'de kısa zamanda bü-

OLAYLAR

Ellinde bastonu 90 yaşındaki Ayşe Nine, torunları ile birlikte Birleşmiş Milletler Barış Gücü askerinin himayesinde 15 Kasım günü Rum vahşetine sahne olan köyünden kaçıyor. Bir avuç masum Türkün canına kasteden ve onları hunharca öldürmekten çekinmeyen Rumlar, Geçitkale ve Boğaziçi köylerinde insanlık dışı davranış bir şeref saymışlardır. Ama bu hareketleri tarih önünde asırlarca lanetlemeleri için yetecek ve artacaktır bile...

yük bir tepki ile karşılandı. Hükümet geceyarısı toplanarak sabaha kadar durumu görüştü, o gün sonra TBMM acele olarak toplantıya çağırıldı ve «Savaşa girme yetkisi» alındı. İki gün içinde Türkiye bir harp havası içine girdi.

Şimdi, başladığı günden itibaren gelişen olaylara, tarih sırasıyla bakalım...

16 KASIM 1967

TBMM. saat 15'te gizli bir toplantıya çağırıldı, Hükümet, son olaylar hakkında geniş bilgi verdi.

Olaylar yurt içinde geniş bir tepki ile karşılandı ve Ankara'da gençliğin yaptığı mitingde Rum katliamı takbih edilerek «Ordu Kıbrıs'a» diye tempo tutuldu.

17 KASIM 1967

TBMM. iki gün devam eden gizli toplantı sonucunda hükümete

«Savaşa girme yetkisi» ni verdi Başbakan Demirel oylama sonucundan sonra bir konuşma yaparak şöyle dedi: «Türk Devletinin, haklarını her zaman korumaya muktedir olduğunu ifade etmek isterim ve itimadınızı rica ederim»

Aynı gün Ankara'da diplomatik faaliyet büyük bir hızla gelişti. Amerikan, Rus ve diğer ülkelerin Büyükelçileri Dışişleri Bakanı Çağlayangil ile görüştüler.

Türkiye radyoları, kısa sürelerle gelişen olayları kamuoyuna duyurmağa devam etti ve hükümetin «kesin ve kararlı tutumu» belirtildi.

Kıbrıs'a bir çıkarma artık gün, saat işi...

Ordu savaş emri bekliyor. Birlikler güneye ve Trakya'da Yunan sınırında mevzilendi. Türkiye'de tansiyon son haddine vardı.

Hükümetin, Meclis'ten aldığı yetki ile Kıbrıs'a müdahale yetkisini kullanmak üzere yaptığı çalışmalar aralıksız devam etti. Başta genel Kurmay Başkanı olmak üzere Kuvvet Kumandanları ile Hükümet toplantılar yaptı.

Aynı gün Kıbrıs'tan alınan bir habere göre katliamı planlayan Rum kuvvetlerinin başı Grivas gizlice Yunanistan'a geçti.

18 KASIM 1967

Yunanistan'a sert bir nota verdik. Gerginlik hâd bir safhada. Ordu «Alarm durumu» na geçti.

19 KASIM 1967

Türk hükümetinin kesin ve kararlı tutumu, Kıbrıs'ta ve Yunanistan'da büyük bir endişe ile karşılandı. Muhtemel bir çıkarmaya karşı Yunan birlikleri Trakya sınırına mevzilendi.

Başbakan Süleyman Demirel Türk milletine «metanet» tavsiye etti.

20 KASIM 1967

Yunanistan iki gün evvel verdiğimiz notaya kesin şekilde «hayır» dedi. Yunanistan'dan, Kıbrıs taki Yunan askerlerinin geri çekilmesi, Grivas'ın Kıbrıstan çıkarılması, son katliam sırasında zarara uğrayan Türklere tazminat verilmesi ve Barış Gücü Kuvvetinin etkili olmasının istendiği açıklandı.

21 KASIM 1967

Geçitkale ve Boğaziçi katliamından sonra Türkiye ile Yunanistan arasında bir harp ihtimalinin belirmesi üzerine Amerikan Cumhurbaşkanı Johnson ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U'Thant Türkiye ve Yunanistan'a temsilci göndereceklerini açıkladılar.

Türk notasının Yunanistan tarafından reddedilmesinden sonra yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında durum bir defa da gözden geçirildi.

Türkiye radyoları hükümetin «Yoğun bir çalışma içinde, kesin ve kararlı olduğu» nu Türk Milletine duyurdu.

22 KASIM 1967

Rus Büyükelçisi Dış İşleri Bakanı Çağlıyangil ile yaptığı görüş-

meden sonra, Sovyet Rusya'nın Türkiye'nin yanında olduğunu ve buhrana Yunanistan'ın sebebiyet verdiğini ifade etti. Yunanistan Yüksek Savunma Konseyi de Yu-

rüşmelerden sonra, basın mensuplarının sorularına cevap vermekten kaçındılar. Çalışmalara yeni başladıklarını ve aralıksız devam edeceklerini bildirdiler.

15 Kasım günü Kıbrıs'ın Boğaziçi köyüne saldıran Rumlar, ellerindeki ağır silâhlar ve toplarla bir avuç mücahide karşı kazandıkları başarının sarhoşluğu içinde kan ve barut kokan köyü yağma etmişler, evleri yıkmışlar, tarlaları ateşe vermişlerdir. Köyün sağlam binaları top ateşi ile delik deşik edilmiş ve daha sonra talana uğramıştır. Rum top atışı ile ağır hasara uğrayan bir depo görülüyor.

nan Birliklerinin Ada'dan geri çekilmemesi kararını aldı.

İstanbul'da gençlik miting yaparak «Harp» istedi Bütün Türkiye heyecanlı dakikalar geçiriyor.

Johnson'un özel temsilcisi Cyrus Vance, gençlerin Esenboğa hava alanında toplanması üzerine Mürted askeri hava üssüne indi ve doğruca Çankaya'da bulunan Amerikan Büyükelçiliğine gitti. Kısa bir süre sonra da Çağlıyangil ve Başbakan Süleyman Demirel'le görüştü.

Aynı gün U'Thant'ın özel temsilcisi Rolz Bennet de Ankara'ya geldi ve Başbakan Demirel'le uzun süren bir görüşmede bulundu.

Gerek Vance, gerek Bennet, gö-

23 KASIM 1967

Johnson'un özel temsilcisi Cyrus Vance gecelik görüşmelerden sonra Atina'ya gitti.

Ankara'da gençlerin tertiplelediği mitingde olaylar çıktı.

Hükümet aralıksız çalışmalarına devam etti.

24 KASIM 1967

NATO Genel Sekreteri Brosio Türkiye'ye geleceğini açıkladı. Milli Güvenlik Kurulu toplantıya çağrıldı.

Rumlar, Ada'da Türklere karşı yeniden ateş açtılar ve Kıbrıs'ta genel seferberlik ilân edildi.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U'Thant taraflara «barış çağrısında» bulundu.

CHP Parti Meclisi, «Hükümetin sukûnetle ve serbestçe çalışabil-

mesi için» Kıbrıs konusundaki görüşmeleri bir hafta erteledi. Bu konuda bir konuşma yapan Ana Muhalefet Partisi Lideri İsmet İnönü, «Cumhuriyet hükümetine, sükûnetle ve serbestçe çalışabilmesi için her imkânı sağlamalıyız. Bu ödevimizin yanında içinde bulunduğumuz siyasi gerginliğin aldığı istikameti ve hükümetin düşündüğü veya yürüttüğü kararları bir an evvel hem kamu oyunun, hem Türkiye Büyük Millet Meclisinin öğrenmesi lüzumunu belirtmek isteriz» dedi.

25 KASIM 1967

Milli Güvenlik Kurulu Cumhurbaşkanlığı Cevdet Sunay'ın başkanlığında Çankaya'da toplandı. Ankara'da askeri ve diplomatik toplantılar aralıksız devam etti. Türk hükümetinin tekliflerini Atina'ya götüren Johnson'un özel temsilcisi Cyrus Vance ikinci defa Ankara'ya geldi ve ilgililerle görüştü.

Milli Güvenlik Kurulu öğleden sonra ikinci defa toplandı.

Devlet Bakanı Seyfi Öztürk, kuvvetlerin harekete geçmesinin saat meselesi olduğunu söyledi.

Güvenlik Konseyi sabaha karşı Kıbrıs ile ilgili bir toplantı yaptı ve Daimi Delegemiz bir konuşma yaparak, Rum katliamını takbih etti.

26 KASIM 1967

Johnson'un özel temsilcisi ile Atina'ya gönderdiğimiz talebimiz Ankara'da beklendi. Başta Ankara olmak üzere İstanbul, İzmir, Eskişehir, Mersin ve diğer şehirlerde gece «karartma» yapıldı.

Ankara'da yoğun diplomatik temaslar devam etti ve Kıbrıs'a bir çıkarma yapılması bu temaslar yüzünden zayıfladı.

Ancak Türkiye radyoları hükümetin «Yoğun bir çalışma içinde, kesin ve kararlı olduğu» nu bir defa daha tekrar etti.

27 KASIM 1967

Başbakan Süleyman Demirel, siyasi parti liderleri ile görüştü ve son durum hakkında bilgi verdi. Görüşmeden çıkan İnönü, «durum iyiye gidiyor mu,» sorusuna,

«Öyle kabul etmek lazım» cevabını verdi.

Diğer parti liderleri de, durumdan endişe edilmemesi gerektiği fikrini ileri sürdüler.

Kanada hükümetinin hazırladığı ve Johnson'un özel temsilcisi Vance tarafından Türkiye ve Yunanistan'a sunulan anlaşmayı Yunanistan kabul etti. Türkiye de taraftar görünüyor. Anlaşma esaslarına göre, Yunanistan Ada'daki askerlerini 3 ay içinde geri çekecek ve bu işlem Birleşmiş Milletler gözlemcilerinin önünde yapılacaktır.

Kabine 11 saat süren en uzun toplantılarından birini yaptı ve sabah saat 6'ya kadar aralıksız çalıştı. Dışişleri Bakanı Çağlayangil, bu arada Johnson'un özel temsilcisi ve Nato Genel Sekreteri Bro-sio ile iki defa görüştü.

28 KASIM 1967

Dış İşleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, basın mensupları ile konuştu ve «Barış, savaştan ya-kın değil» dedi.

Savaş gemilerimiz Kıbrıs sularında seyrediyor. Jet uçaklarımızın Kıbrıs üzerindeki uçuşları devam etti.

Ege'de
geniş
askeri
tedbirler

Kıbrıs'taki olaylardan sonra Türk-Yunan sınırında ve özellikle Ege kıyılarında geniş askeri tedbirler alınmıştır. Türkiye bir gün içinde harp hazırlığına girmiş ve Yunanistan'a verilen Nota'nın cevabı bu hava içinde beklenmiştir. Yunanlılar da 12 Ada'ya yığınak yaparak harbin kaçınılmazlığını kabul etmişlerdir. Bütün bu ciddi hazırlıklar daha sonra gelişen diplomatik çabalar süresince de devam etmiştir.

29 KASIM 1967

Yunanistan, Türkiye'nin ileri sürdüğü şartları kabul etti.

Makarios, Kıbrıs'taki Türk alayının da geri çekilmesini istedi.

Dış İşleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, Meclis'te bir konuşma yaparak 16 günlük gelişmeler hakkında kesin bir bilgi vermenin şimdilik mahzurlu olduğunu söyledi.

İnönü, Grup toplantısında yaptığı konuşmada «**bu safhada milletçe beraberlik taraftarıyız**» dedi.

30 KASIM 1967

Başbakan Demirel, Kıbrıs konusunda Genel Kurmay Başkanı ile Kuvvet Komutanlarının bir muhtıra verdikleri hakkındaki söylentileri kesinlikle yalanladı ve «**Türk Silâhlı Kuvvetleri, Türk Anayasasının içinde tayin edilmiş yerlerini çok iyi bilirler.**» dedi.

Uzlaştırmadan sonra Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U'Thant-

ın bir çağrı yapacağı bildirildi.

1 ARALIK 1967

Kıbrıs için Türkiye ve Yunanistan'ın vardığı anlaşmaya Makarios razı olmadığını ve bu çözüm şeklini kabul etmediğini söyledi. Özel temsilci Vance, Makarios'u ikna etmek üzere 4 saat süren bir görüşme yaptı.

İngiliz uçakları Kıbrıs üzerinde uçan iki jet uçağımızın yolunu kesti.

2 ARALIK 1967

Dış İşleri Bakanı Çağlayangil, Makarios'un tutumu hakkında Amerikan Büyükelçisi Parker Hart ile iki defa görüştü. Johnson'un özel temsilcisi Makarios'la tartışmalı görüşmesine devam etti.

Rumlar, Kıbrıs'ta bir gösteri yaparak, anlaşmayı kabul etmediklerini ve Grivas'ın geri dönmelerini istediler.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U'Thant'ın Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs'a yapacağı çağrı bekleniyor.

Demirsoy :

Kıbrıs için her fedakârlığa hazırız...

Ankara Demiryolları Sendikası'nın kongresinde 25 Kasım günü bir konuşma yapan Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy Kıbrıs konusuna değinmiş ve «**Hükümetimiz'in şeref, haysiyet ve vekârumızı koruyacak her türlü kararlarına biz Türk işçileri severek uyacağız. Kıbrıs davasında milletimizin isteyeceği her fedakârlığa Türk işçileri olarak katılacağız, katlanacağız**» demiştir.

Demirsoy'un konuşması şöyledir:

Kıbrıs olaylarının patlak vermesinden sonra Türkiye ile Yunanistan arasındaki hava birden bire gerginleşmiştir. Ankara'da Yunanistan Büyükelçiliği ile elçiliğe ait binalar toplum polisi tarafından sıkı kontrol altına alınmış ve aralıksız nöbet beklenmiştir. Resimde Kavaklıdere'deki Yunan Büyükelçisinin evi önünde devriye gezen toplum polisi görülüyor.

«Bugün Türkiye'de dağdaki çobanımdan, köyündeki köylümden, tezgâh başındaki işçimden, memurumdan Cumhurbaşkanımın ka dar herkesi meşgul eden konu Kıbrıs meselesidir. Ne olacak diye her yurttaş birbirine Kıbrıs meselesini sormaktadır.

Sendikacılar aslında üç prensip için mücadele ederler, bunların gerçekleşmesine çalışırlar. Bu prensipler; hürriyet, barış ve ekmektir.

Bugün Kıbrıs'ta bunlardan bahsetmek mümkün değildir. 4 sene müddetle Kıbrıs'ta barıştan eser yoktur. Adı barış gücü olan sözde bir güç vardır. Hiç bir işe yaramaz. Çünkü uşaklarımız ırkdaşlarımızı eziyetin cefanın içinde bulundurmaktadırlar. Zaman zaman da mallarına, canlarına kastedmektedirler. Soydaşlarımız hür değildirler. Hürriyetten bahsedilemez Kıbrıs'ta. Ezmek, yok etmek için soydaşlarımıza reva görülen davranışlar tam manasıyla elimdir, fecidir.

Ekmek davasına gelince; bir

kara cübbeli sözde din adamının pis idealini tahakkuk ettirmek için giriştiği emsali görülmemiş tedhiş hareketleri sebebiyle 120 bin Türk yarı aç, yarı tok ve tamamen müstehlik duruma sokulmuşlardır. Hepsı Türkiye'den gelecek yardıma bakmaktadırlar.

Türkiye'ye dost gözükenler, milletlerarası kuruluşlar bu davranışlara adeta seyirci kalmışlardır. İster dost, ister düşman ve isterse milletlerarası teşekküller dört senedir icra edilen drama varısın seyirci olsun. Ama, tarihte imparatorlukları dize getirmiş, milletlere muhtariyetler tanımış, hürriyetler bahşetmiş, dinlere saygı göstermiş büyük Türk milleti artık yeter demektedir, bıçak kemiğe dayanmıştır.

Kıbrıs'lı soydaşlarımızın kökü ne Kibrit suyu dökercesine devam eden imha siyasetine başka devletler dünya barışı için göz yumabilirler. Tarihin her devrinde zilleti reddeden büyük Türk milletinin ve O'nun gözbebeği şanlı ordusunun Makarios'a gerekli dersi vere-

ceğinden kimsenin şüphesiz olmaz.»

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, daha sonra bayrakların ulusların sembolü olduğunu belirtmiş ve Atatürk'ün İzmir'e girdiği sırada ayaklarının altına Yunan bayrağı serilmesine karşı koyup «Bayrak bir milletin haysiyetidir, kaldırın bunu» dediğini söyleyerek konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Palikaryaların bunlardan haberi yok. Milyonlarca şehidin kanından rengini almış ay yıldızlı bayrağımızın canilerin ellerinde sallanmasına, onunla alay edersine hora tepilmesine hiç bir Türk göz yumamaz.

B. M. M. nin aldığı kararla ordumuz bu aşirete dersini verecektir. Ve biz yine Yunan bayrağına gerekli saygıyı göstereceğiz.

Türk milletinin iradesi ile işbaşına gelmiş hükümetimizin Kıbrıs davası sebebiyle, zedelenen Türk şeref haysiyet ve vekârını koruyacak her türlü kararlarına, biz Türk işçileri severek uyacak, emrinde olacağız.

Büyük milletimin, bütün dünyanın şunu iyice bilmesini isterim ki, Kıbrıs davasında milletimizin isteyeceği her fedakârlığa seve seve katılacağız, katlanacağız.

Kıbrıs için, memleketimizin zaferi için gerekirse 16 saat 24 saat çalışacağız.

Bu kürsüden Kıbrıs'lı kardeşlerime sesleniyorum, öldürülüp gazla yakılan 90 yaşındaki Mehmet Emin'in cesedi, ikiye bölünen mücahidin annelerin, bacıların, levent delikanlıların intikamı alınacak.

Şanlı ordumuza güvenimiz sonsuzdur. Şimdiden selâmlıyorum, kazanılacak zaferlerin liderleri kumandanları, mehmetçik kardeşlerimi...

Hak, hukuk bizimle beraberdir. Zafer milletimin olacaktır.

Türk, Atatürk kelimelerinin çok şeyler ifade ettiğini herkesin bilmesini isterim.»

Masumlara karşı kazanılan sözde zaferden sonra Rumlar ele geçirdikleri ganimetler arasında Türk bayrağını yere sererek poz vermişlerdir. Kurtuluş Savaşında İzmir'e giren Atatürk'ün önüne serilen Yunan bayrağı için ise Atatürk'ün «Bayrak bir milletin haysiyetidir kaldırın bunu» dediği hâlâ tarih sayfeleri arasındadır.

Türk - İş dünya işçi kuruluşlarını uyardı

Kıbrıs'ta Rumların Türklere tecavüzü ve bu tecavüzün sonucunda meydana gelen olaylar ile ilgili olarak Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) dünya işçi kuruluşlarına bir muhtıra vermiştir. Dünyada 65 milyon işçiyi temsil eden kuruluşlara gönderilen muhtırasında Türk-İş, Kıbrıs'taki olayların iç yüzünü ve gerçek yönünü bir defa daha açıklamakta ve şöyle demektedir:

«Dünya, iki gün önce, Kıbrıs'ta Yunan ve Rum kuvvetleri tarafından girilen bir katliama daha şahit olmuştur.

Yunan ve Rum kuvvetleri, ağır silâhlarla, önce Kıbrıs'ta güvenliğini sağlamakla görevli Birleşmiş Milletler kuvvetlerini silâhtan tecrit etmişler, daha sonra, saldırı- ları Türk köylerinde, kadın, yaşlı, çocuk, sakat, hastalar da dahil, yeni bir katliam yapmışlardır.

Rum saldırısının cüretkâr diğer bir yanı da, Birleşmiş Milletler Barış Gücü kuvvetlerinin ellerinden silâhları zorla almaları ve Kıbrıs'ta sükûnu sağlamak üzere Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'nca görevlendirilen bu kuvvetleri iş göremez hale getirmeleridir. Türklerin imhasına, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı'na karşı girilen bu tecavüzden sonra başlanmıştır.

Yaralıların sokaklarda yakılmasından, Türk kadınlarının ırzına geçilmesine, Türk çocuk ve ihtiyarlarının işkencelerle öldürülmesinden, Türk Bayraklarının a-

Rum vahşetinden sonra; kadını, ihtiyarı, kucağında çocuğu ve hastası ile Türk köyleri boşaltılmıştır. Ama bu gidişin dönüşü de olacaktır. Bu bir ricat değil, vahşetten kurtulma tablosudur.

yaklar altında çiğnenmesine kadar en hayasız ve vahşi şekilde yapılan bu saldırı, ne acıdır ki, gene barışsever tüm dünya uluslarının gözleri önünde cereyan etmiştir.

İstiklâl Savaşı sırasında, üzerine basıp geçmesi için yerlere serilen Yunan Bayrağı'nı, «bayrak bir ulusun milli haysiyetidir. Yerler-

de çiğnenmez» sözleriyle kaldırtan Atatürk Türkiye'si'nin, tahriklerin en çirkin olanına, bayrağının Ada Rumları ve Yunanlılar tarafından parçalanıp, yakılmasına seyirci kalması beklenemez. Bu taşkınlıklar, «barış ideali uğruna» cevapsız bırakılacak davranışlar değildir.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ), dünya kamuoyu önünde, Kıbrıslı Türklerle karşı girilen bu korkunç katliamı takbih ederken, aşağıdaki gerçeklere dünya işçi hareketinin temsilcilerinin dikkatini çeker:

1. Kıbrıs'ta bir şuur etrafında

15 Kasım katliamından sonra Kıbrıs'taki Türk kuvvetleri de alarm durumuna geçirilmiş ve Rumların muhtemel saldırısına karşı Türkleri koruma tedbirleri alınmıştır. Resimde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayından bir asker mevzilenmiş durumda görülüyor.

toplanmış bir ulus veya toplum değil, Türkiye ve Yunanistan'a bağlı «Türk ve Rum Cemaatleri» yaşamaktadır. Adadaki bu iki cemaat, tarih boyunca, ayrı ayrı gelişmişlerdir. Dinleri, dilleri, gelenekleri, iç işleri ve siyasal düşünceleri ayırdır.

2. Ada, muhtariyetini kazandıktan sonra, Anayasa, iki ayrı cemaate dayanan federal bir devlet yaratmıştır. Cemaatler, kendi kurumları vasıtasıyla kendilerini idare etmektedirler. Resmi dilleri Türkçe ve Rumcadır.

3. Cemaatler ana vatanlarının bayraklarını asabilirler. Her iki

toplumun da Meclisi vardır. Ayrıca Bakanlar Kurulu, Temsilciler Meclisi ve buna benzer birçok meclisleri vardır.

4. Her iki cemaatin, hiçbir baskı altında kalmadan yaşamalarını ve yekdiğerini yaşatmalarını sağlayan Anayasa'dan başka, Kıbrıs Türkiye - Yunanistan - İngiltere arasında imzalanmış andlaşmalarla idare edilir. Bu andlaşmalarla Kıbrıs Cumhuriyeti'nin diğer ülkelere karşı korunması öngörülmüştür.

5. Kıbrıs'ın bağımsızlığını kazandığı ilk günden beri, Yunanistan ve Ada Rumları tarafından sistematik şekilde gerçekleştirilmek istenilen, «Ada'nın Yunanistan'a ilhakı»dır. Rumlar, bu hedefe ulaşabilmek için önce, buna imkân vermeyen sistemi değiştirmeye çalışmışlardır.

6. Ada'da hüküm süren mantıklı hukuk düzeninin değiştirilemeyeceği ve Kıbrıs Türk cemaatinin Yunan ve Ada Rumlarının emellerine uydurulamıyacağı kesin olarak anlaşılınca, son örneğine iki gün önce şahit olunan Türk katliamına 1963 Aralığından bu yana devam edilmiştir.

7. Ada Rumları ve Kıbrıs'ta tüm andlaşmalara aykırı olarak sokulduğu bilinen Yunan kuvvetleri, Türkleri öldürmekle yetinmemişler, uyguladıkları ekonomik baskılarla sefaletin kucağına itmişlerdir.

8. Kıbrıs Türklerinin maruz kaldığı bu katliam ve insanlık dışı ekonomik baskılar tarafımızdan da, Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu tarafından da, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na çeşitli zamanlarda duyurulmuştur. Türk-İş duyurularında, «barış, ekmek, özgürlük» ilkelerinin ayaklar altına alındığını bildirmiş, bu tutumun, Kıbrıs Türkleri üzerindeki feci ekonomik ve sosyal etkilerinin tehlikelerine işaret etmiştir. Nitekim, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun 7 - 15 Temmuz 1965'de Amsterdam'da toplanan Sekizinci Dünya Kongresinde

kabul edilen «Kıbrıs sorununa ilişkin karar» herşeyden önce, tarafları «barış, ekmek, özgürlük» düzenine uymaya davet etmiştir.

9. Bu arada Türk Hükümeti, insan hak ve özgürlükleriyle bölgesine sorumsuz şekilde ihlâl eden ve zamanımızda bir takım sorunları, kaba kuvvetle, zorbalıkla, katliamlarla çözümleyebileceğini zannedenlere karşı, hakkı ve adaleti barışçı yollardan tesis etmeyi sorunun temel çözüm yolu olarak kabul ettiğini tüm dünya uluslarına ispat etmiştir.

10. 1963 den beri girilen zulüm, vahşet ve kan dökümünün en yeni örneği olan son olaylarla da bir kez daha anlaşılmıştır ki, Kıbrıs'ta «barış, ekmek, özgürlük» düzeninin yerleştirilmesini isteyen dünya işçi hareketinin, bu güne kadar candan katıldığıımız bu arzusunun, zulüm ve kan dökümünü tercih edenlere kabul ettirilebilmesine imkân yoktur. Bir yanda Anayasa ve hukuk düzenini bir takım emrivakiler ve giriştiği katliamlarla hiçe sayan Makarios idaresi, öte yanda Yunanistan'da kurduğu dikta rejimi ile tüm dünyanın nefretini üzerine çekmiş bulunan Yunan cuntası, Orta Doğu'yu yeni bir krize sürüklenme çabası içindedirler. Bu tutumun tüm sorumluluğunun kendilerine ait olacağı ise şüphesizdir.

11. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, dünya işçi hareketinden, Adadaki vahşet ve katliama son vermek ve Kıbrıs Türklerine barış ve güven içinde yaşama hakkını sağlamak yolundaki yardımlarına devam etmesini bir kez daha ister.

12. Kıbrıs'ta hakkı ve adaleti, barışçı yollardan hakim kılmaya çalışan Türk Hükümetinin Yunanistan ve Ada Rumları tarafından girilen katliamlar karşısında tepkisi, muhakkak ki, son derece sert olacaktır. Türk işçisi, her zaman olduğu gibi, hakkın zaferi sağlanıncaya kadar, her türlü fedakârlığa tereddütsüz katlanarak, en ön safta savaşıacaktır.»

1964'ten bu yana Kıbrıs olayları ve Türk-İş'in çalışmaları

Makarios kuvvetleri Türk köylerine karşı genel saldırıya başladı.

Türk-İş, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na ve hür işçi aleminin diğer üyelerine bir muhtıra gönderdi. Muhtıradaki Rum saldırısı anlatıldı: Ada'da «barış, ekmek, özgürlük» düzeninin kurulabilmesi için hür sendikacılık hareketinin yardımı istenildi.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios ile Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük'e birer telgraf gönderdi. ICFTU telgraflarında, «iki devlet adamının cemaatler arasındaki çatışmayı önleyecek tedbirleri almasını» istiyor, Kıbrıs'ta «barış ve özgürlük düzeni kurulmalıdır» diyor. ICFTU aynı tarihte Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu ile Kıbrıs Rum İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na da iki mektup gönderdi. Mektuplarda, Kıbrıs yöneticilerine yapılan müracaattan söz ediliyor, ICFTU üyesi iki kuruluşun cemaatler arasındaki çatışmayı önlemede Devlet adamlarına destek olmaları tavsiye ediliyordu.

Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu, ICFTU'ya müracaatla, Ada'da «barış düzenini çiğneyenlerin Kıbrıs Türk cemaati olmadığını, Kıbrıs Türklerinin ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu» bildirdi, «Türklerin barışçı her teşebbüsü destekleyeceklerinden hür işçi hareketinin emin olmasını» istedi. Makarios, ICFTU'nun telgrafına cevap ver-

Almanyadaki Yunan işçileri de Cuntayı protesto ediyorlar

Almanya'da çalışan Yunan işçileri, Yunanistan'daki askeri rejim aleyhine bir gösteri yaparak düzenin geleneksel Yunan kültürünü öldürdüğünü iddia etmişlerdir. Resimde, Münih sokaklarında, ellerinde pankartlar, dövizler ve meşalelerle gösteri yapan Yunan işçileri görülüyor.

di: Kıbrıs Türklerini ve Türkiye'yi şiddetle suçladı.

Türk-İş'in Bursa'da toplanan Beşinci Genel Kurulu Kıbrıs sorununu görüştü. Kıbrıs Türklerine bir «yardım kampanyası» açılması, Türk işçi hareketinin kararından Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu'nun haberdar edilmesi kararlaştırıldı.

Türk-İş, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na ve hür sendikacılık hareketinin

büyük kuruluşlarına yeniden bir muhtıra gönderdi. Türk-İş muhtırasında Ada'daki iki cemaat hakkında geniş bilgi veriliyor, Makarios yönetiminin giriştiği insanlık dışı katliam anlatılıyordu. Muhtıra şu sözlerle son buluyordu:

«... Adadaki vahşet ve katliama bir son vermek ve Kıbrıs Türklerine barış ve güven içinde yaşama hakkını sağlamak yolunda elinizden gelen yardımı yapacağımıza inanıyoruz...»

Türk-İş'in uyarmalarını takiben Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U'Thant'a müracaat etti. ICFTU, hür sendikacılık aleminin «barış, ekmek, özgürlük» ilkesini tekrarlıyor, Genel Sekreter'den Kıbrıs sorununu mümkün olan en kısa zaman içinde bir çözüm yoluna kavuşturmasını istiyordu.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Mart ayı içinde Brüksel'de yapılan 34 üncü İcra Kurulu toplantısında «Kıbrıs Sorunu» ele alındı. ICFTU İcra Kurulu'nca yayınlanan bildiride, Kıbrıs'taki Türk ve Rum cemaatleri arasında daha önceki yıllarda patlak veren anlaşmazlıkların çözümünü, el ele veren Türk ve Rum işçi kuruluşlarının kolaylaştırmış olduğu hatırlatılıyor, Kıbrıs işçilerinin gene böyle bir yol izlemeleri tavsiye ediliyordu. Bildiri Birleşmiş Milletler Teşkilatı'na da çağrıda bulunuyordu.

Uluslararası Hür İşçi Sendika-

ları Konfederasyonu, İcra Kurulunda kabul ettiği bildiriye, Makarios ile Dr. Fazıl Küçük'e gönderdi. Aynı zamanda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin acele olarak toplanmasını istedi.

ICFTU, Kıbrıs'taki iki üyesine ortak bir toplantı yapmalarını tavsiye etti. Rum Konfederasyon yöneticilerinin olumlu karşıladığı ICFTU teklifini, Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu, «Kıbrıs cemaatinin pek yakın bir ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu sıralarda böyle bir toplantı yapmanın anlamsız olacağı» gerekçesiyle reddetti.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Kıbrıs'a Malta İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri J. A. Kingswell'i gönderdi. Kingswell'e Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu'ndan E. Weishan refakat ediyordu. Kingswell Ada'da Türk ve Rum İşçi liderleri ile görüştü.

Türk-İş ve Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu, Makarios yönetiminin Türkleri öldürmekle kalmayıp, insanlık dışı bir takım «ekonomik baskılar» uygulamaya başladığını uluslararası hür sendikacılık alemine duyurdu. ICFTU Uluslararası Kızıl Haçlar Birliğine müracaat ederek, Kıbrıs Türklerine gıda yardımı yapılmasını, yapılan yardımların ellerine ulaşmasını istedi.

Türk-İş'e, Kıbrıs Türklerine «Uluslararası Dayanışma Fonu» ndan yardım yapılması yolundaki teklifinin ciddiyetle ele alındığı ve bu yardımın yapılacağı bildirildi. ICFTU Türk ve Rum işçi kuruluşlarına Dayanışma Fonu'ndan yardım gönderdi.

Kıbrıs'taki gerginliğin had safhaya ulaştığı 1964 Ağustosunda Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu, yeniden, Kıbrıs'taki iki üyesine müracaat etti; ortak toplantı teklifini tekrarladı. ICFTU teklifinde, «Kıbrıs işçilerinin (Türk ve Rum) yapacakları ortak bir toplantıda cemaatler arasındaki düşmanlığın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararının ışığı altında sona ermesini istediklerini» belirtmeleri tavsiye ediliyordu. ICFTU aynı zamanda Türk ve Yunan Başbakanları ile Makarios'a ve Dr. Küçük'e yazıyor, «Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararına uyulmasını» istiyordu.

Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu ve Rum Konfederasyonu ICFTU teklifini reddetti. Makarios, sorunun çözümünün «self-determinasyon» hakkına dayandığını bildirdi. Dr. Fazıl Küçük, Rum saldırısını bir kez daha duyurdu.

Türk-İş İcra Kurulu Türkiye'nin «polis harekâtı» nı başlatması üzerine Türk kamuoyuna yaptığı açıklamada «tüm grevleri ertleme kararı aldığını» bildirdi. Türk-İş'in bildirisinde ayrıca şunlar ileri sürülüyordu :

«Sekiz aydır insanüstü bir sa-
bır ve tahammülle Kıbrıs'ta hak-

VAZİFE BAŞINDA : Kıbrıs olaylarının en ciddi günlerinde Türk ordusu alarm durumuna geçmiş ve on beş gün bu tedbirler devam etmiştir. Resimde Ankara'ya hakim tepelerde mevzilenmiş bir Türk bataryası görülüyor.

kı ve adaleti barışçı yollardan hakim kılmaya çalışan Hükümetimizin gösterdiği sabır ve tahammülü bir zafiyet sayarak, yüz bin ırkdaşımızı vicdansızca imhaya kalkışan Rum zorbalarının suratına, hakkın ve adaletin şamarını milletçe indirmek için harekete geçmemizi, Türk işçileri büyük bir sevinç ve coşkunlukla karşılamıştır. ...Türk işçisi, her zaman olduğu gibi, hakkın zaferi sağlanıncaya kadar en ön safta savaşmaya ve her türlü fedakârlığa tereddütsüz katlanmaya hazırdır. Milletlin emrinde, vazifedeyiz.»

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu 125 üyesine bir sirküler göndererek, Kıbrıs sorununu «barışçı» bir çözüm yoluna kavuşması için uluslararası alanda yaptığı çalışmalarını anlattı.

ICFTU temsilcisi J. A. Kingswell yeniden Kıbrıs'a gitti, durumu yerinde inceledi.

ICFTU temsilcisi Aralık ayında bir kez daha Kıbrıs'a giderek Türk ve Rum işçi kuruluşlarının yöneticileri ile görüşti.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Amsterdam'da yapılan Sekizinci Dünya Kongresi'nde «Kıbrıs sorunu» görüşüldü. Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu Genel Sekreteri Necati Taşkın Kıbrıs olayları hakkında geniş bilgi verdi. Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy yaptığı çeşitli konuşmalarda Kıbrıs sorununa değindi, «uluslararası hür sendikacılık aleminin yardımlarını şükranla karşıladıklarını kaydederken, soruna ciddi olarak eğilimesi» gereği üzerinde durdu.

ICFTU Sekizinci Dünya Kongresi «Kıbrıs Anlaşmazlığı» na ilişkin bir karar kabul etti. Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu Genel Sekreteri Necati Taşkın tarafından sunulan ve bazı değişikliklerle ICFTU Sekizinci Dünya Kongresince kabul edilen «karar» da şunlar öne sürülüyordu:

«7-16 Temmuz 1965 tarihlerinde Amsterdam'da toplanan Ulus-

lararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Sekizinci Dünya Kongresi, şiddet ve hayat kaybıyla sonuçlanan Kıbrıs anlaşmazlığından derin üzüntü duyar,

ICFTU tarafından şiddet hareketlerinin derhal durdurulması yönünde ilgililere yapılmış bulunan müteaddit müracaatları hatırlatır, İnsanların temel haklarına, şeref ve haysiyetine, kadınlarla erkeklerin ve küçük büyük millî cemaatlerin eşit haklara sahip oldukları inancını teyid eder,

Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın Kıbrıs'ta barışı koruma fonksiyonunu takdirle karşılar,

Birleşmiş Milletler Yasasında ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde mündemiç self - determinasyon, bağımsızlık ve insan haklarına saygı esaslarına göre, Kıbrıs'ı kuşatan problemlere barışçı ve daimi bir çözüm yolu bulunması için her çeşit çabanın sarfedilmesini, ilgililerden ister, Cemaatler arasında barışın sağlanabilmesi için, Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu ve Kıbrıs Rum İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na çağrıda bulunur.»

Türk-İş'in Altıncı Genel Kurulu'nda Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri

Federasyonu Genel Sekreteri Necati Taşkın bir konuşma yaptı. Türk-İş'in ve ona bağlı kuruluşların Kıbrıs Türklerine yaptıkları yardımları «şükranla» karşıladıklarını belirtti, «Kıbrıs Türklerinin tek ümidi Türkiye'dir» dedi.

Kıbrıs Rumları ve Ada'ya anlaşmalara aykırı olarak sokulan Yunan kuvvetleri Türk köylerine karşı yeniden saldırıya girişti.

Türk-İş Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na ve dünyada 65 milyon işçiyi temsil eden işçi kuruluşlarına bir muhtıra gönderdi.

HARP SANAYİNDE ÇALIŞAN İŞÇİLER ADINA HARB-İŞ'İN TURAL'A TELGRAFI

Türk Harb-İş Federasyonu Başkanı Celâl Bülbül Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cemal Tural'a bir telgraf çekerek, Harp sanayinde çalışan bütün sendikali işçilerin ordu malzemesinin imali için her türlü fedakârlığı yapmaya hazır olduğunu belirtmiştir.

Harb-İş Federasyonu, işçilerin kahraman ordumuzun ihtiyaçlarını tamamlayabilmek için gerekirse, gece gündüz çalışma kararında olduğu açıklanmıştır.

Rumların Kıbrıs'ta iki Türk köyüne yaptıkları hunharca saldırıdan sonra Türk hükümeti en kısa zamanda ciddi tedbirler almış ve saldırıların devamı halinde Kıbrıs'a çıkarma yapılacağı bildirilmiştir. Bu arada ordu aların durumuna geçmiş, deniz kuvvetleri güney sahillerimizde hazır vaziyette beklemektedir. Resimde Kıbrıs'a yakın sularda seyreden bir Türk denizaltısı görülmüyor.

Barış

uğruna

savaş...

Geçtiğimiz ayın ortalarında Kıbrıs'ta Yunan ve Rum kuvvetleri tarafından soydaşlarımıza karşı girişilen katliam hareketi üzerine Türk-İş, uluslararası işçi kuruluşlarına bir muhtıra göndererek, «Türk işçilerinin hakkın zaferi sağlanıncaya kadar en ön safatta savaşacaklarını» bildirmiştir.

Uluslararası işçi kuruluşlarına gönderilen muhtıra, Kıbrıs konusunda Türk-İş'in ilk müracaatı değildir.

Türk işçi hareketi, Kıbrıs sorununu ilk olarak Bursa'da 1964'te yapılan Beşinci Genel Kurulu'nda görüşmüş, soydaşlarımızın güvenliğinin sağlanması için her türlü görevi seve seve yapacağını, Türk kamuoyuna duyurmuştur. Beşinci Genel Kurula katılan delegeler aynı zamanda Kıbrıs Türkleri için bir yardım kampanyası açılmasını kararlaştırmıştır.

Tüm Türk işçilerinin başarıyla gerçekleştirdikleri «yardım kampanyası» nı 1964 Ağustos'unda Kıbrıs üzerinde başlatılan «polis hareketine paralel olarak» grevlerin geçici bir süre için durdurulması izlemiş, Türk-İş İcra Kurulu'nun bu kararı, bugün Türk-İş bünyesinden uzaklaştırılmış bulunan bir takım işçi kuruluşlarının dışında, Türk-İş üyeleri tarafından bir «milli feragat ve fedakârlık örneği» olarak uygulanmıştır.

Türk-İş bu arada zaman zaman Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) na müracaat ederek, Kıbrıs Türkleri'nin «barış, ekmek, özgürlük» düzenine kavuşturulması için yardımcı olunmasını istemiştir.

Türk-İş'in uyarmalarının ilk olumlu sonu-

cı 1965'te Amsterdam'da alınmıştır. Amsterdam'da toplanan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Sekizinci Dünya Kongresi, «Kıbrıs'ta tarafları barış, ekmek, özgürlük» düzenine uymaya davet eden bir karar tasarısı kabul etmiş, 65 milyon işçiyi temsil eden liderler, Kıbrıs'ta «her iki cemaatin eşit hak ve özgürlüklere sahip olduklarını» tekrarlamışlardır.

ICFTU'nun ve ona bağlı 123 işçi kuruluşunun uyarısı, ne yazık ki, ne Makarios, ne de geçen Nisan'da Yunanistan'da demokratik rejimi yıkarak iş başına gelen cunta tarafından dikkate alınmak istenilmemiştir. Ada Rumları olsun, Kıbrıs'ta andlaşmalara aykırı olarak bulunduran Yunan kuvvetleri olsun, haksız isteklerini, bir takım emrivakiler ve kaba kuvvetle kabul ettirebileceklerini sanmanın gafleti içinde, tahriklerine, tecavüzlerine devam edegelmışlerdir.

Kasım ortalarında başlatılan ve 23 soydaşımızın şehit edilmesiyle sonuçlanan saldırı, Ada Rumlarının da, Yunan kuvvetlerinin de aynı gaflet havası içinde olduklarını göstermektedir.

Türk-İş ve ona bağlı işçi kuruluşları, Kıbrıs sorununa, bu defa kesin bir çözüm yolu bulunması gerektiği kanaatindedir. Kesin çözüm yolu, savaşla bulunacaksa, Türk işçileri bundan yanadır. İşçi hareketinin geleneksel «barış» ilkesinin, Türk-İş'in bu kararı ile zedelenmekte olduğu asla düşünülmemelidir. Hür dünya işçi hareketi, «özgürlük ve ekmek», hatta «barış» uğruna, pek çok savaşı desteklemiştir. Dünya işçi hareketinin tarihi, bu davranışın sayısız örnekleriyle doludur.

Genel-İş Sendikası

3 üncü Genel

Kurulu Yapıldı

Türkiye Genel Hizmetler İşçileri Sendikası 3 üncü Genel Kurulu 30 Kasım - 2 Aralık günleri arasında Türk Standartlar Enstitüsü salonunda yapılmıştır.

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirey, Genel Sekreteri Halil Tunç, Mali Sekreter Ömer Ergün, Genel Sekreter Yardımcıları Ethem Ezgü ve Salâhaddin Erkap, C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem, C.H.P. Genel Sekreteri Bülent Ecevit, işçi milletvekillerinden Enver Turgut, Kaya Özdemiroğlu, Mustafa Ertuğrul, Manisa Milletvekili Muammer Erten, İstanbul

Milletvekili Orhan Birgit, Sakarya Milletvekili aHyrettin Uysal, İşmalarına başlamıştır.

Bursa Milletvekili Sadrettin Çanga Federasyon ve sendika başkanları ile yöneticilerinin izledikleri genel kurul, Genel Başkan Abdullah Baştürk'ün konuşması ile çalışmalarına başlamıştır.

A. BAŞTÜRK'ÜN AÇIŞ KONUŞMASI

Kıbrıs olayları ve onu izleyen diplomatik gelişmelerden bahsederek konuşmasına başlayan Abdullah Baştürk, «Asırlardır hakka inanmanın güzel örneklerini vermiş olan ulusumuzun böyle bir ırkı imha etme çabaları karşı-

ABDULLAH BAŞTÜRK
Genel Kurulda konuşurken

smda direnmesi ve haksızlığın sonuna kadar karşısında olacağını belirtmesi haklılığı inanmış Türk ulusunu için doğal bir sonuçtur. Böyle bir ortam içinde muhalefet partilerinin, işçi-işveren örgütlerinin ve gençlik kuruluşlarının her türlü iç çekişmeyi bir yana itip ulusal haysiyetimizin korunması için hükümetin etrafında toplanmaları, Türkiye'nin birliği yönünden çok önemli bir davranıştır» demiş, Türk sendikacılığının bir değerlendirmesi yapıldığı takdirde 1963 yılında yasaların güvenliği altına alınan hakların bilinçli olarak kullanıldığını ifade ederek şöyle demiştir.

DEMOKRASİ İÇİN GÜÇLÜ SENDİKA

«Sendikacılığın güçlü olmasından korkmamak, aksine demokratik düzen adına sevinmek gerektir. Sendikalar nasıl varolabilmek için demokratik düzene ihtiyaç duyarlarsa, demokrasi de gelişmek için güçlü sendikalara muhtaçtır. Sendikalar bir ülkede ekonomik ve sosyal dengenin kurulması için gerekli araçlardır. Sendikaların güçlenmelerini isteda Çalışma Bakanlığının hazırlamayanlar bir ülkedeki dengesizliğin devamını kendi çıkarları açısından uygun gören kimselerdir. Konuyu bu açıdan ele aldığımızda 274 ve 275 sayılı yasaların değiştirilmesi ile ilgili tasarıları demokratik düzenin geleceği için

Genel-İş Sendikası 3 üncü Genel Kuruluna katılan delegeler

tehlikeli bir gelişme olarak gör-
düğümüzü de belirtmek isterim.»

Baştürk, 274 ve 275 sayılı yasa-
ları değiştirmenin, Türkiye'nin çı-
karlarına aykırı bir davranış ol-
duğunu, Anayasada özünü bulan
işçinin grev hakkının kısıtlandığı-
nı belirtmiş, hükümetin bu konu-
daki tutumuna şu şekilde değin-
miştir :

«Bu tasarılar bu şekli ile ger-
çekleşmemelidir. Gerçekleştiği tak-
dirde sendikalarımız bu gelişmeye
karşı direnecektir. Hükümetin
güçlenen Türk Sendikacılığına
karşı takındığı bu olumsuz dav-
ranışın yanında yargı organları-
nın son kararları ile ortaya çıkan
ve kamu sektörü sendikacılığının
geleceği yönünden hayli sakıncalı
olan bir duruma da değinmek is-
terim.»

Baştürk bundan sonra, Yargı-
tay Hukuk Genel Kurulunun Ek-
im ayında D cedveline bağlı ve
emekli sandığına tabi olarak çalış-
an kimselerin işçi sayılamıyacak-
larına dair aldığı kararı söylemiş
ve son olarak, sendikaların politik
ortama katılmasının artık kaçınıl-
maz bir gerçek olduğunu söyleye-
rek şöyle demiştir :

«Eğer sendika yöneticilerimiz,
Türkiye'nin toplumsal kaderinde
kendilerine düşen tarihi görevin
yüceliğine varmak istiyorlarsa ül-
kemizin işçi sorunları konusunda
görüş birliğine varmak zorunda-
dırlar. Ayrıca politik ortama ka-
tılmalarının kaçınılmazlığı her ge-
çen gün biraz daha kendisini his-
settirmektedir. Siyasi kutuplarda-
ki dengesizlik bizleri bu sonuca
doğru itmektedir.

DİVAN SEÇİMİ

Abdullah Baştürk'ün konuşma-
sından sonra Divan seçimi yapılmış
ve Başkanlığa Şerafettin Ak-
ova, Başkan vekilliklerine Mukbil
Zırtıoğlu, Mustafa Şahin, katiplik-
lere de Osman Soğukpınar, İsmail
Topkar ve Nusret Aydın getiril-
miştir.

DİĞER

KONUŞMALAR

Halil Tunç'tan sonra, Metal-İş
Federasyonu Başkanı ve İstanbul
Milletvekili Kaya Özdemiroğlu

HALİL TUNÇ'UN GENEL-İŞ KONGRESİNDE YAPTIĞI KONUŞMA

Kürsüye önce Türk — İş Genel
Sekreteri Halil Tunç davet edilmiş
ve «Mazisi çok yeni olmakla bera-
ber Türk sendikacılık hareketine
büyük katkısı olan Genel Hizmet-
ler Sendikasında konuşmanın he-
yecanı içindeyim» diyerek konu-
şmasına başlamış ve ez cümle şö-
yle demiştir:

«Türk sendikacılık hareketi i-
çinde belki hedefine ulaşamadığı-
mız sorunlar vardır. Fakat taşı-
dığımız heyecan bizi er geç hede-
fimize ulaştıracaktır. 961 Anaya-
sasının yarattığı ortam ile güçlü
bir yoldayız. 274, 275 ve son gün-
lerin büyük problemi olan perso-
nel politikası müşterek hareketle
çözümünecek sorunlardır. Bugün
için çok önemli olduğuna inandı-
ğımız personel politikası kısa za-
manda çözümlenmezse, Türk-İş
ve ona bağlı sendikalar büyük
güçlüklerle karşı karşıya kalacak-
lardır. Bu sendikaların başında da
Genel-İş Sendikası gelmektedir.
Çünkü kamu sektörü ile karşı kar-
şıya bulunmaktadır.

Cemiyetlerin tarihinde 10-15 yıl
uzun bir zaman değildir. Türk
Sendikacılık hareketi gerçek an-
lamı ile 1961 Anayasasından sonra
vucut bulmuştur. Geçen zaman yi-
ne de Türk Türk sendikacılığı ba-
kımından başarılı olmuş ve büyük
mesafe katedilmiştir. İstenilen se-
viyeye çıkamamamızın nedenleri
arasında politikacılar, bazı çevre-
ler ve hukuk düzeninin kabul et-
mek istemeyen müesseseler var-
dır.

Türk Türk sendikacılığı bakımın-
dan başarılı olmuş ve büyük mesa-
fe katedilmiştir. İstenilen seviyeye
çıkamamamızın nedenleri arasın-
da politikacılar, bazı çevreler ve
hukuk düzenini kabul etmek iste-

meyen müesseseler vardır.

Ne yapmamız lazımdır ?

Hukuk devletinin tabii icabı o-
larak bu zihniyetle mücadele et-
meliyiz. Üzülerek ifade etmeye
mecburum ki, yargı organının en
yüksek seviyesindeki makam da
işçinin sosyal problemlerini be-
nimsememiş görünmektedir ve
bu hakları âdetâ yadırgamaktadır.

TÜRKİYE'NİN KURTULUŞU İÇİN...

Türkiye'nin kurtuluşu, ekono-
mik bağımsızlığa kavuşması, işçi
hareketi ile birlikte küll olarak
muayyen meselelerde mücadele
etmekle olur.

Sendikacılar ülkenin tüm so-
runları ile uğraşmak zorundadır.
Bu olmazsa ve yapılmazsa, hakla-
rımız bir bir elimizden alınır. Ta-
rih bunu böyle yazmıştır. Bir kitle
nin haklarını almak için gösterildi-
ği mücadele gayreti bu hakları mü-
dafaada da gösterilmelidir. Türk
çak siyasi parâlerin aleti olmama-
lıdır. İşçinin sosyal ve ekonomik
yönden kalkınması için politika da
yapılacaktır; cesurane, açık ve se-
çik bir mücadele verilmelidir.
Gerçekçi olalım ve sorunları bu
açıdan değerlendirelim.

PARTİLERÜSTÜ POLİTİKA

Türkiye İşçi Sendikaları Kon-
federasyonu, partiler üstü politi-
kaya devam etmek mecburiyetin-
dedir ve bu kendi bütünlüğü için
elzemdır. Bu, sendikacıların siya-
set yapmaması anlamını taşımaz.
Görüşlerini açıklayacaklardır,
memleket sorunlarına eğilecekler
ve onun şaşmaz müdafii olacak-
lardır. Türk sendikacıları hedefe
realist adımlarla ulaşacak güce sa-
hiptir.»

konusmuş, sendikaların partilerüstü politikada ısrar etmeleri gerektiği tezini savunmuş, Yol-İş Federasyonu Başkanı **Halit Mısırlıoğlu**'da, işçi hakları konusunda yapılan vaadlerin tutulmadığını belirttikten sonra «**Sosyal nizamın tesisi sadece işçi haklarının korunması değil, tüm vatandaşların dertlerine eğilmekle gerçekleşir**» demiştir.

Daha sonra İstanbul Milletvekili **Mustafa Ertuğrul** söz alarak Meclis çalışmaları hakkında bilgi vermiş, işçi milletvekillerinin yararlı çalışmalarda bulunduklarını söylemiştir. Deri-İş Başkanı **Mustafa Şahin** de Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'in çalışmalarından memnun olmadığını belirten konuşmasında, bazı kanunların uygulanmasını ve vergi reformunun yapılmamasını yerdikten sonra, sendikaların partilerüstü politikadan vazgeçmesi gerektiğini savunmuştur.

Türkiye Maden İşçileri Sendikaları Federasyonu Başkanı **Kemal Özer**'de, bu kongrede, Türk İş 6 ncı Genel Kurulunda partilerüstü politika hakkında verilen kararın aleyhine yapılan konuşmaların türlü ihtilatlar meydana getireceğini, esasen bu konunun Türk-İş Genel Kurulunda alınacak bir kararla sonuçlanabileceğini söylemiş, işçi haklarının kısıtlanması yolunda iktidarların bu güce sahip olmadığını ifade etmiştir. Daha sonra Müskirat Federasyonu Başkanı **İbrahim Denizciler** konuşmuş ve partilerüstü politikadan vazgeçilmesi üzerinde durarak bu konuda kesin bir karara varılmasını istemiştir. Petrol-İş Genel Sekreteri **İsmail Topkar** da genel işçi sorunları üzerinde durmuş, grev hakkının kısıtlanmasını tenkid etmiş ve partilerüstü politika üzerinde durmuş tur.

BÜLENT ECEVİT'İN KONUŞMASI

Kıbrıs konusuna değinerek konuşmasına başlayan eski Çalışma Bakanı ve C.H.P. Genel Sekreteri **Bülent Ecevit** «**Kıbrıs konusunda hükümeti desteklemeyi bir ödev**

bildik. Bütün dünya milletlerine bir defa da isbat ettik ki, Kıbrıs bizim millî davamızdır.» demiş daha sonra işçi sorunları üzerinde durarak şöyle demiştir:

«**Sadece işçi sorunları ile ilgili kanunlar çıkarmak, işçi haklarını teminat almağa yetmemektedir. 274, 275 ve personel reformunun mutlak surette ele alınması gerekmektedir.**»

Ecevit daha sonra, sendikacılara düşen görevler üzerinde de durmuş ve «**Eğer bir memleketin halkı bütün kesimleriyle birlikte yeteri kadar bilinçlenmiş değilse, o memleketin halkı arasında yeterli kadar sosyal dayanışma ruhu yoksa, işçiler en haklı görevlerinde bile ümit ettiklerini bulamazlar. Halbuki işçiler için, kanunlar ne kadar ileri haklar tanımış olursa olsun, halkın desteği çok daha güçlü bir destektir. Sendikalar yalnız işçileri değil, halkı da eğitmekle görevlidirler.**»

Ecevit daha sonra, doğu anadoluya yaptığı gezideki izlenimlerini anlatmış, son olarak sendikaların partilerüstü politikadan vazgeçmesi hakkında yapılan konuşmalara değinerek, bu konuda durmak istemediğini çünkü kendisinin siyasi hüviyeti icabı konuşmaması gerektiğini söylemiş ve sözlerini şöyle bitirmiştir :

«**Bu konuda bazı şartları belirtmekte fayda vardır. Sendikacılar siyasi eğilimlerde ve partiye bağlılıkta hissiliikten ve duygusallıktan ne kadar kurtulurlarsa karara varmakta o kadar işabetli olurlar. Sendikacılar, menfaatleri ile tutumlarını ayırdedebilmelidirler.**»

Genel Kurulun ikinci gün çalışmaları, komisyon raporlarının görüşülmesi ve tüzük değişikliği üzerinde olmuş, bu arada Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'de bir konuşma yapmıştır.

Sendikaların partilerüstü bir politika yapmaları gerektiği üzerinde duran Çalışma Bakanı, sendikalar kanunu ile toplu sözleşme ve grev kanunu üzerinde de durulduğunu belirtmiştir.

ÇALIŞMA BAKANI KONUSU

Genel-İş Sendikası çalışma ra-

poruna değinen Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem, toprak reformunu isteyenlerin Türkiye'nin durumunu iyi incelemediklerini iddia etmiş, hükümetin toprak reformu yerine tarım reformu görüşünü savunduğunu söylemiştir. Geçmiş zamanda yapılan işçilerle ilgili sağlık hizmetleriyle bugünkü hizmetleri de eleştiren Çalışma Bakanı, bugünkü iktidarın büyük ölçüde ilerleme içinde olduğunu ifade etmiş, son olarak Sendikalar kanunu ile grev-lokat ve toplu iş sözleşmesi kanununda değişiklik yapılması amacı ile hazırlanmış olan tasarının da Türk-İş ve Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonunca incelenmekte olduğunu da sözlerine eklemiştir.

BAŞTÜRK'ÜN CEVABI

Çalışma Bakanından sonra söz alan Genel-İş Sendikası Genel Başkanı Abdullah Baştürk, Ali Naili Erdem'in çalışma raporu üzerindeki tenkidine değinerek «**Sendikalar ve sendika yöneticileri yurt sorunları üzerinde durmak zorundadırlar, bu bizim görevimizin bir parçasıdır**» demiştir.

İNÖNÜ GENEL KURUL ÇALIŞMALARINI İZLEDİ VE BİR KONUŞMA YAPTI

Genel-İş Sendikasının 3 üncü Genel kurulunun son günü oldukça hararetle geçmiş ve Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy ile C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü birer konuşma yapmışlardır.

Saat 11 de salona gelen İnönü, divanın kendisine söz vermesi üzerine uzun bir konuşma yaparak genel işçi sorunları üzerinde fikirlerini söylemiştir. İşçi haklarının korunması ve bu hakların verilmesi konusuna işaret eden İnönü şöyle demiştir.

«**İşçi hakları konusunda ve sosyal haklar üzerinde çalışmalarımız oldu. Siyasi hayatımızda işçi haklarının, sosyal hakların sağlanması için büyük bir emek gösterdik. 1954 yılında bu görüşle, iktidara gediğimiz takdirde, işçinin grev hakkının verilmesini savunduk. 1961 yılında da iktidara ya-**

rım olarak geldiğimizde bu konuda samimi ve ciddi gayretlerimiz olmuştur. Ancak hiç bir taraftan teşvik görmedik. Fakat bizim bir kanaatimiz vardır; bizi anlamasalar bile hizmette devam ederiz. Temas ettiğimiz insanları, hizmet ettiğimiz insanları bizler gibi görmeğe alışmışızdır.

Bizim işçilerle sosyal mevzuatta

çalışmalarımız böyle güç safhada başlamıştır ve bugüne kadar da devam etmiştir.»

İnönü daha sonra genel sosyal haklar konusuna değinmiş ve partisinin görüşünü belirtmiştir.

SEÇİMLER

Türk-İş Başkanının konuşmasından sonra, komisyon raporları-

nın görüşülmesine devam edilmiş ve daha sonra seçimlere geçilmiştir.

Yapılan seçimde, Abdullah Baş-türk Genel Başkanlığa, Ertan Andaş ve Mustafa Sıgan Genel Başkan yardımcılıklarına, Hasan Okyar Genel Sekreterliğe ve Hasan Togay Mali Sekreterliğe yeniden getirilmişlerdir.

Demirsoy'un Genel-İş

kongresindeki konuşması

Ana muhalefet partisi lideri İsmet İnönü'den sonra bir konuşma yapan Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy «sendikacılar memleket meselelerine ciddiyele eğilmek zorundadırlar» demiş, leştirilmesi, vergi reformu, dış ticaretin belli ölçüler içinde devletleştirilmesi gereğine değinmiştir.

Konuşmasına Sosyal Sigortalar Kurulu hastahaneleri konusunda yapılan şikayetler üzerinde durarak başlayan Demirsoy, «ilâç sulstimalinin önlenmesi için alınan tedbirlerin muhafaza edileceğini» söylemiştir.

Demirsoy İş Kanununa da değinerek, 1936 yılında çıkarılmış olan İş Kanununun zamanın şartlarına göre gerçekten çok iyi bir kanun olduğunu belirtmiş, teşkilatlanma konusunda çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur.

Çalışma hayatımızda ve sendikacılığımızda meydana gelen gelişmelere de değinen Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, bu gelişmelerde sendikacıların büyük rolü olduğunu söylemiş «sendikacılar zamanı ve şartları yaratan insanlardır» diyerek Türk-İş'in gelişmesini örnek göstermiştir. Demirsoy, «80 bin üye ile devraldığımız Türk-İş bugün 800 bin üyeye ulaşmak üzeredir: bu başarı Türk sendikacısıdır...» demiştir.

Türk-İş Başkanı partiler üstü politika konusunda, Türk İşçi Ha-

reketinin partilerüstü politikadan vazgeçmesinin işçi eğitimine bağlı olduğunu söyleyerek, eğitime önem vermeyen sendikacının, sendikacı sayılamıyacağını belirtmiştir. İşçi eğitimi konusundaki gelişmeleri anlatan Demirsoy, yakın bir gelecekte İstanbul'da bir sendikacılık akademisi kurulacağını, 1,5 yıldır faaliyette bulunan Ankara'daki Türk-İş Sendikacılık Kolesinin bu akademinin nüvesi olduğunu açıklamıştır.

TOPRAK REFORMU

Demirsoy sözlerine, «memleket meseleleri ile ilgilenmeyen sendikacıya da sendikacı gözü ile bakmak mümkün değildir» diyerek devam etmiş ve sözü toprak reformuna getirerek, bu konuda şunları söylemiştir:

«Toprak reformu evvelâ Anayasa emridir. İkincisi, milletin kölelikten kurtulma isteğidir. Bir ağa olacak: 55-60 tane köyü olacak köylüyü köle gibi çalıştıracak ve sendikacı da rahata kavuşmuş olacak bu mesele ile ilgilenmeyecek böyle sendikacıya, sendikacı gözü ile kimse bakamaz! Toprak reformu esastır kuru toprakla olmaz... Toprak verilecek, kredi verilecek, gübre verilecek ve kontrolü de yapılacaktır. Dört başı mamur bir toprak reformuna yürekten katılıyoruz. Biz sendikacılar başımızı kuma sokamayız. Politikacılar da başlarını kuma sokarlarsa memlekete iyilik etmiş

olmazlar»

Demirsoy, Türkiye'nin de üye olduğu uluslararası kuruluşların az gelişmiş ülkelerde toprak reformunun gerekli olduğu konusundaki çeşitli kararlarını hatırlatmış, toprak reformu yanında, ülkenin kalkınması için sanayileşmenin «elzem» olduğunu belirterek «sanayileşmede hizmeti görülecek her eli öpmeye hazırız» demiştir.

YASTIK BANKASI

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy daha sonra servet beyannameleri konusuna değinmiş ve demiştir ki:

«Bir yastık bankasından bahsediler ve servet beyannamesinin mutlaka kalkması lâzım geldiğini söylerlerdi. Ve öyle hayaller kuruluyordu ki, servet beyannamesi kalkarsa, yastıkların altında yatan milyarlarca lira Türkiye'ye mür, müreffeh ve ileri seviyede kalkınmış bir memleket haline getirecekti. Kalkınmış servet beyannameleri... Ama o Türkiye'den bahsetmek mümkün mü? Hani vergi reformu! Hani vergi kaçakçılığı önlenecekti, kaçak vergiler bulunacaktı? Hâlâ bütçelerimiz açık. (Vergi reformu yok) diyen hükümetler başkalarına el açmak mecburiyetindedir. Başkasına da el açtığımız müddetçe geri kalmışlıktan kurtulamayız. Hükümetler en kolayını vasıtalı vergilere zam yapmakla bulurlar. Toplu sözleş-

TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN
UYGULAMA ALANI

I

Şahıs yönünden

Toplu İş Sözleşmesinin uygulama alanının tesbit edilmesi için o sözleşmenin uygulanacağı kişi, yer ve zaman yönünden ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

Bu yazımızda sadece toplu iş sözleşmesinin uygulanacağı kişi yönünden kapsamı üzerinde durmak istiyoruz.

Esas itibariyle, bir özel hukuk mukavelesi, o mukaveleyi imzalayan taraflara uygulanır. Aynı şekilde bir toplu iş sözleşmesi, o sözleşmenin bir tarafını teşkil eden işveren veya tüzel kişileri haiz işveren teşekkülleri ile diğer tarafını teşkil eden tüzel kişiliği haiz işçi teşekküllerini (sendika ve federasyon) bağlar. Başka bir deyimle toplu iş sözleşmesinin işçi tarafını teşkil eden sendika veya federasyonun üyeleri olan işçiler bu toplu iş sözleşmesi ile getirilmiş bulunan hak ve menfaatlardan faydalanırlar. Acaba toplu iş sözleşmesinden yararlanacak olanlar kimlerdir? İlk bakışta bu sorunun cevabı pek basit gibi görünür. Toplu iş sözleşmesini imzalamış bulunan işçi teşekkülünün üyeleri olan işçiler o toplu iş sözleşmesinden faydalanırlar. Pratikte de genel olarak bir toplu iş sözleşmesi, kişi yönünden taraf sendikamın üyesi olan ve işverenin o sözleşmenin kapsamına giren işyerlerinde çalışan işçilere uygulanmaktadır. Pratikte 274 ve 275 sayılı Kanunların öngördüğü sisteme uygun olarak yapılan uygulamadan şu sonuçlar çıkarabilir.

a) Bir toplu iş sözleşmesi ancak o sözleşmeyi akdetmiş bulunan sendikamın üyelerine uygulanır. O sendikamın üyesi olmayan işçiler bundan faydalanamaz. Meğer ki dayanışma aidatı sistemi veya teşmil kararnameyi yürürlüğe konmuş olsun.

Yazan :

PROF. TURHAN ESENER

Türk Hukukunda, Fransız İş Kanununun 31 e maddesine benzeyen bir hüküm mevcut değildir. Fransız İş Kanunun sözü geçen 31 e maddesine göre : «işverenin bağlı bulunduğu toplu iş sözleşmesinin hükümleri o işverenle akdedilmiş bütün hizmet akitlerine uygulanır». Bundan çıkan anlam şudur : İşveren bir toplu iş sözleşmesi akdettikten sonra, bu toplu iş sözleşmesinin kapsamına giren işçilerin hizmet akitlerine, bu işçilerin toplu iş sözleşmesini akdetmiş bulunan sendikamın üyesi olup olmamalarına ve işverene ait belirli bir iş yerinde çalışmasına bakılmaksızın uygulanır.

275 sayılı Kanun bu noktadan hareket etmemiş, toplu iş sözleşmesinin ferdi hizmet akitleri üzerinde normatif tesirini kabul etmekle beraber, mukavele serbestisi prensibine sadık kalarak toplu iş sözleşmesini akdetmiş bulunan sendikamın üyesi olmayanlara uygulanacağını kabul etmemiştir. Hukuk sistemimizde ancak toplu iş sözleşmesini akdetmiş bulunan sendikamın üyelerinin hizmet akitleri o sözleşmenin diğer akit tarafı olan işveren akdedilmiş toplu iş sözleşmesi ile düzenlenir.

b) İşverence muteber surette akdedilmiş ve yürürlükte olan bir hizmet akdi ile bağlı olan sendika üyesi işçiler toplu iş sözleşmesinden faydalanır. Buna karşılık işverene bir hizmet akdi ile bağlı olmayıp o işyerinde başka bir işverene bağlı olarak çalışan kimseler o sözleşmeden faydalanamaz. Gerçekten bir toplu iş sözleşmesi, işçilerle işveren arasındaki hizmet

akdini düzenlediğine göre ancak o işveren ile muteber surette hizmet akdi ile bağlanmış olan işçilerin toplu iş sözleşmesinden faydalanmaları bahis konusu olur.

c) Bir toplu iş sözleşmesi ancak işçi niteliğini haiz olan kimselere uygulanacaktır. Kanaatımızca bir işçi sendikasına üye olan kimsenin işçi olduğuna dair karine mevcuttur. Zira işçi teşekküllerine ancak işçi olanlar üye olabilirler. Aksi halde işçi sendikası, tüzüğüne aykırı hareket etmiş olur. Ve hakkında tüzüğe aykırı hareketten dolayı müeyyideler uygulanır. İşçi sendikasına üye olmuş olan bir kimsenin işçi olmadığını işveren her zaman iddia edebilir. Bu takdirde bunun ispatı işverene aittir. İşçi niteliğinin tesbitinde görevli mahkeme İş Mahkemesidir. Gerçekten 274 sayılı Sendikalar Kanununun 33 ncü maddesi ile 5018 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış ve böylece 5521 Sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 1. maddesinin (a) bendi hükmünün uygulanması imkanının ortadan kalktığı 274 sayılı Kanun ile diğer iş kanunlarında bir kimsenin işçi sayılıp sayılmayacağı ve işçi sendikası kurmak veya bu gibi sendikaya üye olmak hakkına sahip bulunup bulunmadığı konularında çıkacak uyuşmazlıkların iş mahkemelerinde görülüp görülmeyeceğine dair bir hüküm bulunmadığından o davaya iş mahkemesi sıfatıyla bakılamıyacağı Yargıtay 9. H.D. tarafından kararlaştırılmış ise de İstanbul 21. Asliye Mahkemesinin direnme kararı üzerine, Yargıtay Genel Kurulu (E. 945 K. 327 5.7.1967 Türk-İş, İş Hukuku, No. 23, s. 214) 274 sayılı Kanunun tatbikatından çıkacak uyuşmazlıkların iş mahkemelerinden başka bir mahkemeye ait olduğuna dair ayrı bir hüküm sevkedilmemiş olduğundan, bu türlü davaların İş mahkemelerinin görevi içersinde bulunduğu karar vermiştir.

Yargıtay 9.H.D.'de 29.9.1967 tarihli kararında (E. 7362, K.8977, Türk-İş, No. 24, s. 220) 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunun 1. maddesi hükmüne göre işçi sayılan kimselerle işverenler arasında iş akdinden doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözüm yerinin İş Mahkemeleri olduğuna karar vermiştir.

Yargı organlarının dışında herhangi bir kurul, meselâ Uzlaştırma Kurulunun işçi niteliği üzerinde karar vermesi mümkün değildir. Şu halde işçi niteliği sebebiyle çıkacak uyuşmazlıklarda Uzlaştırma Kurulu teşekkül ettirilmemelidir. Toplu İş Sözleşmesinde Özel Hakem Şartı var ise kanaatımızca bu özel hakem de işçi niteliği üzerinde karar vermeğe yetkili değildir. Zira, uyuşmazlık toplu iş sözleşmesinden değil, işçi niteliği sebebiyle kanundan

neş'et etmektedir. Aynı şekilde Toplu İş Sözleşmesi grev yasağı olan yerlerde uygulanacak ise İl Hakem Kurulu ve Yüksek Hakem Kurulu da işçi niteliği üzerinde karar veremez.

Mukavele serbestisi prensibi gereğince taraflar akdettikleri toplu iş sözleşmesinde bir kısım personeli, meselâ 4/10195 sayılı Kararnameye 7244 sayılı Kanuna göre çalışanları veya belirli bir mesleğe mensup olanlar veya da kadın işçileri toplu iş sözleşmesinin kapsamının dışında bırakabilir. Bu taktirde bu gibi kimseler toplu iş sözleşmesinin getirdiği haklardan faydalanamayacaklardır. Böyle bir sınırlama fevkalâde istisnai hallerde, meselâ işçi niteliğinin kanun veya içtihatlarla henüz kesin olarak belirtilmediği hallerde bu tarzdaki bir düzenleme makûl görülebilir. Yoksa bir işçi sendikasının kendi üyelerinden bazı grup işçileri toplu iş sözleşmesinin kapsamının dışında bırakması 275 sayılı yasanın ruhuna aykırıdır. Zira işçiler mümkün olduğu kadar toplu iş sözleşmesi ile getirilen hak ve menfaatlardan faydalanmalıdırlar. Ancak toplu iş sözleşmesine böyle bir madde konmuş ise sözleşmenin kapsamı dışında bırakılan akid sendika üyesi işçilerin o sözleşmenin muteberliğine karşı bir itirazları olamaz. Bunlar sendikalarına karşı menfaatlerinin korunmadığı ve 275 sayılı Kanunun ruhuna uygun olmadığı gerekçesiyle harekete geçebilirler.

Acaba taraflar aralarında bazı işçileri 931 sayılı Kanunda öngörülen işveren vekili tanımına uymadığı halde işveren vekili olarak kararlaştırıp bunları toplu iş sözleşmesinin kapsamı dışında bırakabilirler mi? Meselâ bir hastahanedeki hemşirelerin veya bir işyerinde çalışan bir kısım büro personelinin toplu iş sözleşmesinde işveren vekili olarak kararlaştırılarak bunların o sözleşmenin kapsamı dışında bırakılmasına cevaz verilmeli midir? Biz bunun mümkün olamayacağı kanısındayız. Zira, işveren vekili niteliği 931 sayılı kanunda tanımı yapılan kimselere tanınmıştır.

Bu tarife uymayan ve 931 sayılı Kanunun işveren vekili olarak tanımlamadığı bir kimseyi bir toplu iş sözleşmesi ile işveren vekili olarak kabul etmek mümkün olmamalıdır.

Kimler işçi niteliğini taşıdıkları için toplu iş sözleşmesinin kişi yönünden kapsamına girerler? Bu sorunun cevabı eski 3008 sayılı kanuna göre bedenî çalışması, fikri çalışmasına üstün olanlar (veya eşit) diye cevaplandırılmakta idi. Yeni 931 sayılı İş kanunun 1'inci maddesinde kabul edilen sistem ise bundan tamamen farklı olup, «fikir işçisi-bedenî işçi» ayrımı ortadan kaldırılmıştır. Bu sisteme göre, bir kimsenin işçi sayılabilmesi için gözönüne alı-

nacak husus, o kimsenin işyerine (işverene) hizmet akdi ile bağlı olup olmadığı, hizmet ilişkisinin hizmet akdinden doğup doğmadığıdır» (Yarg. 9. H. D. E. 7262 K. 8967, 29.9.1967 Türk-İş, No. 24, 220).

931 sayılı kanunun birinci maddesi ile 274 sayılı sendikalar kanunun 2' inci maddesinde sözü edilen hizmet akdi, aynı karakteri taşıdığına göre, bir hizmet akdine göre çalışmayı meslek edinmiş olan kimseler işçi sendikalarına girebilecekler ve bu sendikaların akdetmiş oldukları toplu iş sözleşmelerinin kişi yönünden kapsamına gireceklerdir. O zaman, problem, bir hizmet akdinin tanımının nasıl yapılacağı ve hizmet akdinin asli unsurlarının neler olduğudur. Hizmet akdi, Borçlar Kanunu muzun 313 üncü maddesinde tanımlanmıştır. Bu maddeye göre, «hizmet akdi bir mukaveledir ki, onunla işçi muayyen veya gayri muayyen bir zamanda hizmet görmeyi ve iş sahibi dahi ona bir ücret vermeyi taahhüt eder»

Bu tanıma göre, hizmet akdinin başlıca unsurları; a) iş görenin hizmet borcu, b) işverenin görülecek hizmet karşılığında bir ücret vermesidir. Bundan başka doktrinde iş görenle işveren arasında bir tâbiyet rabitasının mevcudiyeti de aranmaktadır.

Ancak işgören kimsenin durumu Anayasa'nın 117. maddesine göre memur ise artık hukukî ilişkinin incelenmesine lüzum kalmaz. Bu bakımdan, Anayasa hizmet akdini sınırlar (karş. Tunçomağ, Borçlar Hukuku, c.2, s. 324)

Buna karşılık, diğer kanunlarda hüküm bulunsa bile, **931 ve 274 sayılı kanunlar, işçiler için getirilmiş «özel kanun» niteliği taşıdığından işçi sendikalarına girmek ve 931 sayılı kanunun kapsamı içerisinde bulunmak bakımından bu özel kanunlar öncelikle uygulanır.** Bu bakımdan işgören ile işveren arasındaki hukukî ilişkinin bir özel hukuk hizmet anlaşması olup olmadığının tesbiti gerekir.

Görülen işin kamu hizmeti olup olmaması durumunda bir değişiklik yapmaz. İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlileri, Anayasanın 46/2'inci maddesine göre çıkarılmış bulunan 624 sayılı Devlet Personeli sendikaları kanununa tabi olacaklardır. Buna karşılık 274 sayılı kanunun 2 nci maddesinin 1 inci bendinin 2 nci fıkrası ile 624 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin karşıt kavramından işçi niteliği taşıyan kamu hizmeti görevlilerinin işçi sendikalarına üye olabilecekleri sonucunu çıkarmak lâzım gelir.

Tartışma konusu olan 7244 sayılı kanuna tabi olan hizmetlilerin toplu iş sözleşmesinin kişi yönünden kapsamına girip giremeyeceği problemi üzerinde hassasiyetle durmak lâzım gelir.

Bundan başka çalışan kimselerin D ve E cetvelinden ücret almalarına göre toplu iş sözleşmesinin kapsamına girip girmedikleri problemi üzerinde durmakta fayda vardır.

Bir kimse, devlet kamu hizmeti görmek için asli ve sürekli (devamlı) olarak atandığı ve Devlet bütçesinden maaş aldığı takdirde memur olarak nitelendirilir. Memurların hizmet ilişkisi doğrudan doğruya kamu hukukunun konusuna girer. Memurlar da bir başkasının hizmetinde olarak bir iş görürler. Ancak, bunların hizmet borcu bir özel hukuk hizmet akdinden değil, bir kamu hukuku atanma ilişkisinden doğar. Başka bir deyişle, memurlar statü hukukuna tabi olarak görevlerini yerine getirirler. İşveren müessese ile memur arasındaki ilişki, statü hukuku ilişkisidir. Memurlar arasında veya bunlar ile kamu kudreti arasında çıkan uyuşmazlıklar idari mahkemelerde görülür. (İşte 657 sayılı Devlet Personel Kanununun 4 'üncü maddesinde sözü edilen «devlet memuru» bu anlamda gerekir.

Acaba 7244 sayılı çeşitli teadül ve teşkilât kanunları ile diğer kanunlarda mevcut aylık ve ücret tutarlarının değiştirilmesi hakkındaki kanunun 5 'inci maddesine tabi kadro karşılığı ücret alan personel de memur mudur? Bu problemin halli şüphesiz, iş görenin işe alınmış şekline bağlıdır. 7244 sayılı kanun esas itibariyle 3656 ve 3659 sayılı kanunları tevhit eden bir kanundur. Devlet Memurları aylıklarının tevhit ve teadülü hakkındaki 3656 sayılı kanunun 19' uncu ve 3659 sayılı kanunun 10' uncu maddeleri, odacı, bekçi, tahsildar, daktilo ve steno, şoför, kaloriferci gibi müteferrik hizmetlilerin bu kanunların hükümlerine tabi olmadıklarını, yani bu kanunların dışında bırakıldıklarını açıklamaktadır. Şu halde bu gibi kimselerin bu kanunların kamu hukuku statü ilişkisi içerisinde atanmadıkları anlaşılmaktadır. İşveren müessese bir kamu hukuku tüzel kişisi veya iktisadi devlet teşekkülü olduğu halde çalışanlar ile arasındaki hizmet ilişkisi 3656 sayılı Devlet Memurlarının statüsü dışında, özel hukuk alanına girer ve hizmet akdinin hükümlerine tabi olur. 3656/19 ve 3659/10' maddelerinden de anlaşıldığı üzere, bunlar, memur değil, «hizmetli»dirler. Hizmetlilere bugün, Fransız, ve Alman mevzuatında da özel hukuk kuralları uygulanır. Hukukumuzda 3659 ve 3656 sayılı kanunlar halen yürürlükte olduğundan başka türlü düşünmeye imkân yoktur.

Prof. Dr. Lütfi Duran da 3659/10'a tabi olanların Borçlar Kanunun hizmet akdi hükümlerine göre çalıştıklarını açıklamaktadır. (Duran, İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışanla-

rın Hukuki Durumu, İHFM C. XXXVIII, s. 36) 3656/19 ve 3659/10'a tabi olan hizmetlilerin statüsü 7244 sayılı Kanunun 5. maddesi ile tayin edilince durumda bir değişiklik olur mu? Gerçekten 7244 sayılı Kanunun 5. maddesi 3656/19, 3659/10 ve 4620/7 maddeler kapsamına giren hizmetlilerin derece ve ücretlerini gösterdikten sonra «hizmetli kadrolarında istihdam edilenlere verilecek ücret emekliye esas ücret derecelerinin üç yukarı derece ücretini geçmez.

Memurlar için tanınmamış hak ve menfaatler hizmetliler için de kabul edilemez. Ancak bunlardan İş Kanununa göre işçi vasfında bulunanlar için hizmetin gerektirdiği nisbette yiyecek ve yiyecek temin olunabilir. Saniyen hizmetlinin ücretini D veya C cetvelinden alınmasına göre İş Hukuku açısından hukukî statüsü nasıl tayin edilecektir?

Burada fikirlerin çatıştığı görülmektedir. Hukuk Genel Kurulu Bütçe Kanunlarına bağlı D cetvelinden maaş alan personelin hizmet akdi ile çalışıp çalışmadığı problemini incelerken (Yarg. HGK 25. 10. 1967 E. 1966-9/1499 K. 485) ileri sürdüğü görüşü şöyle özetleyebiliriz. Hukuk Genel Kurulu özellikle hizmet akdinin yapılışı üzerinde durmakta, BK 3 ve sonraki maddeleri uyarınca, karşılıklı akit yapma iradesinin ifadesi olan icap ve kabul beyanının birleşmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Karşılıklı irade beyanı olmadıkça hizmet akdi meydana gelmez. Hizmet akdinin görünüşüne uygun bir durum, hizmet akdinin varlığını gösteren bir delil olamaz. Çünkü, hizmet akdinin tarifi başka, serbest irade ile yapılışı başkadır. Mütteferik hizmetliler bir atama işlemi ile işe alınmaktadırlar. Atama bir kimseye kamu hizmeti veren o'nu bu hizmet gereği ile yükümlü kılan hukukî bir işlemdir. Bu atama sırasında, hizmet alan kimse serbest iradesini açıklayarak çalışma şartları üzerinde bir teklifte bulunma yetkisine sahip değildir. Bunlar kamu hukuku statüsü içerisinde bu hizmetin sağladığı hak ve menfaatlerden irade beyanında bulunmaksızın yararlanır. Şu halde D cetvelindeki personelin hizmete alınmasında baş vurulan atama işlemi hizmet akdine benzetilemeyeceği gibi, idare ile hizmetli ilişkisi hizmet akdi ilişkisi çerçevesinde düşünülemez. Şu halde D cetvelinden ücret alan hizmetliler 657 sayılı Devlet Personel Kanununun istihdam şekillerini gösteren 4. maddesinin A bendindeki Devlet memuru tanımına uymaktadır. Bu maddeye göre Devlet Memuru, Devlet Kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerde devamlı vazife görmek üzere atanan genel veya katma bütçelerden maaş alan kimselerdir. Şu

halde dayanağı bir sözleşme değil kanun olan D cetvelinden ücret alan hizmetliler işçi sendikasına giremeyecekler ve sonuç olarak toplu iş sözleşmesinin kişi yönünden kapsamı dışında kalacaklardır. Ancak Hukuk Genel Kurulu, Bütçe kanunlarına bağlı E cetvelini uyumsuzluğun ve konunun dışında bırakmıştır.

Danıştay Genel Kurulu da 6.3.1967 tarihli İstisari nitelikteki bir kararında (E. 1967-14, K. 1967-5) Danıştay 3. Dairesinin 27.12.1966 tarihli (E. 1966/446 K. 1966/475), görüşünün aksine D cetvelinden ücret alan kimselerin görevlerinin mahiyeti icabı sürekli, asli ve bir statüye bağlı bulunması hesabıyla bunların işçi sendikalarına üye olmalarının mümkün olmadına karar vermiştir.

Toplu iş sözleşmelerinin uygulanacağı şahıslar bakımından ve dolayısıyla Türk İş Hukukunda büyük önem taşıyan bu konu üzerinde hukuki bakımdan bir başka görüş açısı altında başka sonuca da varılabilir. Nitekim bugüne kadar Yargıtay 9. H.D. İçtihatlarında D ve E cetvellerinden ücret alan 3656/19 ve 3659/10'a tabi hizmetlilerin işverenle olan hukuki ilişkilerinin özel hukuk hizmet akdi ilişkisi olduğu olduğu görüşüne uyarak bunların işçi sayılmaları lâzım geldiğine karar vermiştir.

Kanaatımızca D cetvelinden ücret alan personelin asli ve sürekli bir göreve atanmış olmaları sebebiyle ve istihdam şekli kıstası icabı olarak işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlisi sayılmaları icabettiği görüşü ancak diğer bir şartın gerçekleşmesi halinde mümkün olabilir. Bunun için adı geçen personelin kamu statüsü hukukuna tâbi olması gerekir. Halbuki bu personel 3656 ve 3659 sayılı Kanunların 19 ve 10 ncu maddeleriyle Kamu statü ilişkisinin dışında bırakılmıştır. Ancak bunlar 7244 sayılı Kanun ile Özel bir hizmet statüsüne tâbi kılınmıştır. Kanunla düzenlemiş olsa bile özel hizmet statüsü kamu hukuku statüsünden tamamen farklı bir anlam taşır. D cetvelinden maaş alan bir kimse statü hukukuna tâbi olduğu halde D cetvelinden ücret alan bir kimse hizmet statüsüne tâbi olabilir. Bundan başka geçici hizmetler için ön görülmüş bulunan E cetvelinden ücret alanlar (Bu personel 5434 sayılı emekli sandığı kanununa değil Sosyal Sigortaya tâbidirler) hiçbir şekilde «asli ve sürekli görev» kıstasına uymayacakları için işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlisi olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Esasen Hukuk Genel Kurulu'da E cetvelinden ücret alan personeli uyumsuzluk konusunun dışında bırakmıştır. E cetvelinden ücret alan hizmetliler «istihdam şekli» kıstasına göre de işçi nite-

liği taşımayan kamu hizmeti görevlisi sayılamıyacağına göre Yargıtay 9 ncü Hukuk Dairesi içtihatlarında belirtildiği gibi : Bunların işçi niteliği taşıdığı sonucuna varılabilir. D cetvelinden ücret alanların işçi sayılamıyacakları görüşü hakim olursa aynı nitelikte aynı işi gören iki personelden birisi D ve diğeri E cetvellerinden ücret almalarına göre ayrı statüye tâbi olmaları gibi garip bir sonuçla karşılaşılabilir. 657 sayılı Devlet Personel kanununun 4 maddesinde öngörülen «İstihdam şekli» kıstasına, 3656 ve 3659 sayılı Kanunlar yürürlükte bulunduğundan itibar edilmemek lâzım gelir. Ancak, D veya E cetvelinden ücret alanların alacakları ücret miktarı bellidir. 7244 sayılı kanunun 5. maddeleri ile hizmet statüsü evvelden düzenlenmiştir. Hizmet ilişkisinin ücret ve diğer çalışma şartları gibi esaslı unsurların Kanun tarafından düzenlenmiş olması bu ilişkinin özel hukuk hizmet mukavelesi niteliğini kaldırır mı?

Kanaatimizce evvelâ bu konuda İş Hukuku alanındaki gelişimi yakından izlemek icap eder.

Klasik bir telâkkiye göre, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun surette izhar ettikleri madde (B.K. m. 1) sadece hizmet akdini teknik bakımdan meydana gelmesi için değil, o akdın esasını teşkil etmesi bakımından da zaruri bir unsurdur. İrade beyanları arasındaki uygunluk ancak hukukî ekonomik ve moral alanda yapılabilecek bir serbest görüşme (pazarlık) sonucu olarak akit taraflar bakımından karşılıklı hak ve borç doğurabilir.

Ferdiyatçı bir telâkkiye ve taraflar arasında eşitlik ve serbesti fikrine dayanan bu çözüm tarzı bugünkü iş dünyasının sosyolojik verileri ile telif edilememektedir. İşveren ekseriya çalışma şartlarını hizmet mukavelesinin inikadından evvel tesbit ettiğinden irade beyanları arasındaki uygunluk tek taraflı kalmaktadır. İşte özel hukuktaki irade muhtariyeti prensibi ve Borçlar Hukuku alanında bunun bir şekli olan mukavele serbestisinin haiz olduğu elâstikiyet, meselâ Fransız içtihatlarında muhtevası önceden tesbit edilmiş hizmet ilişkisinin hizmet akdi karakterini muhafaza etmesine yardım etmektedir. Özel sektörde bir işveren, işçilerini işe alırken şartları tesbit etmekte ve bu şartları kabul edenlerin müracaat etmesini istemektedir. Böylece işveren çalışma statüsünü kendi tayin etmekte bunu bir icap niteliğinde işçiye bildirilmektedir. İşçi ise bu icabı kabul etmek suretiyle bu icabı kabul etmektedir. Ancak bu keyfiyet mukavelelenin iki taraflı bir hizmet aktı olarak tavsifine mani olmamaktadır.

Gerçekten, mukavele serbestisi birkaç anlam taşır. (Esener, akit serbestisi, Türk Hukuk Ansiklopedisi s. 607)

a) İnikat serbestisi, Bir kimse diğer bir kimse ile mukavale aktedip etmemekte tamamen serbesttir. Hizmet alacak olan kimse işverenin icabını kabul edip etmemekte serbesttir.

b) Tanzim serbestisi : Taraflar hizmet akitlerinin konu ve muhtevasını serbestçe tayin edebilirler. En koyu liberalistler dahî bu konuda sınırlamayı kabul etmişlerdir. Özellikle iş alanında sosyolojik ve toplumsal etkilerin büyük rol oynadığı iş hukuku alanında tanzim serbestisi üzerinde ısrar etmemek lâzımdır.

İş hukuku alanında Devlet çıkardığı bazı kanun, tüzük veya yönetmeliklerle hizmet akitlerinin muhtevasını bazen işçiye korumak, bazan iktisadi düzeni sağlamak gibi amaçlarla, bir statü ile düzenlemektedir. İşte özel hukuk alanında iş gören bu kamu tüzel kişisi kanunlar tarafından düzenlenmiş bu hizmet statüsüne uygun olarak hizmetlerle kurduğu hizmet ilişkisi yine özel hukuk alanına dahil hizmet akdine dayanır. Bir hizmetli kanun tarafından düzenlenmiş bir hizmet statüsüne girmekle bu statüde düzenlenen hususlar üzerinde zımnî bir anlaşma akdetmiş sayılır. Kaldık, 7244 Sayılı Kanunun 5. maddesi gereğince hizmetliye iki üst derece vermek mümkündür. Demek ki kanunun tayin ettiği hudutlar içerisinde hizmet gören ile hizmet veren arasında bir serbest görüşme yapılmaktadır. Böyle bir tanzim tarzı B. K. nu 319'a da uygundur. Gerçekten bu maddeye göre «hizmet mukavelesinin şartları **kanuna**, ahlâka mugayir olmamak üzere istenildiği gibi tayin olunabailir.»

Türk İş Hukuku doktrininde de Profesör Dr. Oğuzman da (275 sayılı kanun bakımından işçi kavramı, Türk-İş No. 11, sayfa 106) bu görüşü savunarak fikrini şöyle açıklamaktadır : «hizmet münasebetlerinin bir statü durumu arz etmesi, tarafların bu statüye girmeyi temin eden anlaşmalarının hizmet akdi olarak vasıflandırılmasına mani olunmaktadır. Meğer ki, bu statü Amme hukukunun memur statüsü olsun»

Sonuç olarak denilebilirki, 3656/19 ve 3659/10 maddeler yürürlükte iken ve 657 sayılı Devlet Personel Kanununun uygulaması tam olarak gerçekleşmeden hizmet ilişkisinin tavsifinde hassas davranmak icabeder. Her halde bir hukuk düzeni içerisinde meselâ mukaveleyle çalışan bir kamu hizmeti görevlisini işçi sayarken bunun emrinde ve mahiyetinde çalışan bir hizmetliyi işçi niteliğinde olmayan kamu hizmeti görevlisi niteliğiyle memur sendikalarına göndermek ve dolayısıyla toplu iş sözleşmelerinin kişi yönünden dışında bırakmak gibi bir tezağ önlenmesine çalışmak doğru olacaktır.

BÜTÇE KANUNUNUN (D) CEDVELİNDEN ÜCRET ALAN PERSONELİN HUKUKİ STATÜSÜ

Yargıtay kararı

«Bütçe Kanununun D cetvelinden ücret alan hizmetliler 274 sayılı Kanunun 2. nci maddesinin tarif ettiği işçi niteliğinde sayılmazlar. Yarg. Hukuk Genel Kurulu, E. 966-9/1499. K. 485, 25/10/1967.»

Davacı, Bursa ve Havalisi Tütün, Müskirat, Gıda ve Yardımcı İşçileri Sendikasıdır. Davalı ise Tarım Bakanlığına bağlı, Bursa Konservcılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğüdür. 3/5/1965 tarihinde açılan işbu davada, davalının bütçesinin (D) cetveline dahil işçilerden aidat kesmemekte direndiği ileri sürülmüş, 274 sayılı Sendikalar Kanununun 23 üncü maddesi uyarınca üye aidatının kesilmesine karar verilmesi istenmiştir.

Davalı savunmasında (D) cetveline tabi bulunan hizmetlilerin işçi sendikalarına üye olamayacaklarını ve kendilerinden Sendika aidatı kesilemeyeceğini ileri sürmüş davanın reddini istemiştir.

Mahkemece (D) cetvelindeki hizmetlilerin vilâyet onayı ile ve 7244 sayılı Kanunun 5 inci maddesindeki dereceler uyarınca işe alındıklarından, 274 sayılı Kanunun 2 inci maddesi gereğince idareye hizmet akdiyle bağlı olmadıklarından, işçi niteliği taşımadıklarından anılan kanunun 2 inci maddesinin birinci bendinin 4 üncü fıkrası hükümü ile Emekli Sandığına bağlı olanların işçi sendikalarına üye olmalarının yasaklandığından bahsile davanın reddi cihetine gidilmiştir. Hüküm davalının temyizî üzerine, özel dairece bozulmuştur. Bozma ilâmında Anayasanın 46 ıncı maddesine uygun bulunan 274 sayılı Kanunun 2 inci maddesi metninden anlaşıldığı gibi kamu hizmeti görevlisi olmanın işçi sendikası üyeliğine engel teşkil etmeyeceği, Kanun Koyucunun kabul ettiği yasağın işçi niteliği taşımayan kamu görevlilerine ilişkin bulunduğu, 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun 1 inci maddesinin işçi niteliğinde olanları bu Kanunun kapsamı dışında bıraktığı, 274 sayılı Kanunun 2 inci maddesinin 1 inci bendinde, hizmet akdine göre çalışmayı meslek edinmiş olanların bu yasa bakımından işçi sayılacaklarının belirtildiği, hizmetin kamu hizmeti olması ve ödenen ücretin kanunla düzenlenmiş bulunması ilişkin niteliğini ve hizmet arzeden kimsenin hukukî durumunu değiştirmeyeceği, 2 inci maddenin birinci bendinin son fıkrasında Emekli Sandığına tabi olan işçilerin işçi sendikası kurma işçi sendikalarına üye olmak haklarının saklı tutulduğu, işçi niteliğinde olan kamu hizmet-

ti görevlilerinin sendikalar kurma ve sendikalara üye olma haklarının tanınmamasının Demokratik ve Sosyal Devlet Anayasasının 46 ıncı maddesi hükmünün getirdiği belirgin ilkeye uygun düşmediği kabul olunmuştur. Özen dairenin bozma ilâmı oy çokluğuyla çıkmıştır. Azlıkta kalan ve hükmün onanması mütalâasında bulunan üye D cetvelinin sürekli ücretli hizmetlilere ilişkin olduğunu, 7244 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle memurlar için kanunen tanınmamış olan hak ve menfaatlerin hizmetliler için de kabul edilemeyeceğini 1108 sayılı Maaş Kanununun 13 üncü maddesinde, bu gibi hizmetlilerin izin sürelerinin tesbit ve tayin edildiğini, D cetvelinden ücret alarak çalışan hizmetlilerin kamu hukukunun gereği olan statüye uygun tayin yoluyla görev aldıklarını, çalıştıkları müessese ile aralarındaki ilişkinin bir sözleşmeye bağlanmadığını, hizmet devam ederken hastalanarak görev başına gelmeyenler hakkında memurlar gibi işlem yapılmasının 1108 sayılı Kanunun 13 üncü maddesi gereği olduğunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunun yürürlükteki 4 üncü maddesiyle 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun 2 inci maddesi karşısında D cetvelindeki hizmetlilerin, sözleşmeli ve yevmiyeli personel olarak kabul edilemeyeceklerini, işçi teşekküllerine üye olmayacaklarını muhalefet şeklinde belirtilmiştir.

Mahkeme, bozma ilâmına karşı eski hükümden direnmiştir. Direnme kararında, bir kimsenin hizmet akdiyle çalışsa bile Emekli Sandığı Kanununa tabi olması halinde İşçi Sendikasına üye olamayacağı mütalâa edilmiştir.

Taraflar arasındaki ihtilâf Bütçe Kanununa ekli (D) cetvelindeki personelin 274 sayılı Sendikalar Kanununun uygulanması bakımından işçi sayılıp sayılmıyacağı noktasında toplanmaktadır. Bu itibarla kanunî dayanağı üzerinde durmak gerekir.

Davalı Tarım Bakanlığına bağlı Bursa Konservcılık Araştırma Enstitüsüdür. Bu Müessese-de çalışanlardan, D cetveline tabi sürekli hizmetlilerin de işçi sendikasına girmeleri sebebiyle, davacı sendika davalının 274 sayılı Kanunun 23 üncü maddesi gereğince aidat kesmesini istemektedir.

Bu hizmetliler, aynı zamanda 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun 12 inci maddesinin II inci fıkrasının 2 inci bendindeki daimî kadroda aylık ücretle çalışan hizmetlilerdendir.

Devlet Memurları aylıklarının tevhit ve teahdüne ilişkin 3656 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde (odacı, kolcu, bekçi, evrak müezzii gemi mürettebatı, ücretli ve aidatlı tahsildar, daktilo ve

steno gibi müteferrik müstahdemler bu Kanuna tabi değildirler.) denilmiştir. 9 uncu maddesinin birinci fıkrasında, (alelumum maaşlı veya daimî ücretli hizmetlilere ait kadroların Teşkilât Kanunlarına bağlanması şarttır. Ancak muvakkat arzetmiyen hizmetlilerin Bütçe Kanunlarına bağlı (E) cetvellerine dahil tertiplerden alınacak kadrolarla idaresi caizdir.) denildikten sonra, 2 inci fıkrasında da, (Bütçe Kanununa bağlı (D) cetveli yalnız 19 uncu maddede yazılı müstahdemlerle nakil vasıtaları kadrolarına inhisar eder.) hükmü öngörülmüştür. Hemen şu yöne işaret etmek gerekir ki, Bütçe Kanununun 8 inci maddesi uyarınca 3656 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinde yazılı hizmetlilerden başka aynı Kanunun geçici 4 üncü maddesiyle 1939 bütçelerine merbut cetvelde gösterilen aylıklı memurlara da Bütçe Kanuna bağlı (D) cetvelinde yer verilmiştir. 3656 sayılı Kanun geçici 4 üncü maddesine, (kadroları 1939 bütçelerine merbut cetvelde ayrıca gösterilen maaşlı memurlar bu kanun mevzuundan harihtir. Bunların maaş ve tahsisatları birleştirilerek ahkâmı mevcudeye göre kendilerine verilir.) hükmü konulmuş, 28/2/1967 gün ve 850 sayılı 1967 yılı Bütçe Kanununun 8 inci maddesinde, (dairelerin 30/6/1939 tarihli ve 3656 sayılı Kanunun 19 uncu maddesine giren hizmetlileri ile aynı kanunun geçici 4 üncü maddesinde sözü geçen maaşlı memurları, bağlı (D) işaretli cetvelde gösterilmiştir.) denilmiştir. 3656 sayılı Kanun uyarınca genel bütçe kanunu ile katma bütçeli dairelerin Bütçe Kanunlarına bağlı (D) cetvelinde derece, memuriyetin nevi, adet ve ücret miktarı belli edilmiştir. **Şu halde (D) cetvelindeki aylık ücretin dayanağı herhangi bir sözleşme değil, kanun hükmüdür. Bütçe Kanunlarına bağlı (E) cetveli konunun ve uyumsuzluğun dışındadır.** 274 sayılı Sendikalar Kanununundan sonra yürürlüğe konulan 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun ilgili maddeleriyle Cumhuriyet Senatosunda geçen görüşmelere değinmek lâzımdır.

624 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin 1 inci fıkrasında, (işçi niteliğinde olanlar dışındaki kamu hizmeti personelinin ortak meslekî kültürel, sosyal ve iktisadî hak ve menfaatlerini korumak, özellikle, meslekî gelişmeyi ve aralarındaki yardımlaşmayı sağlamak amacıyla kuracakları sendikalar hakkında bu kanun uygulanır.) denildikten sonra, bu kanunun kapsamını sınırlandıran ikinci maddesinde, (Devlet Personel Sendikaları devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle görevli oldukları kamu hizmetlerinin görüldüğü genel veya katma bütçeli dairelerin, İl Özel İdarelerinin, Belediyelerin köylerin veya genel ve katma bütçeli dairelere, İl Özel İdarelerine veya Belediyelere bağlı kuru-

luşların ve kamu iktisadî teşebbüslerinin ve özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan banka ve teşekküllerinin aslı ve sürekli görevlileri ve yukarda yazılı görevlerden emekliye ayrılmış olup emeklilikten gayri bir kanunî veya akdî statü içinde bulunmayan kimse-ler tarafından kurulabilir.) hükmüne yer verilmiştir. Bu kanunda olduğu gibi 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde de sözü edilen **aslı ve sürekli görevliler deyimi**, 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 117 inci maddesinden alınmıştır.

657 sayılı Kanunun birinci maddesinin birinci fıkrasında (bu kanun, **Devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslı ve sürekli görevlerde çalışan**, genel veya katma bütçelerden veya bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlardan veyahut kefalet sandıklarından aylık alanlara uygulanır.) denilmiştir. İstihdam şekillerini belirten 4 üncü maddesinin A bendinde: (Devlet Memuru) deyiminin (**devlet kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslı ve sürekli görevlere devamlı vazife görmek üzere atanan genel veya katma bütçelerden veya bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlardan veyahut kefalet sandıklarından aylık alan kişileri**) ifade ettiği açıklanmış, Sendika kurmayı öngören 22 inci maddesinin 1 inci fıkrasında, Devlet memurlarının özel kanunda - bu özel kanun daha önce yürürlüğe konulan 624 sayılı kanundur - belirtilen hükümler uyarınca sendika ve meslek birlikleri kurabileceklerine ve bunlara üye olabileceklerine işaret edilmiş, 27 inci maddesinde ise grev yasağı konulmuştur.

Sözü edilen kanunun hangi hükümlerinin yürür lükten kaldırıldığı ve hangi hükümlerinin ne zaman yürürlüğe konulacağı 237 ve 238 nci maddelerinde açıkça gösterilmiştir. 1966 ve 1967 yılı Bütçe Kanunlarına 657 sayılı kanunun malî hükümlerinin yürürlüğünü erteleyen hükümler konulmuştur. Nitekim 850 sayılı 1967 yılı Bütçe Kanununun 35 inci maddesi uyarınca, 657 sayılı Kanunun kat sayısına ilişkin 154 üncü maddesi yürürlüğe girmemiştir. 657 sayılı Kanunun 2/7/1927 gün ve 1108 sayılı, 8/7/1939 tarih ve 3656 sayılı, 2/3/1959 gün ve 7244 sayılı kanunların kaldırılmasını hükme bağlayan 237 inci maddesiyle 238 inci maddesinin (kanunun diğer maddeleri, kanunun yürürlüğe girdiği tarihi izleyen malî yılbaşından itibaren yürürlüğe girer) hükmünü kapsayan 4 üncü fıkrasının uygulanması Bütçe Kanunun 36 inci maddesi uyarınca genel Kadro Kanunu yürürlüğe girinceye kadar geri bırakılmıştır. Yine Bütçe Kanunun 37 inci maddesi hükmüne 657 sayılı Memurlar Kanunun, mahrumiyet yeri ödeneğine ilişkin 195, öğretim bursları ve yurtlarıyla ilgili 199, aile yardımı ödeneğini belirten 202 ve doğum yardımı ödeneğinden söz eden 207 inci maddeleri hükümlerinin uygulanması 1966 yılında olduğu gibi erte-

lenmiştir. 657 sayılı Kanunun, daimî hizmetlilerin intibakındaki malî esasları belirten geçici 6 ncı maddesinde, (bu kanuna tabi kurumlarda bütçelerin (D) ve (S) cetvellerine dahil kadrolarında bulunan daimî hizmetlilerin sınıf ve tüzüklerinde belirtilen nitelik ve diğer şartlara göre girecekleri sınıfların derece ve kademelerinde alacakları aylık tutarları, bunların intibak sırasında aynı görevde kalmaları şartıyla 7244 sayılı Kanunun 5 inci ve 24/2/1961 tarihli ve 263 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle tesbit edilen aylık tutarlarından aşağı olduğu takdirde, aradaki fark, derece yükselmesi ve kadame ilerlemesi suretiyle giderilinceye kadar, ödenmekte devam olunacağı) açıklanmıştır. Böylece 657 sayılı Kanunun kapsamını açıklayan birinci, kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlere devamlı görev yapmak üzere atanmaları memur sayan 4 üncü ve bunlar için grev yasağı koyan 22 inci maddeleri resmî gazetede yayımlandığı 23/7/1965 tarihinde yürürlüğe girmiş, sadece malî hükümleri yürürlüğe konulmamıştır.

9/7/1961 gün ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 46 ncı maddesinin 1 inci fıkrasında (çalışanlar ve işverenler, önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma haklarına sahiptirler.) denilmiş, 2 nci fıkrasında, (işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir.) hükmü mü yer almış, 117 inci maddesinin birinci fıkrasında da, (devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin, genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar eliyle görülür.) hükmü öngörülmüştür.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Karma Komisyonu 274 sayılı Kanuna ilişkin 13/7/1963 günlü raporunda, toplu sözleşmenin ancak ve ancak hizmet akdiyle ilgili olarak çalışma halinde söz konusu olacağını, Anayasadaki «işçiler» teriminden sadece hizmet akdiyle çalışanları anlamak gerektiğini ifade etmiş, 275 sayılı Kanunu inceleyen Millet Meclisi Geçici Komisyonu, 8/3/1963 günlü raporunda, hizmet akdi ile iş akdi arasında hiç bir mahiyet farkı olmadığını, hizmet akdi tabirinin iş akidlerini de içine aldığı açıklanmıştır.

15/7/1963 gün ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 1inci maddesinin 1 inci bendinde (bu kanun anlamında toplu iş sözleşmesi, hizmet akdinin yapılması, muhtevası ve sona ermesi ile ilgili hususları düzenlemek üzere, 7 inci maddede gösterilen işçi teşekkülleri ile işve-

ren teşekkülleri veya işverenler arasında yapılan bir sözleşme) olduğu hükme bağlanmıştır.

Hizmete alınmayı isteyen ile hizmete alan arasında, iradelerine dayanan kişisel ve özel bir durum yaratmaz; kişi, atama sırasında, elde edeceği ve tâbi olacağı durumun şartlarını hizmeti alana karşı ileri süremez. Borçlar Kanununun 313 ve sonraki maddelerinde yer alan hizmet akdinin âkidi gibi hukukî durumunu tesbit hususunda bir irade açıklamasına ve bir teklifte bulunma yetkisine sahip değildir. Kamu hizmeti görevlisi olarak atanan kimse, kamu hukukî statüsü içerisinde, bu hizmetin sağladığı hak ve manfaatlardan, irade beyanında bulunmaksızın yararlanır. (D) cetvelindeki personelin hizmete alınmasında başvurulmuş atama işlemi, hizmet akdine benzetilemeyeceği gibi, idare ile hizmetli ilişkisi de işverenle işçi arasındaki hizmet akdi ilişkisi çerçevesinde düşünülemez. Olayı çözümleyen 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun 2 inci maddesi ve kanun koyucunun bu maksadını ifade eden Cumhuriyet Senatosu müzakere tutanağı tereddüde yer vermiyecek şekilde açıklamaktadır. Bundan başka 657 sayılı Memurlar Kanunun memuru tarif eden 4 üncü maddesi ve diğer hükümleri dahi aksi düşünceye yer vermeye engeldir. Bu itibarla Bütçe Kanunlarına bağlı D cetvelinde gösterilen ve 3656 sayılı Kanunun 19 ncü maddesinde yeralan hizmetliler 274 Sayılı Sendikalar Kanununun 2 inci maddesinin tarif ettiği işçi niteliğinde sayılamazlar., işçi sensine dayanılarak 657 sayılı Kanunun 4 üncü madde siyle memur durumuna getirilen bu kimseler, ancak 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunun öngördüğü Sendika veya meslek birliğine girmek ve bu teşekküllerin kuruluşuna katılmak hakkına sahiptirler.

Yukarıdaki açıklamalara göre, mahkemenin, Bütçe Kanununa bağlı (D) cetvelindeki bu hizmetli ler işçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlileri sayarak hizmetinde bulundukları müesseseden aidat kesilmesinin istenilemeyeceğine ilişkin görüşü sonucu bakımından doğrudur. Ancak, Emekli Sandığına tabi olanların işçi sayılamayacakları hususundaki düşünce 274 sayılı Kanunun 2 inci maddesinin 1 inci bendinin 4 üncü fıkrası ile bu fıkranın gerekçesini kapsayan Türkiye Büyük Millet Meclisi Karma Komisyonunun 13/7/1963 günlü raporu karşısında isabetsiz ise de, dava reddedildiğinden, bu düşünce sonuca etkili bulunmamıştır. O halde, temyiz itirazının reddiyle direnme kararının onanması gereklidir.

Sonuç : direnme kararının onanmasına,

İşçi çocukları için burs ve kredi verilecek

Orta ve yüksek öğrenimdeki işçi çocuklarına eğitim

Demirsoy'un Genel-İş

kongresindeki konuşması

melerde yüzde 44'e kadar çıkan bir zam aldık. Ama vasıtalı vergilere yapılan zamlar, toplu sözleşmelerle elde ettiklerimizi cebimizden alıp, gitmiştir. Biz vergi adaletini, vergi reformunu destekliyoruz.»

Daha sonra, «memleket meselelerini konuşurken, bir takım gafiller, sadece kendi çıkarlarını ön plânda tutarlar, bizi bazı ithamlar altında bırakmak isterler. Bizim anlımız açık; biz doğru bildiğimizi söyleyeceğiz. Kimseden korkumuz yok» diyen Türk-İş Başkanı «madenler» konusuna da değinmiş şunları söylemiştir:

«Özel sektör Türkiye'de madenleri doğru dürüst kullanmıyor. Devletleştirilim diyoruz, hemen altında ideoloji aranıyor. Bizim istediğimiz yer altı servetlerinin memleket menfaatine işlenmesi...»

Madencilik konusunda İngiltereden örnekler veren ve bu alanda Türkiye Maden İşçileri Sendikaları Federasyonunun yaptığı uyarıcı çalışmaları anlatan Türk-İş Başkanı, özel sektörün çalışmasına bu tempo ile devam etmesi halinde, bir gün elinden madenlerin alınacağını söylemiştir.

DIŞ TİCARETİN DEVLETLEŞTİRİLMESİ

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında ithalat ve ihracat yolu ile yurt dışına milyonlarca liranın kaçırılmış olduğunun açıklandığı-

imkânı sağlamak ve öğrenci siteleri kurmak üzere hükümetin gerekli çalışmalarda bulunduğunu açıklayan Çalışma Bakanı Ali Nail Erdem, burs ve kredilerin sadece yüksek öğrenimdeki işçi çocuklarına değil, orta öğrenim ile sağlık meslek okullarındaki işçi çocuklarına da verileceğini ve uygulamaya gelecek yıl-

nı ve bunu zamanın Maliye Baka-

«Demokrasilerde bir takım kuruluşlar vardır. Bu kuruluşlar elbette tenkid görevlerini yerine getireceklerdir. Tenkid ediyorlar diye bunlara el uzatılması diktatörlük heveslerinin başlangıcıdır. Geçmişte bunları gördük. Üniversite elbette tenkid edecektir... Radyo söyleyecektir... radyo kimsenin düdüğü olmayacaktır. Radyoya uzanan eller kırılacaktır. Hür basını demokrasinin teminatı sayıyoruz.»

Demirsoy işçi - memur ayırımı konusuna ve çeşitli sendikal meselelere değindikten sonra büyük tezahürat arasında sözlerini bitirmiştir.

nının da teyid ettiğini hatırlatan Demirsoy «Yurt dışına dövizimizin kaçırılmasını önlemek için dış ticaretin belli ölçülerde devletleştirilmesi gerektiğini savunduk» demiştir.

Seyfi Demirsoy daha sonra çalışma mevzuatında yapılması gerekli değişiklikleri ve işçi haklarının korunması, yeni haklar sağlanması için yapılan çalışmaları anlatmıştır.

«DEMOKRASİYE BAĞLIYIZ»

Türk-İş Başkanı, sendikacıların demokrasiye olan bağlılıklarını belirtmiş, demokrasiye karşı girişilecek her davranışta, sendikacıların mücadele edeceklerini söyleyerek, demiştir ki:

dan itibaren başlanacağını söylemiş ve bu konuda şu bilgiyi vermiştir.

«Bakanlığımız Sosyal Sigortalar Kurumunun yapacağı sosyal yardım faaliyetleri arasında işçi çocuklarının eğitim ve öğrenimine öncelik verilmesini kararlaştırmıştır. Yardımlar başlangıçta sigortalıların çocuklarına ihtiyaçlarını karşılayacak kadar burs ve kredi şeklinde olacak, bilahare öğrenci sitelerinin kurulması ile geliştirilecektir. Böylece hükümetimiz sosyal adaleti gerçekleştirmede ve fırsat eşitliğini sağlamada yeni bir hizmet daha yapmış olacaktır.

Tahsildeki işçi çocuklarına verilecek burs ve krediler için önümüzdeki yıl asgari 10 milyon lira fon ayrılacaktır. Yetmediği takdirde bu fon ihtiyaca göre, 15, 20 hatta 25 milyon liraya çıkacaktır.

İşçi çocukları için burs ve kredi verilmesini ayrıca öğrenci siteleri kurulmasını sağlayacak yönetmelik yakında son şeklini alarak yürürlüğe girecektir. Şu kadarını da şimdiden söyleyebilirim ki, burslar, Milli Eğitim Bakanlığı hesabına üniversitemizde okutulan burslu öğrencilere ait yönetmelik, krediler ise yüksek öğrenim kredi ve yurtlar kurumunun uyguladığı (Kredi yönetmeliği) ne paralel esaslar taşıyacaktır.»

Çalışma Bakanı Erdem, işçi çocuklarına verilecek bursların hizmet karşılığında, kredilerin ise mezuniyetlerinden sonra küçük küçük taksitlerle ödeneceğini ilave etmiş, burs ve kredi verilecek tahsil branşlarını şöyle sıralamıştır :

ORTA ÖĞRETİMDE : Erkek Sanat okuu (yapı), Erkek Sanat enstitüleri (kimya, yapı, elektrik ve elektronik bölümleri) ile tekniker okulları.

SAĞLIK MESLEK OKULLARI: Sağlık memuru, hemşire ve laborant okullarının yerini alan Sağlık Kolejlere, çocuk bakımı, ebe-

ve özel hemşire okulları.

YÜKSEK ÖĞRENİMDE : Yüksek Sağlık okullarından hemşire Florence Nightingale Gevher Nesime , Sağlık Dairesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon yüksek okulları ile Sosyal Hizmetler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Akademisi, Ankara, İstanbul ve Atatürk üniversitelerindeki Tıp fakülteleri, Eczacılık, Fakültesi, Ankara İstanbul Ege ve Trabzon üniversitelerindeki Fen Fakülteleri, Diş Hekimliği, İstanbul Teknik Üniversite İnşaat, Maden, Mimarlık, Makine, Elektrik ve Kimya bölümleri, Orta-Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler, Mühendislik ve Mimarlık bölümleri.

HALİL TUNÇ

TEŞEBBÜSÜ DESTEKLİYOR

Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'in yaptığı açıklama üzerine Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç bir demec vererek, «**bu önemli teşebbüsü desteklemek Türk-İş'in görevidir**» demiş ve şunları söylemiştir :

«**Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'in orta ve yüksek öğrenimdeki işçi çocuklarına eğitim imkânı sağlanması için tedbirler alınacağı yolundaki demecini büyük bir memnuniyetle karşıladım. Türk-İş olarak, her hayırlı teşebbüsü desteklemek prensibimizdir. Geç kalmış olmakla beraber, teşebbüsü eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması yolunda önemli bir adım sayıyoruz. Türk işçi ailelerinin sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayacak her hareketin gerçekleşmesi için bize düşenleri yapacağımız. tabiidir. Nitekim , Türk-İş tarafından hazırlanmış olan İşçi Yardım-
laşma Kurumu (İYAK) tasarısında bu konu geniş olarak ele alınmış, işçi çocuklarına öğrenim imkânı sağlayacak ekonomik tedbirler öngörülmüştür.**

Sayın Çalışma Bakanının bu çabasını sonuna kadar desteklemek kararındayız.»

Meclis Başkanı Bozbeyli Türk-İş'i ziyaret etti

Millet Meclisi Başkanı Ferruh Bozbeyli, 15 Kasım'da Türk-İş'i ziyaret ederek, Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, Genel Sekreter Halil Tunç, Genel Sekreter Yardımcıları Ethem Ezgü ve Selâhaddin Erkap ile bir süre görüşmüştür.

Millet Meclisi Başkanı seçilmesinden sonra Türk-İş yetkililerinin kendisini tebrik etmesini iade eden Bozbeyli, bu ziyaret sırasında, genel işçi sorunları üzerinde de bilgi almış ve Türk-İş çalışmalarını takdirle karşıladığını ifade etmiştir

RAFET SEZGİN TÜRK - İŞ'TE

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Rafet Sezgin Türk-İş merkezini ziyaret ederek Genel Sekreter Halil Tunç'la görüşmüştür.

Bir saat süren bu ziyaret sırasında, Sezgin ve Tunç çalışma hayatımızı ilgilendiren çeşitli konular hakkında fikir teatisinde bulunmuşlardır.

Geçtiğimiz ay içinde feci bir şekilde hayata gözlerini yuman Yapı-İş Sendikası Genel Başkanı Tahir Öztürk hazin bir törenle toprağa verilmiştir.

Cenaze töreninde, Türk-İş yöneticileri, sendikacılar ve kalabalık bir işçi topluluğu hazır bulunmuştur..

Tahir Öztürk'ün ölümü işçiler ve sendikacılar arasında büyük bir üzüntü yaratmıştır.

Haberler

Tunus İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Bekir Bellaga Ankara'ya gelişinde Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy tarafından hava alanında karşılanırken...

TUNUS İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU GENEL SEKRETERİ ANKARAYA GELDİ

Tunus İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Bekir Bellaga 21 Kasım günü Ankara'ya gelmiş ve bir gün hal-dıktan sonra İstanbul'a dönmüş-tür.

Esenboğa hava alanında Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy ve Tunus Büyükelçisi ile Müsteşarı tarafından karşılanan Bekir Bellaga, Türk-İş'i ziyaret etmiş burada Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy, Türk-İş Başkan vekili ve Teksif Genel Başkanı Şevket Yılmaz, Türk-İş Genel Sekreter Yardımcıları Ethem Ezgü ile Salâhaddin

Erkap'la iki ülkenin sendikacılık çalışmaları hakkında görüşmede bulunmuştur.

Konuk sendikacı Bekir Bellaga, görüşmelerden sonra bir demec vererek şöyle demiştir:

«Büyük Türk-İş'i ziyaret etmek, Tunus'lu bir sendikacı için müstesna bir zevktir. Hür sendikacılık hareketi içinde Türk-İş'in önemli bir yeri ve çalışması vardır. Bunu burada yakinen görmekten de ayrıca memnunum. Ümit ederim ki, bu temasımız devam edecek ve iki ül-

kenin yararına sonuçlar alınacaktır. Teşkilatlarımız arasında karşılıklı mübadelelerin zorunluluğuna kaniim. Asırlardan beri yekdiğerinin menfaatini günden kuvvetli kardeşlik bağlarımızın devam ettirilmesi ve gelişmesi en büyük görevimizdir. Türk Sendikacı arkadaşlarımızın Tunus'u ziyaretleri ile çok yakında en sevinçli günlerimi yaşamış olacağım. Bizim karşılıklı mübadelelerimiz her iki ülkeye ve dolayısıyla dünya sendikacılığına büyük fayda sağlayacaktır. Türkiye'ye gelmekten büyük bir zevk ve heyecan duydum.»

Tunus İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Bekir Bellaga onuruna Türk-İş öğle yemeği vermiş, konuk sendikacı daha sonra Anıt-Kabir'i ziyaret ederek saygı duruşunda bulunmuş, oradan da Türk-İş Sendikacılık Koleji'ne giderek tetkikler yapmıştır. Öğleden sonra tekrar Türk-İş'e gelen konuk sendikacı yöneticilerle yürüttükten sonra saat 19'da Ankara'dan ayrılarak İstanbul'a gitmiştir.

AĞAÇ-İŞ'İN TOPLU SÖZLEŞMESİ

Ağaç-İş Sendikası ile İstanbul'da kurulu Sunta Fabrikası arasında bir süreden beri yapılmakta olan toplu sözleşme görüşmeleri geçtiğimiz ay içinde sonuçlanmış ve işçiler ücret artışı elde etmişlerdir.

Sözleşmeye göre işçilere kademeli olarak, 240, 320, 480 ve daha sonraki yıl 80 kuruş ücret zammı sağlanmış, 2 lira tutarınca yemek ücreti, 350 lira evlenme yardımı, 150 lira doğum yardımı, 10 lira çocuk yardımı ve sosyal haklar elde edilmiştir.

Ağaç-İş Sendikası ayrıca İstanbul'da Anadoluhisarında Kazım Arın ve ortakları işyeri ile sözleşme imzalamış ve ücret artışı ile birlikte sosyal haklar ve iş güvenliğini de sağlamıştır.

LİKAT-İŞ'İN OFİSTEKİ GREVİ BAŞARIYLA BİTTİ

Türkiye Liman ve Kara Tahmil - Tahliye İşçileri Sendikası (LİKAT-İŞ) nın geçtiğimiz ay içinde Toprak Mahsulleri Ofisinde uyguladığı grev, tarafların anlaşmaya varması ile olumlu sonuçlanmıştır.

Yapılan anlaşma ile T. M. Ofisinde çalışan işçilerin ücretleri bir üst dereceye çıkarılmış, yemek ücreti 250 kuruş kabul edilmiş, ayrıca elbise ve ayakkabı verilmesi de kararlaştırılmıştır. Bunun yanında işçilerin sosyal hak ve iş güvenlikleri de teminat altına alınmıştır.

ADANA BELEDİYESİNDEKİ GREV SONUÇLANDI

İşyerinde çalışmakta olan 15 işçinin kanunsuz bir şekilde işlerine son verilmesi, daha sonra da lokavta giderek 178 işçinin çıkarılması karşısında Genel-İş Sendikası, geçtiğimiz ay içinde Adana Belediyesi'nde greve gitmiş, ancak 5 gün sonra tarafların anlaşması ile grev sonuçlanmıştır.

530 işçinin katıldığı grev, 5 kasım'da başlamış ve bütün sendikalar tarafından desteklenmiştir. Grev süresinde, Adana şehri adeta bir çöplüğe dönmüş, belediyenin çöpleri kaldırma gayretleri de ilgili kuruluşlar ve sendikalar tarafından durdurulmuştur.

Yapılan anlaşma ile, işlerinden çıkarılan işçiler eski işlerine dönmüşler ve iki yıl için 350 lira zam ve çocuk parası olarak da 10 lira almışlardır. Ayrıca iş güvenliği ve sosyal haklar da teminat altına alınmıştır.

SANDALYE FABRİKASI GREVİ SONUÇLANDI

Ağaç-İş Sendikasının uzun süreden beri devam eden İzmir'deki Ege Sandalye fabrikasındaki grev 16 Kasım'da sona ermiştir.

İşverenle yapılan anlaşmadan sonra, işçiler derhal işbaşı yapmışlardır.

İmzalanan toplu sözleşme ile işçiler isteklerini tüm olarak elde etmişlerdir.

YOL-İŞ FEDERASYONU'NUN TOPLU SÖZLEŞMESİ

Yol-İş Federasyonu ile Yapı İşleri Reisliği ve Demiryolları Limanlar İnşaat Reisliği arasında bir süredir yapılmakta olan toplu iş sözleşmesi görüşmeleri olumlu sonuçlanmış ve geçtiğimiz ay içinde sözleşme imzalanmıştır.

1 Mart 1967 tarihinden itibaren yürürlüğe giren sözleşme ile işçiler ücret ve sosyal haklar elde etmişlerdir.

KADINLAR SENDİKACILIK SEMİNERİ

Harp-İş İstanbul Sendikası ile Türk-İş Birinci Bölge temsilciliğinin ortaklaşa düzenledikleri «Kadınlar Sendikacılık Semineri» 7-9 Kasım günleri İstanbul'da yapılmıştır.

Harb-İş Sendikasının çeşitli işyerlerindeki 35 sendika temsilcisinin katıldığı seminerde «Kadının sendikal faaliyetteki rolü» üzerinde konuşmalar yapılmış ve kursiyerlere diplomaları verilmiştir.

PETROL OFİSTEKİ TAYİNLER İPTAL EDİLDİ

Petrol-İş Sendikası ile Petrol Ofisi arasında uzun süreden beri büyük bir anlaşmazlık konusu olan, sendika yöneticilerinin başka yere nakli işi olumlu sonuçlanmış ve işçiler eski işyerlerine dönmüşlerdir.

Sendikanın toplu iş sözleşmesi görüşmeleri sırasında direnme gücünü kırmak amacı ile uygulanan bu kanunsuz davranış, Petrol-İş Sendikasının hükümet nezdinde yaptığı teşebbüsle durdurulmuştur.

SAĞLIK İŞÇİLERİ 8 SAAT ÇALIŞACAK

Sağlık Bakanı Vedat Ali Özkan, Sağlık-İş Sendikası üyesi işçilerin günde 8 saatten fazla çalıştırılmaması için valiliklere birer genelge göndermiştir.

Kadro su olmayan yerlerde ise yeni kadro konması için ilgili Bakanlıklarla ilişki kurulacaktır.

Kaya Özdemiroğlu

K. ÖZDEMİROĞLU 3 NCÜ DEFA ÇALIŞMA KOMİSYONU BAŞKANI SEÇİLDİ

Millet Meclisi Çalışma Komisyonu üçüncü dönem seçimleri geçtiğimiz ay içinde olmuş ve iki yıldır başkanlık görevini yapmakta olan İstanbul Milletvekili ve Metal-İş Federasyonu Genel Başkanı Kaya Özdemiroğlu yeniden seçilmiştir.

Komisyon süzcülüğüne Ordu Milletvekili Şadi Pehlivanoglu, katipliğe de Kars Milletvekili Sevinç Düşünsel getirilmiştir.

Çalışma komisyonu sözcüsü Kaya Özdemiroğlu, Meclis'in bu çalışma devresi içinde yüklü konular bulunduğunu söylemiştir.

BANDIRMA BAS-İŞ SENDİKASI PETROL-İŞ'E KATILDI

Bandırma'da kurulu BAS-İş sendikası, Kasım ayı içinde yaptığı kongrede Petrol-İş Sendikasına katılma kararı almıştır.

Kongrede bulunan Petrol-İş Sendikası Başkanı Ziya Hepbir bir konuşma yaparak sendikal çalışmalar hakkında bilgi vermiştir.

ÇİMSE-İŞ'İN TOPLU SÖZLEŞMELERİ

Çimse-İş Sendikası geçtiğimiz ay içinde, İstanbul Tuzla Porselen fabrikası Filyos Ateş Tuğlası Fabrikası ve Eskişehir Tuğla Kiremit fabrikası işyerleri ile başarılı toplu sözleşme imzalamıştır.

Her üç işyerindeki işçilere sosyal haklar yanında, ücret artışı da alınmıştır.

Dünyadan Haberler

ICFTU Güney Rodezya'yı yeniden şikayet etti !

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Rodezya'da ırkçı Ian Smith rejiminin yeniden sendikacıları tutuklamağa başlaması üzerinde Uluslararası Çalışma Teşkilâtı (ILO) na müracaat etmiştir. 1967 Şubatında Rodezya'da tutuklu bulunan sendikacıların sayısının 138 olduğunu, son bir kaç ay içinde ise buna 30 işçi lide rinin daha eklendiğini ileri süren Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Harm Buiter, ILO Genel Direktö rü'nden konuyu «derhal» ele al masını istemiştir. Buiter İLO Ge nel Direktörü David A. Morse'a gönderdiği mektupta özetle şöyle demektedir :

«Rodezya'daki son tevkifler Ian Smith rejiminin sendikal hak ve özgürlükleri ayaklar altına almağa devam ettiğinin işaretidir. Rodezya'da sendi kacılar, yargılanmaksızın ce za evlerine gönderilmekte, a kibetlerinden haber alınma maktadır. Uluslararası Çalış ma Teşkilâtı'nın sözleşmele rini böylesine sorumsuz bir şekilde çiğnemeğe devam e den Güney Rodezya azınlık i daresine haddi bildirilmeli dir.»

ICFTU aynı konuda 1965 yılın da ILO'ya şikayette bulunmuş, konu Genel Direktör tarafından ILO Yönetim Kuruluna intikal et tirilmişti.

ICFTU'nun geçen ay yenilediği şikayetinin Rodezya halkını temel hak ve özgürlüklerine kavuştura bileceği sanılmamakla beraber, tutuklu sendikaların serbest bira kılmasında etkili olacağı belirtil mektedir.

ICFTU
Genel
Sekreteri
Harm
Buiter

ILO
Genel Direktörü
David Morse

Ian
Smith

Türk-İş Dergisi 1966 Mayıs ayında «Aden» sorununu ele almıştı. Yukarıda Türk-İş Dergisinin kupürü görülmektedir.

ADEN kurtuldu...

Aden'de yıllardır sürdürülen «bağımsızlık» mücadelesi mutlu bir şekilde sonuçlanmış ve «Güney Yemen Halk Cumhuriyeti» adıyla yeni bir Arap Devleti doğmuştur.

Geçtiğimiz ay içinde İngiliz Heyeti Başkanı Lord Shackleton ile Aden Millî Kurtuluş Cephesi temsilcileri arasında Cenevre'de yapılan görüşmeler sonunda İngiltere, Nihayet, Aden'den çekilmeyi kabul etmiştir.

Öteden beri Aden'de «bir takım feodal şeyhleri, emirleri ve sultanları içine alacak bir Güney Arabistan Federasyonu kurmak ve bunu Güney Doğu Asya'da Malezya Federasyonu gibi kendisine bağlamak isteyen» İngiltere, Aden Millî Kurtuluş Cephesi (FLN) ve İşgal Altında Güney Yemen Teşkilâtı (FLOSY) nın direnmesi karşısında isteğini gerçekleştirememiştir.

129 yıl süren İngiliz hükümrânlığı'nın sona erdiği 30 Kasım gecesi Aden halkı büyük şenlikler yapmıştır. Halk kitleleri zafer takları ve bayraklarla süslü caddelerden sevinç gösterileri arasında geçerken, İngiliz askerlerini alan İngiliz donanması da Aden'den ayrılmıştır. Aden'deki başarı Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve ona bağlı 65 milyon işçi tarafından büyük bir sevinçle karşılanmış, ICFTU Genel Sekreteri Harm Buiter Millî Kurtuluş Cephesi liderlerine bir tebrik mesajı göndermiştir.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu, İngiltere'yi Aden konusunda çeşitli zamanlarda Uluslararası Çalışma Teşkilâtı'na ve Birleşmiş Milletler Teşkilâtına şikâyet etmişti.

Amerikan Otomobil İşleri Sendikası:

Yunanistan'a Amerikan Yardımı Yapılmamalıdır

Bir milyon altı yüz bin üyeli Amerikan Otomobil, Tarım ve Tarımsal Aletler işçileri Sendikası (UAW) Dış Münasebetler Dairesi Başkanı Victor G. Reuther önceki ay Amerikan Senato ve Temsilciler Meclisi'ne, Uluslararası Kalkınma Teşkilâtı Başkanına ve Birleşmiş Milletler nezdinde A.B.D. Büyük Elçisine bir mektup göndererek, «Yunanistan'a yapılan askerî ve ekonomik yardımın, bu ülkenin faşist askerî cuntanın elinden kurtulması anına kadar kesilmesini» istemiştir.

«Sadece 1 milyon 600 bin üye adına değil, bir tarihte özgür olan Yunan sendikalarına büyük yardımlarda bulunmuş bir Teşkilât olarak sizlere sesleniyorum» diyen Otomobil İşçileri Sendikası Dış Münasebetler Müdürü, Yunan cuntasının tüm dünyanın haklı nefretini üzerinde topladığına işaret etmiş, «...bu şartlar altında yardımı kesmemenin, her hangi bir ülkedeki totaliter zihniyeti, özgürlükleri boğmaya davet anlamını taşıyacağım» belirtmiştir.

Yunan cuntasının Yunan sendikalarını Nazi Almanyasındaki «işçi cepheleri» haline getirdiğini de ileri süren Victor Reuther, «Patakos Klığı Yunan demokrasisini boğmuştur» demiştir.

Öte yandan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), «Yunan cuntasının in-

"I write to ask that your influence be exerted to the full toward preventing either extension or restoration of U. S. aid in any form to Greece while that country remains in the grip of an essentially fascist military junta."

"The Patakos clique, using military equipment largely of U. S. origin, has throttled Greek democracy, jailed thousands of the most respected men and women in public life, imposed military censorship on all forms of utterance, reduced Greek labor unions to creatures of a Nazi-like labor front, and rules through unrelieved terror and oppression. Continued association by our country with such a regime -- to say nothing of outright economic or military assistance to it -- can only compromise, grievously, our country's own integrity."

"I write not alone in behalf of the 1,500,000 members of the UAW, an organization which has for many years worked closely with once-free Greek unions in support of the democratic modernization of that nation. Every element of Greek life, including the most conservative of its traditional democratic participants, has had violent hands laid upon it by the military junta. The depth of world reaction to the dictatorship's assault upon the very foundations of a free national community may be judged from the decision of the Common Market's Executive Commission to terminate Common Market assistance to Greece. I submit that our nation can do no less than to curtail economic or military assistance of any kind to Greece until such time as civil freedoms there have been restored. Not to do so is to invite authoritarian forces in any nation presently the beneficiary of American assistance to conclude that they can destroy freedom with impunity. Not to do so is to turn our backs on the thousands of courageous Greek citizens who have risked assassination and concentration camps by protesting the dictatorship's destruction of the democratic institutions which are that nation's priceless gift to the world."

Very sincerely yours,
Victor G. Reuther, Director
International Affairs Department

UAW'nun Yunanistan'a yapılan ekonomik ve askerî yardımın kesilmesini isteyen mektubu.

san hak ve özgürlüklerini ayaklar altına aldığını» ileri sürerek, Ortak Pazar, Avrupa Konseyi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtından sonra Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'na da müracaat etmiştir.

ICFTU Genel Sekreteri Harm Buiter tarafından yapılan müracaatta, hür işçi hareketinin Yunan cuntasını takbih ettiği ve Yunanistan'da demokrasinin kurulması için mücadeleye kararlı olduğu belirtilmekte, insan haklarını «böylesine sוריםuz şekilde çiğneyen askerî idarenin dünya kamuoyu önünde takbih edilmesi» istenilmektedir.

General De Gaulle

De Gaulle gene "HAYIR" dedi !

Fransa Cumhurbaşkanı De Gaulle, İngiltere'nin Ortak Pazar'a girmesi

konusunda, «...bu uzun bir zamandır devam eden bir piyesin beşinci sahnesidir» demiş, «İngiltere ekonomisi ile Ortak Pazar'ın bağdaşamayacağını, İngiltere'nin topluluğa alınmasının Ortak Pazar'ın parçalanması demek olacağını» ileri sürmüştür.

İngiltere ile «Altılar» arasında görüşmelere girişilmesini kabul etmeyen fakat karşılıklı ticaretin geliştirilmesi için «ortaklık» şeklinde bir çözüm yoluna açık kapı bırakan General De Gaulle, «...herşeyi İngiliz halkının azim ve hareket şekline bağlıdır» demiştir.

Öte yandan İngiltere'nin «ortak üyelik» yolundaki herhangi bir teklifi reddedeceği Avam Kamarası'nda Başbakan Harold Wilson tarafından açıklanmıştır.

ICFTU VE ILO YETKİLİLERİ CENEVRE'DE TOPLANTI YAPTI

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) yetkilileri geçtiğimiz ayın 10'unda Cenevre'de iki saat süren bir toplantı yapmışlar ve iki kuruluş arasında işbirliğini arttıracak tedbirleri görüşmüşlerdir.

Toplantıya ICFTU adına Genel Sekreter Harm Buiter, Genel Sekreter Yardımcısı Alfred Braunt-hall ve ICFTU Cenevre Bürosu'ndan Albert Hayer ve Heribert Mai er katılmışlardır.

Görüşmeler sırasında ICFTU yetkilileri Uluslararası Çalışma Teşkilatı Genel Direktörü David A. Morse'a «ILO'nun hür işçi

hareketinin problemlerinin çoğunun çözümünde yardımcı olduğunu ileri sürmüşler özellikle «ILO'nun sendikal hak ve özgürlüklere ilişkin sözleşme masının daha dikkatli bir şekilde kontrol edilmesi gereği» üzerinde durmuşlardır.

LÜKSEMBURG İŞÇİLERİ VIETNAM SAVAŞINA KARŞI

18-19 Kasım tarihlerinde Lüksemburg'da çalışmalarını tamamlayan Lüksemburg İşçi Sendikaları Konfederasyonu, «Vietnam savaşına karşı olduğunu» açıklamıştır. Dünyada barışın korunabilmesi için Birleşmiş Milletler Teşkilatının bir «uluslararası polis kuvveti» meydana getirmesi gerektiğini ileri süren Lüksemburglu işçiler, ayrıca Dünya Gıda ve Tarım Teşkilatı'nın «açlıkla savaş kampanyasını kalpten desteklediklerini» belirtmişlerdir.

Lüksemburglu işçiler Ortak Pazar'a üye devletlerin, ekonomik ve sosyal sorunlarının çözümlenmesinde sendikalara düşen işlere müdahale ettiklerini de öne sürmüşler, Birleşik Avrupa fikrinin sadece ekonomik yönden değil, siyasal bakımdan da gerçekleştirilmesi gerektiğini söylemişlerdir.

Lüksemburg İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun genel kurulunda Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonunu Genel Sekreter Yardımcısı Alfred Braunthall temsil etmiştir.

30,000 üyesi olan Lüksemburg İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreterliğine yeniden M. Hinterscheid getirilmiştir.

ADDEKE BOERMA GIDA TEŞKİLATI GENEL DİREKTÖRÜ OLDU

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı (FAO) Genel Direktörlüğüne teşkilatın 7 yıldır genel direktör yardımcılığını yapmakta bulunan Hollandalı Addeke H. Boerma getirilmiştir. 55 yaşındaki yeni Genel Direktör dört yıl süre ile FAO'nun başında buluncaktır.

ICFTU Genel Sekreteri Harm Buiter, yeni Genel Direktöre bir mesaj göndermiş, «Uluslararası

hür işçi hareketinin dünya gıda probleminin çözümlenmesinde elinden gelen her türlü yardımı yapacağından emin olunmasını» istemiştir.

TUAC : TAM ÇALIŞTIRMA İÇİN FAAL İNSANGÜCÜ POLİTİKASI ŞARTTIR

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) nezdindeki Sendikalar Danışma Komitesi (TUAC) geçtiğimiz ay içinde OECD üyesi ülkelere çağrıda bulunarak «....Batı Avrupa'da tam çalıştırma düzenine geçilebilmesi için aktif insangücü politikası uygulanması gereklidir.» demiştir.

OECD üyesi ülkelerin her yıl gayri safi milli hasıllarını yüzde dört oranında arttırmaları gerektiğini de ileri süren Sendikalar Danışma Komitesi, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) nin 1968 başlarında «çalışma bakanları seviyesinde» bir toplantı düzenlenmesini istemiştir.

YUGOSLAVYA'DA İSSİZLİK SORUNU GÖRÜŞÜLÜYOR

«Komünist ekonomide de işsizlik olabileceğini» kabul etmesi bakımından diğer komünist ülkelere ayrılan Yugoslavya'da «işsizlik sorunu» görüşülmeye başlanılmıştır. 1965 Temmuzunda uygulanmaya başlayan «ekonomik reformun» işsizlik sorununu çözümlenemediği Ekim ayı içinde Tito tarafından açıklanmıştır. Mareşal Tito, 23 Ekim günü Makedonya'da Ohri şehrinde yaptığı konuşmada, işsizlik ve bunun sosyal etkileri üzerinde durmuş yüzde yüz olmasa da, kısa bir süre içinde sorunun çözümlenebileceğini ileri sürmüştür.

Tahminlere göre Yugoslavya'da halen 400 bin işsiz vardır.

Öte yandan Yugoslav Basın Ajansı, Tayug'un verdiği bir habere göre, Yugoslav Parlamentosu'na, «işçilerin, kazançlarının yüzde birini işsizlere yardım gayesiyle meydana getirilecek özel bir fona yatırmalarını» öngören bir teklif gelmiştir. Buna göre önce bir referandum yapılacak, işçilerin bu fedakârlığa katlanmak isteyip istemedikleri belirlenecektir.

TOFHARN EMEKLİYE AYRILDI

Uluslararası Kamu Hizmetleri İşçileri Federasyonu'nun 1 Şubat 1956'dan beri Genel Sekreterliği'ni yapmakta olan Paul Tofahrn emekliye ayrılmıştır.

CHRYSLER'DE ANLAŞMA OLDU

Chrysler Otomobil Fabrikası işvereni ile Amerikan Otomobil İşçileri Sendikası grev saatinden 4 saat önce anlaşmışlardır. Yeni sözleşmeyle 103 bin işçi 20-30 sent arasında ücret zammı elde etmişlerdir.

ICFTU KOLEJİ 15 YAŞINDA

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Yeni Delhi'de açtığı sendikacılık kolejinin 15 inci kuruluş yıldönümü 5 Kasım günü kutlanmıştır. 1952'den bu yana Kolej 800 mezun vermiştir.

GENÇ İŞÇİLER SORUNU ILO'DA

Uluslararası Çalışma Teşkilatı tarafından önceki ay Cenevre'de düzenlenen bir toplantıda gelişmekte olan ülkelerde genç işçilerin mesleki eğitim ve istihdam sorunu görüşülmüştür.

İSPANYA'DA TERÖR

Faşist Franko rejiminin İspanya'da sendikacılık hareketine karşı uyguladığı baskı devam etmektedir. Terör idaresi, geçen ay, dört işçiyi daha, sendikal faaliyetinde bulunduğundan gerekçesiyle 3-9 yıla mahkum etmiştir.

OLDENBROEK 70 YAŞINDA

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun kuruluş tarihinden 1960 başlarına kadar «genel sekreterliğini» yapan J.H. Oldenbroek 70 inci doğum gününü 10 Kasım'da kutlamıştır.

Ekonomi

bülteni

No:11

ingiliz hükümeti sterlin'in değerini düşürdü

londra, 18- ajanslar

ingiliz hükümeti, sterlinin değerini yüzde 14,3 indirmiştir. maliye bakanlığı sözcüsü bu kararın, ihracaatı arttırma gayreti ile alındığını açıklamaktadır.

sterlin değerinin düşürülmesi, sadece londra borsasında değil, bütün dünya'da büyük bir tepki ile karşılanmış ve ingiliz maliye bakanı callaghan'ın evvelce devalüasyon yapılıyacağı yolundaki beyanatının, dünya borsalarını altüst ettiği ileri sürülmüştür.

İngiltere sterlin'in değerini düşürdü

İngiltere 6 yıl parasının değerini fazla yüksek tutmuş ve 1931 Eylülünde altın standardını bıraktıktan sonra sterlinin düşmesine müsaade etmişti. Sonuç dikkati çeker nitelikteydi. İngilterenin 1925 den beri ihracatı düşmekte olup, dış ödemleer hesabındaki dengeyi düşük istihdam pahasına sağlamaktaydı. Devalüasyondan sonra İngiltere Almanya'ya göre, savaş öncesi durumunu sağlamış, Fransaya göre, pozisyonu daha iyi olmuş ve 1920 lerde Japonya'nın İngiltere pazarlarında elde ettiği başarıyı kendi lehine çevirebilmişti. Amerikanın iki yıl sonra doları devalüe etmesi, İngilterenin bu ülkeye göre, ihracat durumunun düşmesine yol açmıştı.

1949 da İngilterenin yaptığı devalüasyon ise nisbi fiatların değişmesine yol açarak 1950 lerin sonlarına doğru Batı Avrupa'nın ticaretinin genişlemesine sebep olmuştu.

Avrupa İktisadi İşbirliği ve gelişme Teşkilâtına üye ülkeler arasında son yıllarda kalkınma hızı çok ağır olan ekonomilerden biri de İngiliz ekonomisi idi. İngiliz ekonomisi yabancı ekonomilerle ilişkilerini arzulanan yönde geliştiremiyor, ödemeler dengesi de devamlı olarak açık veriyordu. Bu durum bir yandan İngilterenin altın ve döviz stokunu eritirken, diğer yandan uluslararası bir ödeme vasıtası olan İngiliz lirasına karşı güveni sarsıyordu.

Son 10 yıl içinde Batı Avrupada ekonomik ve siyasi birleşme ala-

nında atılmış önemli adımlar, Ortak Pazarın kurulması ve bu pazara üye ülkeler arasında gümrük duvarlarının geniş ölçüde kaldırılması, ticaret, sermaye ve nüfus hareketlerinin hızlandırılması İngiltereyi olumsuz yönde etkilemiş, Ortak Pazara alternatif olmak üzere İngilterenin liderliğinde kurulan «Serbest Ticaret Bölgesi» de kendinden beklenen gelişmeyi gösterememişti. Bu durum karşısında İngiltere, İngiliz Milletler Topluluğuna üye memleketlerde de kalkınma hızı yavaş olduğundan ve ticaret hadleri genellikle İngiliz Milletler Topluluğuna üye memleketlerin aleyhine seyrettiğinden, dışa dönük bir ekonomi olarak, değil kalkınma, hatta ayakta durabilme imkânlarından

HAROLD WILSON

İngiliz Başbakanı İngiltere ve dünya kamuoyunda tenkidlerin hedefi oldu

bile yoksun kalmıştı. Bizzat İngilizler İngiltereyi ekonomik bakımdan Avrupa'nın hasta adamı olarak görüyorlardı.

Wilson Hükümeti, iktidarı, yukarıda bahsedilen ödemeler blâncosu açığı ile devraldı. Ekonomi ve Maliye politikası çerçevesinde ödemeler blâncosu açığını kapatabilmek için, bir yandan ithalatı sınırlayıcı, diğer yandan ödemeler blâncosu açığını uzun dönemde kapatıcı deflasyonist tedbirlerle başlıyordu. Bir ara geçici olarak ithalat üzerindeki gümrük vergileri artırıldı, pahalı para politikası izlendi, iskonto hadleri yükseltildi, İngilterenin yabancı ekonomilere karşı taahhütlerinde hafiflemeler başladı. Ödemeler blâncosu açığının kısa dönemde İngiliz ekonomisini olumsuz yönde etkilememesi için, Milletlerarası Para Fonundan kısa vadeli krediler alındı. Bütün bu tedbirler faydalı olmakla beraber İngiltere'nin temel sorunu olan ödemeler blâncosu açığının kapatılması başılamadı. Böylece İngiliz ekonomisi

son 10 yılda zengin ülkelere oranla, fakirleşen bir ekonomi haline geldi. (Grafik)

Meselenin aklı, kalkınmış bir ekonominin dış ekonomik ortaklarının bugünkü İngilterenin ihtiyaçlarını karşılayamamasıdır. Zamanımızda, özellikle İngiltere gibi dışa dönük (İngilizlerin gıda maddelerinden ve ham maddelerden hemen yarısı yabancı ülkelere gelmektedir) ekonomilerin gelişmesi, sahiboldukları piyasaların büyümesi ile mümkün olmaktadır. Bu yüzden İngiltere, İngiliz Milletler topluluğu dışında Batı Avrupa, Kuzey Amerika gibi büyük pazarlara girmek zorundadır. Bu itibarla, İngiliz Lirasının devalüe edilmesini, İngilterenin kendine yeni ekonomik ortaklar bulmak için attığı bir adım olarak nitelemek mümkündür.

İngiliz İşçi Partisi işbaşına geldiği gün, yapması gereken ilk işin, sterlinin devalüe edilmesi olduğunu bildiği halde iki önemli sorundan dolayı bununla mücadele girişmişti. Birincisi; devalüasyon kararının herşeyden önce, İngiliz işçi sınıfının ekonomik durumunu herkesten çok sarsacağını bilmesi, diğeri ise; büyük sanayi, sosya-

list bir iktidara karşı daha o anda ılımlı bile olsa pasif bir direnmeye girişmesi ve yapılacak her değişikliğin, ileride gelebilecek çok köklü değişimlere öncülük edebileceğinden çekinmesiydi.

Wilson'un başbakanlığındaki İşçi Partisi Hükümeti, bu koşullar altında çok daha çetin bir ekonomik politikayı benimsemek zorunda kalmıştı. Bu politika şöyle özetlenebilir : **Sterlinin değerinin yükseltilmesi ve genişleyen bir ekonomiye geçilmesi.** Bu amaçla, ihracaatını artıramayan İngiltere'nin, dış ticaretini içinde içinde bulunduğu durumdan kurtarmak için, önce 1964 Kasımında 3 milyar dolarlık kısa vadeli bir dış kredi alınıp bir süre sonra ödenmiş, daha sonra 1964 Aralık ile 1965 Mayıs ayları arasında Para fonundan 2.4. milyar dolarlık ikinci bir kredi daha elde edilmiştir. Ortak Pazarı katılma istekleri Fransa tarafından, İngiliz Milletler Topluluğunun tasfiye olunması ve sterlinin devalüe edilmesi gerekçeleri ile geri çevrilmiştir.

Bu şartlar altında ve buhran içinde bulunan İngiliz ekonomisi 18 Kasım 1967 Cumartesi günü saat 21.33 den itibaren yürürlüğe

KARARIN BASINDAKİ YANKILARI

«Bütün dillerde yerleşmiş bir deyim vardır : «İngiliz parası gibi sağlam» derler. Cumartesi gecesi, İngiltere Hükümetinin Sterling'in devalüe edildiği açıklanmasından sonra bu deyim söz-lüklerden çıkarmak gerekiyor artık.»

Cumhuriyet
«Wilson yönetimindeki İşçi Hükümeti, iktidara geldiği gün yapmadığı devalüasyon için şimdi tenkide uğruyor.....»

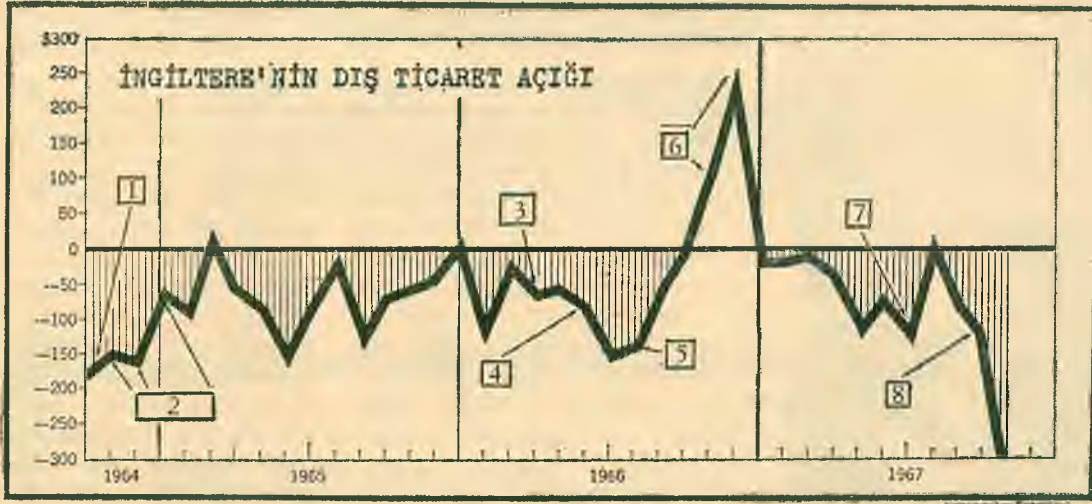
Milliyet
«Sterlinin devalüasyonu ha beri İngiltere'de ve dünyada

bir çeşit şaşkınlık ve telâş yaratmış ve zincirleme tepkilerin birbirini izlemesi gecikmemiştir.»

Yeni Gazete
«Dünya ikaz ediyor : İngiltere'nin mali problemlerinin halinde devalüasyon nihai ve katı çare değildir.»

Daily Mirror
«Devalüasyon geniş bir işsizliğe yol açabilir.»

Pravda
«Devalüasyon susuzluğunu gidermek için zehir içen kimseye benzer.»
New China News Agency

İngiltere'nin 1964 — 1967 (Ekim) arasında dış ticaret açığı:

- 1 — İşçi Partisinin küçük bir çoğunluk kazanması; 2 — Bazı tedbirlerin başlangıcı; 3 — İşçi Partisinin kuvvetli bir çoğunluk elde etmesi; 4 — Gemi adamları grevinin başlangıcı; 5 — Sert tedbirlerin başlangıcı; 6 — Gemi adamları grevinden sonra ihracat artışı; 7 — Süveyş krizi; 8 — Liman grevi başlangıcı.

giren bir kararla devalüasyona gitmiş ve böylece sterlinin değeri % 14.3 oranında düşürülmüş; bu karar sonucu sterlinin dolara oranı 2.80 den 2.40 a inmiştir.

Bu devalüasyon kararına paralel olarak İngiliz İşçi Partisi Hükümeti tarafından iskonto hadleri % 6.5 dan % 8'e yükseltilmiş, banka kredilerine tavanlar konmuş, kurumlar vergisinin oranı yükseltilmiş, milli savunma ile ilgili harcamalarda tasarruf yoluna gidilmiştir. Bu arada İngiliz ödemeler blâncosu açığına geçici olarak yardımcı olmak üzere Milletlerarası Para Fonundan 250 milyon dolarlık kredi çekme hakkı sağlanmıştır.

İskonto hadlerinin ulaştığı % 8 oranı, İngilterede 53 yıldanberi ilk defa görülmektedir. İçinde bulunduğumuz yüzyılın başındanberi iskonto haddi sadece bir defa bu miktardan yüksek olmuştur. Bundan önce Birinci Dünya Savaşında (1914 de iskonto haddi % 10 olmuştur. İskonto haddi son defa kardan on gün kadar önce % 6 dan % 6.5 a çıkarılmıştı.

Öte yandan İngiltere Hükümeti banka kredilerine yeni sınırlar koymuş, sadece ihracatçılar bu sı-

nırlamaların dışında bırakılmıştır.

Ayrıca hükümetin 1968 de askeri giderleri 100 milyon sterlin (yaklaşık olarak 3 milyar T.L.) kısacağı öğrenilmiştir.

Şirket kârlarından alınan vergiler ise % 40 dan % 42.5 a çıkarılmıştır.

İşçiler yönünden devalüasyon

İngiliz sterlinin değerini düşürme kararının, orta halli İngiliz ailelerin bütçelerinde sarsıntı meydana getirmesi muhtemeldir. Sterlinin devalüe edilmesinden en çok zarar görecektir yoksul halk tabakalarına hükümetin koruyucu tedbirler uygulayacağı açıklanmıştır. İngilizlerin gıda maddelerinden ve ham maddelerden hemen yarısı yabancı ülkelerden gelmektedir. Sterlin artık eskisi kadar mal alamıyacağı için bu maddelerin fiyatları artacaktır. Ekmek, buğday, et, şeker, kahve, çay gibi önemli yiyecek maddeleri yabancı ülkelere, özellikle dolar sahası içindeki ülkelere gelmektedir.

Wilson hükümeti işçi ücretlerinin ekonominin büyüme hızından daha yüksek bir tempoda arttığı gerekçesiyle bir yandan ücretleri dondurmuş, öte yandan vergi ve

gümrük resimlerini arttırmıştı.

17 Mayıs 1966 da 62 500 işçinin üye bulunduğu İngiliz Gemi Adamları Sendikasının grevi haftalık çalışma saatlerini 56 dan 40 a indirmek ve 42 dolarlık haftalık ücretlere % 17 nisbetinde zam sağlamak gayesiyle başlamıştı. Hükümet bu grev tesirile ekonomik hayatın gittikçe felce uğradığı ülkede olağanüstü hal ilân etmişti.

Büyük Britanyanın hemen hemen bütün teşkilatlı işçi teşekküllerinin bağlı oldukları dev İşçi Sendikaları Kongresi (TUC) sosyalist hükümetin ücretleri kanunlarla kontrol altında tutmaya devam etmesi halinde Konfederasyonun, hükümeti desteklemekten vazgeçeceğini belirtmişti. Ocak 1967 de TUC Genel Sekreteri G. Woodcock gazetecilere : «Hükümet Hazirandan sonra ücretlerin kontrolünde ısrar edecek olursa İşçi Partisinden ayrılabiliriz» demişti. (Bilindiği gibi sonbahar aylarında iktisadi güçlükler dolayısıyla kabul edilen programın süresi 30 Haziran'da sona ermekte idi.) Hükümet, programın uygulamasına deva metmek isterken, sendika yöneticileri Temmuz ayından itibaren kayıtlamalara uyma mec-

huriyetinin kaldırılmasını istemek teydi ve TUC Genel Konseyi yeni dondurma programına karşı koyulacağını, gelir ve fiatların gönüllü kayıtlamalarla kontrol altına alınması görüşünün savunulacağını açıklamıştı.

Sendikaların bu isyanına, İşçi Partisinin «asî» kanadına mensup 17 milletvekili de katılmış ve Başbakan Harold Wilson'un ihtarını dinlemiyerek hükümetin «**ücret dondurumu**» politikasına oy vermeyi reddetmişlerdi. Bütün bunlara rağmen hükümet, ücret dondurumu ile ilgili yönetmeliği 8 Mart 1967 gecesi Avam Kamarasında 153 e karşı 226 oyla kabul etmiş fakat partiye mensup 17 milletvekili çekimser kaldığından başbakanın bunlarla arası açılmıştı.

İşçi Partisi Hükümeti, mesken kredilerinden alınan faizin % 3 e indirileceği vaadinde bulunduğu halde, gelişme bu konuda da tersine olmuş, mesken kredisi faizleri % 7 yi bulmuştu.

Hastahane, okul yol, harcama- larında da kısıntıya giden hükümetin icraati sırasında işsizlerin sayısı 21.515 daha artarak, 564.083 e yükselmışti. İngiliz Çalışma Bakanlığının 1966 Araştırında yaptığı açıklamaya göre bu sayı, ülkenin işçi toplamının % 2,5 unu teşkil etmekteydi. Bu rakam 1963 Nisanındanberi en yüksek seviyeyi bulmuştu.

Kötü şartlar altında idareyi teslim alan İşçi Partisi Hükümeti, İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından uyarılmış (Şubat 1967) ve dolar ile sterlinin du-

rumunu düzelterek yeni bir uluslararası para biriminin benimsenmesi istenmiş, uluslararası para sisteminin islâhı vaktinin geçmek üzere olduğu belirtilerek dünya ticaretinin son yıllardaki hızlı ge-

CALLAGHAN

Devalüasyon kararından sonra
sözünü tutmadığından istifa
etmek zorunda kaldı.

İNGİLTERE'DEKİ DEVALÜASYON

14 KASIM

Ticaret Bakanlığı, Ekim ayında İngilterenin dış Ticaret açığının 107 milyon sterling'le rekor seviyeye yükseldiğini ilân etti.

Aynı gün Maliye Bakanlığı, Merkezi Paris'te bulunan Uluslararası bir bankadan, sterlinin durumunu sağlam tutabilmek için 9 0milyon sterlin kredi alındığını doğruladı.

15 KASIM

BBC Radyosu, verdiği Paris mahreçli bir haberde, Wilson hükümetinin Uluslararası Para Fonundan 1 milyar dolar kredi sağlamaya çalıştığını açıkladı. «**Devalüasyon**» kelimesi birdenbire ön plâna geçti.

16 KASIM

Maliye Bakanı James Callaghan, Avam kamarasında «**devalüasyon**» söylentileri üzerinde durmaktan kaçındı. Bu çekimser demec «**devalüasyon**» söylentilerine hız ver-

di. Sterlin kombiyo borsasında büyük bir sallantıya uğradı.

17 KASIM

Sterlinin değerinin % 15 düşeceği söylentileri bütün gazateler baş yeri verdiler.

18 KASIM

Başbakan Wilson ile kabinenin bazı üyeleri, sabaha doğru Başbakanlıkta toplandılar. Londra bütün gün beklenen açıklamaya ilişkin söylentilerle çalkalandı durdu.

Aynı gün saat 21.33 de H. Wilson, sterlinin dış değerinin % 14.3 nisbetinde düşürüldüğünü ilân etti.

Böylece İngiliz hükümeti, Ekonomik ve mali baskılar sonunda üç yıldır yürüttüğü savaşı kaybediyor ve İngiliz ekonomisi, üçüncü defa alınan devalüasyon kararı ile, yeni bir döneme girmiş oluyordu.

lişmesi için ticaret, maliye ve ödemeler dengesi alanlarında yeni bir düzen kabul edilmesinin gerekli olduğu belirtilmişti.

Bilinçli İngiliz işçilerinin teşkilatları tarafından yapılan uyarma, hükümet tarafından 18 Kasım 1967 de gerçekleştirilmiş, Avam Kamarası, iktisadi durumla ilgili olarak alınacak tedbirleri tasvip eden bir önergeyi 23 Kasım tarihinde 77 oy fazlasile onaylamıştır.

Devalüasyonun sebep olacağı pahalılık ve hükümetin uygulamakta olduğu ücretleri dondurma politikası karşısında işçilerin yükünün ağırlaşacağı tabiidir. Ancak Sendikalararası Genel Kurul, hükümetin iktisadi siyasetini destekleme kararını olumlu karşılamıştır. Bununla birlikte Genel Kurul, ücretlerin arttırılmasını istememeyi, hükümetin fiat artışlarını makul seviyede tutması şartı ile kabul etmiştir.

Böylece Avam Kamarasında tasvip gören ve sendikalarca desteklenen Harold Wilson, hedef olarak

REALİST BİR İNGİLİZ

İngiliz hükümetinin sterlin değerini yüzde 14,3 indirmesi dünyanın çeşitli yerlerinde büyük etkiler yaparken, Londra'lı Fred Lowers de bir İngiliz realizmi ile elindeki sterlinlerinin değerini yüzde 14,3 düşürüyor. Hem de makasla keserek...

lardır. İngiltere'yi takip edecek memleketlerin sayıları dahada artabilir. Burada İngiltere bakımından önemli olan husus, İngiltere'ye rakip ekonomilerin devalüasyonu na gidip gitmiyeceğidir. İngiltere'ye rakip memleketler arasında Fransa, Batı Almanya, İtalya için böyle bir durum söz konusu değildir.

Londra borsasının, sterlinin değerinin düşürülmesinden sonra açıldığı ilk günde sterlin kuvvetli görülmektedir. Normal değeri 2.40 dolar olan Sterlin 2.41.95 dolar olarak işlem görmüştür.

TÜRKİYE'YE ETKİSİ

İngiltere'de sterling'in devalüe edilmesi dünya ülkelerinin bir kısmında etkisini derhal göstermiş ve bazı ülkeler paralarını sterlingin devalüasyon oranı ile aynı bazıları ise farklı bir nisbette devalüe etmişlerdir.

İngiltere'nin parasını % 14,3 o-

ranında devalüe etmesinin Türk ekonomisi üzerinde de bir miktar tesir göstereceği tahmin edilmektedir. Çünkü İngiltere yurdumuzun ticari ilişkilerde bulunduğu ve Türkiye'den alacağı olan ülkeler arasında bulunmaktadır.

İngiltere'nin parasını % 14,3 oranında düşürmesi sonucunda Türkiye bu ülkeye ihraç edeceği mallardan daha çok para elde edecek buna karşılık İngiltere'den alacağı mallara daha az para ödeyecektir. 1966 yılında Türkiye'nin İngiltereye 421 milyon lira değerinde mal ihraç ettiği, 715 milyon lira değerinde ithalatta bulunduğu gözönüne alındığında İngilterenin parasını devalüe etmesinin memleketimiz bakımından müsbet neticeler yaratacağı düşünülür. Diğer taraftan Türkiye bu borçlarını devalüe edilmiş değer üzerinden ödeyeceğinden İngiltereye olan borçlarımızın % 14,3 azalacağı ileri sürülebilir. Eğer Türkiye ihraç malları bakımından İngiltere'ye rakip bir memleket olsaydı İngil-

tere'de vuku bulan devalüasyondan menfi yönde etkilenmemiz söz konusu olurdu. Ancak ihraç mallarımız arasında bir benzerlik olmaması böyle bir durumu önlemektedir. Kaldı ki Türkiye(sterlin alanında olmayıp sterlin rezervlerimizde bir kayba yol açacak büyüklükte değildir. İngiltere'deki devalüasyonu takiben Merkez Bankasınca yapılan açıklamaya göre, vaki devalüasyondan sonra bir İngiliz sterlinginin 21 lira 60 kuruşa eşit olduğu tesbit edilmiştir.

Merkez Bankasının bu konuyla ilgili açıklamasında 18 Kasım 1967 tarihinde devalüe edilen İngiliz lirasının Amerikan doları ile olan yeni muadeleti ve bu muadelete göre Merkez Bankasınca tesbit edilen esas kurun bir İngiliz lirası = 21,60 TL. ve bir Amerikan doları = 0,416.667 İngiliz lirası olduğu belirtilmektedir.

Merkez Bankasınca alınıp satılan dövizler ile bunların alış ve satış kurlarını gösteren listede değişiklik yapılmıştır.

2 Ocak 1964 tarih ve 11596 sayılı resmi gazetede yayınlanmış olan listede yapılan değişikliğe göre, bir sterlingin efektif olarak alış kuru 21.60 TL. satış kuru ise 22.14 TL. dir.

Bir sterlingin döviz olarak alış kuru 21.60 TL. satış kuru ise 21.79 TL. 20 santimdir.

Merkez Bankasının aynı açıklamasına göre 24 Ağustos 1962 tarih ve 11189 sayılı resmi gazetede yayınlanan listede de değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik ile bir sterling asgari alış haddi 20 lira 95 kuruş, esas fiyatı 21 lira 60 kuruş, azami satış haddi de 22 lira 24 kuruş olarak tesbit edilmiştir.

Netice olarak İngiltere'nin ekonomik krizini önlemek maksadıyla baş vurduğu devalüasyon kararının kendi ekonomisi bakımından olumlu olacağı tahmin edilirken, sterling sahasında bulunup İngiltere ile ticari ilişkileri olan memleketlerde direkt etki yaptığı Türkiye gibi diğer bazı memleketlerde de van tesirler yaratacağı söylenebilir.

seçtiği iktisadi istikrar programını rahatça uygulayabilecektir.

Neden Devalüasyon

Dış ödemeler açığını karşılamakta zorluk çeken memleketlerin ergeç başvurdıkları bir tedbir olan devalüasyona gitmemek için çeşitli yollara başvuran Wilson hükümetinin uyguladığı iktisadi politika ülke içinde bazı olumlu sonuçlar vermekle beraber, maliyetlerin yüksekliği dolayısıyla arttırılmayan ihracat yüzünden dış ticaret açığı 1967 Ekiminde 107 milyon sterlinle rekor seviyeye ulaşmıştı. Dış ödemeler durumu 1963 yılından beri hayli sıkıntılı bir konjonktür içinde idi, dış ticaret açıkları 2.5 - 3.2 milyar dolar civarında dalgalanıyordu. Altın rezerveleri Fransa ve Almanya'da kinden yarı yarıya azdı ve bu rezerveler yıldan yıla erimekte idi. Wilson hükümetinin 1964 sonundan beri sterlini kurtarmak için harcadığı büyük gayretler bir sonuç vermemişti.

Öte yandan, İngiltere Ortak Pazarı girmek istediği halde sterlin yüzünden eli kolu bağlanmış, Amerikanın desteği tek çare olarak kalmıştı.

Bütün bu güçlükler karşısında tek çıkar yol devalüasyona gitmekti.

Başarı ihtimalleri

Devalüasyon ihraç edilen malları ucuza satmak, ithal edilen malları pahalıya satın almak demektir. Bu itibarla devalüasyonun İn-

giltere bakımından başarısı, devalüasyon % 14,3 oranında yapıldığına göre, ihracatını % 14,3 oranında artırabilmesine bağlıdır.

Devalüasyon İngiltere bakımından bir malın pahalıya ithal edilmesi anlamını taşıdığından, devalüasyondan önce ve devalüasyonla birlikte deflasyonist politika tedbirleri almak, fiat strüktüründe ithal edilen mallar bakımından bir defacık husule gelen artışların devamlılık arzemesini önlemek gerekmektedir. Bu sebeple İngiltere'de devalüasyonla birlikte alınan yan ve tamamlayıcı tedbirler etkili olacak niteliktedir.

Devalüasyon dolayısıyla İngilterenin ihracatının artması, İngiliz mallarına karşı artacak talebi, İngiliz ekonomisinin karşılayıp karşılamamasına bağlıdır. Halen İngiltere'de küçümsenmeyecek miktarda âtıl kapasite vardır. İhracat dolayısıyla İngiliz ödemeler dengesinin leyhe dönmesi, belli bir zaman gecikmesiyle husule gelecek, muhtemelen ilk olumlu etkilerini altı ay sonra göstermeye başlayacaktır. Bu suretle Milletlerarası Para Fonundan sağlanan kısa vadeli kredi, İngiliz endüstrisinin arzını artırabilmek için İngiltere'nin ithalat kapasitesini yükselterek, ithal etmek zorunda olduğu ham madde ve yarı mamül madde ithalatına imkân verecektir.

İngiltere devalüasyona gitmekle ödemeler blâncosu açığını kapatma yolunda önemli bir karar al-

mıştır. Bu karar ile İngiltere Ortak Pazarı girmek üzere önemli bir adım atmıştır. İngilterenin devalüasyonda muvaffak olması ödemeler blâncosu açığını kapatabilir ve sterlinin milletlerarası bir ödeme vasıtası ve ihtiyat parası olması konusundaki şüpheleri ortadan kaldırılabılır. O zaman İngilterenin Ortak Pazarı girmesi aleyhinde Fransanın ileri sürdüğü ekonomik deliller ortadan kalkmış olacaktır.

İngilterenin yaptığı devalüasyonun başarısını veya başarısızlığını tayin edecek temel faktör, İngiltere'deki devalüasyonu diğer devalüasyonların takibedip etmeyeceğidir. Diğer devalüasyonlar ne kadar çok olursa İngiliz devalüasyonu o kadar etkisiz kalacaktır. Bu konuda daha şimdiden Danimarka kronunun değerini % 7,9 oranında düşürmüş, İspanyol Peçetası ile Hong-Kong dolarının değerlerinde düşürme yapılmış, Uluslararası Para Fonu Yönetim Kurulu İsrail Lirası ile İngiliz Günyanı dolarının değerinin düşürülmesini kabul etmiştir. İlâveten Bahama, Bermuda, Malta, İrlanda, Malezya da devalüasyona gitmiştir. Buna karşılık başta Ortak Pazar Ülkeleri olmak üzere İsveç, Norveç, Avusturya, İsviçre, Yunanistan, Finlandiya, Lübnan, Japonya, Endonezya Rodezya, Zambiya ve Güney Afrika paralarının değerinde değişiklik yapmayacaklarını kesinlikle açıklamış-

18 Kasım günü İngiliz Hükümetinin sterlin değerini yüzde 14,3 düşürmesinden sonra İngiltere borsasında büyük bir panik görülmüştür. Soldaki resimde Londra borsasının 18 Kasım günkü hali ile, aynı gün New-York borsasında telâs içinde hücum eden Amerikalı iş adamları görülüyor.

REALİST BİR İNGİLİZ

İngiliz hükümetinin sterlin değerini yüzde 14,3 indirmesi dünyanın çeşitli yerlerinde büyük etkiler yaparken, Londra'lı Fred Lowers de bir İngiliz realizmi ile elindeki sterlinlerinin değerini yüzde 14,3 düşürüyor. Hem de makasla keserek...

lardır. İngiltere'yi takip edecek memleketlerin sayıları dahada artabilir. Burada İngiltere bakımından önemli olan husus, İngiltere'ye rakip okonomilerin devalüasyonuna gidip gitmiyeceğidir. İngiltere'ye rakip memleketler arasında Fransa, Batı Almanya, İtalya için böyle bir durum söz konusu değildir.

Londra borsasının, sterlinin değerinin düşürülmesinden sonra açıldığı ilk günde sterlin kuvvetli görülmektedir. Normal değeri 2.40 dolar olan Sterlin 2.41.95 dolar olarak işlem görmüştür.

TÜRKİYE'YE ETKİSİ

İngiltere'de sterling'in devalüe edilmesi dünya ülkelerinin bir kısmında etkisini derhal göstermiş ve bazı ülkeler paralarını sterlingin devalüasyon oranı ile aynı bazıları ise farklı bir nisbette devalüe etmişlerdir.

İngiltere'nin parasını % 14,3 o-

ranında devalüe etmesinin Türk ekonomisi üzerinde de bir miktar tesir göstereceği tahmin edilmektedir. Çünkü İngiltere yurdumuzun ticari ilişkilerde bulunduğu ve Türkiye'den alacağı olan ülkeler arasında bulunmaktadır.

İngiltere'nin parasını % 14,3 oranında düşürmesi sonucunda Türkiye bu ülkeye ihraç edeceği mallardan daha çok para elde edecek buna karşılık İngiltere'den alacağı mallara daha az para ödeyecektir. 1966 yılında Türkiye'nin İngiltereye 421 milyon lira değerinde mal ihraç ettiği, 715 milyon lira değerinde ithalatta bulunduğu gözönüne alındığında İngilterenin parasını devalüe etmesinin memleketimiz bakımından müsbet neticeler yaratacağı düşünülmür. Diğer taraftan Türkiye bu borçlarını devalüe edilmiş değer üzerinden ödeyeceğinden İngiltereye olan borçlarımızın % 14,3 azalacağı ileri sürülebilir. Eğer Türkiye ihraç malları bakımından İngiltere'ye rakip bir memleket olsaydı İngil-

tere'de vuku bulan devalüasyon-dan menfi yönde etkilenmemiz söz konusu olurdu. Ancak ihraç mallarımız arasında bir benzerlik olmaması böyle bir durumu önlemektedir. Kaldı ki Türkiye(sterlin alanında olmayıp sterlin rezervlerimizde bir kayba yol açacak büyüklükte değildir. İngiltere'deki devalüasyonu takiben Merkez Bankası yapılan açıklamaya göre, vaki devalüasyondan sonra bir İngiliz sterlininin 21 lira 60 kuruşa eşit olduğu tesbit edilmiştir.

Merkez Bankasının bu konuyla ilgili açıklamasında 18 Kasım 1967 tarihinde devalüe edilen İngiliz lirasının Amerikan doları ile olan yeni muadeleti ve bu muadelete göre Merkez Bankası tesbit edilen esas kuru bir İngiliz lirası = 21,60 TL. ve bir Amerikan doları = 0,416.667 İngiliz lirası olduğu belirtilmektedir.

Merkez Bankası alınıp satılan dövizler ile bunların alış ve satış kurlarını gösteren listede değişiklik yapılmıştır.

2 Ocak 1964 tarih ve 11596 sayılı resmi gazetede yayınlanmış olan listede yapılan değişikliğe göre, bir sterlinin efektif olarak alış kuru 21.60 TL. satış kuru ise 22.14 TL. dir.

Bir sterlinin döviz olarak alış kuru 21.60 TL. satış kuru ise 21.79 TL. 20 santimdir.

Merkez Bankasının aynı açıklamasına göre 24 Ağustos 1962 tarih ve 11189 sayılı resmi gazete de yayınlanan listede de değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik ile bir sterlin asgari alış haddi 20 lira 95 kuruş, esas fiyatı 21 lira 60 kuruş, azami satış haddi de 22 lira 24 kuruş olarak tesbit edilmiştir.

Netice olarak İngiltere'nin ekonomik krizini önlemek maksadıyla baş vurduğu devalüasyon kararının kendi ekonomisi bakımından olumlu olacağı tahmin edilirken, sterling sahasında bulunup İngiltere ile ticari ilişkileri olan memleketlerde direkt etki yaptığı. Türkiye gibi diğer bazı memleketlerde de van tesirler yaratacağı söylenebilir.

PARA POLİTİKASI VE DEVALÜASYON

Bir ülkede izlenecek para politikası, o ülkenin ekonomisinde çok önemli sonuçlar yaratır. Rasyonel yürütülen, memleket şartlarına uygun bir para politikası bir ülkenin ekonomik hayatında derin değişikliklere yol açabilir. Buna karşılık irrasyonel bir para politikası da büyük ekonomik yaralara sebep olabilir. Ekonomisi geri kalmış ülkelerde para politikasının gayesi kalkınmaya engel olan fasit dairelerin kırılmasını sağlamak; dolayısıyla kalkınma yolunu açmaktır.

«Para politikası» belli hedefleri gerçekleştirmek amacıyla, ekonomik hayatın akışına göre para alanında alınan tedbirlere denir.

Para politikasının başlıca gayeleri

Para politikası tedbirleri ile ekonomide istenilen yönlerde bazı gelişmeler sağlanabilir. Para politikasının başlıca gayelerini belirlerken, bu gayeler arasında son bir asır içinde çok büyük değişimler meydana gelmiş olduğu görülür. Bazı gayeler önceleri çok önemli iken, zamanla önemlerini kaybetmişler, buna karşılık yeni gayeler doğmuştur. Meselâ 19 ncü yüzyılda paranın değerini korumak, fiatlarda kararlılık sağlamak veya üretim hacmini belli düzeyde sürdürmek gibi gayeler para politikasında dikkate alınmıyordu; çünkü daha çok madeni para sistemleri cari idi ve tek gaye altın standardını devam ettirmektir. O devirlerde ekonominin iç dengesi, dış denge uğruna feda ediliyordu. Zamanımızda ise paranın dış itibarını korumak için memlekette işsizliğe yol açmak ve büyük üretim kayıplarına göz yummak bahis konusu olamaz. Para politikasının gayeleri arasında meydana gelen bu değişiklik 1929 ekonomik krizinden sonra ve Keynes ekolünün etkisi ile olmuştur. Aşağıda modern ekonomilerde para politikası yönünde güdülen gayeler görülmektedir.

II. Cihan savaşından sonra, para politikası tedbirleri daha çok fiatlarda istikrar sağlanması yönünde kullanılmıştır. Ülke ekonomisinde çok önemli etkiler doğuran, sosyal sınıfların durumlarını geniş çapta etkileyen ve gelir dağılımı üzerinde müessir olan fiyat değişimlerini önlemek ve

fiatlarda az çok kararlılık sağlamak için alınacak tedbirlerin başında para politikası ile ilgili tedbirler gelir.

Para politikasının özellikle 1930 dan bu yana üzerinde çok durulan gayelerinden birisi gelir ve üretim seviyesi üzerinde meydana gelecek dalgalanmaları önlemektir. Para politikası tedbirleri, toplam gelir ve milli hasılayı en uygun seviyesinde muhafaza etmekte yararlı olur.

Para politikasının bir diğer gayesi de ülkenin «dış ekonomik kararlılığını» sağlamaktır. Bir ülkenin ödeme bilançosu açık verdiği zaman, bu açığı kapatma yolu, ya ihracatı arttırmak ya da ithalatı kısmak olabilir ki, bunları da sağlayabilmek için para politikası tedbirlerinden yararlanmak gerekir. Meselâ halkın ithal mallarına olan isteğini azaltmak amacıyla tedavül hacmini daraltmak mümkün olabilecektir. Diğer taraftan ülkedeki genel satınalma gücü azalınca ihracat mallarının içeride tüketilen kısmı azalacak, buna karşılık ihracata ayrılabilen mal ve hizmetler miktarında bir artıma görülecektir. Ödeme bilançosu fazla veren memleketlerde veya durumlarda genişletici para politikası izlenilir.

Bir ülkenin ödeme bilançosunun açık vermemesi o ülkenin dış muvazenesinin varlığını gösterir. Ancak pek çok ülkelerde ve pek çok zamanlarda ödeme bilançosu açık veya fazla vererek dış dengeyi bozmaktadır. Dış dengenin bozulması iki şekilde olur.

1 — Ülkenin bir yıl içinde altın ve döviz rezervlerindeki azalış ile kısa vadeli borçlarındaki artışlar.

2 — Ülkenin bir yıl içinde altın ve döviz rezervlerindeki artış ile kısa vadeli borçlarındaki azalışlar.

Yukarda belirtildiği gibi, dış denge ya ödeme bilançosu fazlası veya ödeme bilançosu açığı dolayısıyla bozulur.

Dış dengenin sağlanması bakımından bir ülkenin başvurduğu üç yol vardır.

1 — Milli gelir seviyesi

2 — Döviz tahditleri

3 — Döviz kuru ayarlaması (devalüasyon)

Bütün ülkeler kendi ürettikleri ile birlikte, yabancı ülkelere ithal ettikleri malları da tüketirler. Yine bütün ülkeler kendi ürettikleri mal ve hizmetlerin bir kısmını, yabancı ülkelerde tüketilmek üzere ihraç ederler. Diğer bir deyimle milli gelirin bir kısmı yerli malların bir kısmı da yabancı malların satın alınması için harcanmaktadır.

Bir ülkede milli gelirin artışı o ülkenin ithal isteğini arttırmakta ve fakat ihracat üzerinde hiç bir etki yapmamaktadır. İhracat tamamıyla dış ülkelerin talebine bağlı olduğuna göre, milli gelir seviyesi yükseldiği sürece ihraç edilmeyen malların içerde tüketimi daha çok olmakta ve hatta ihraç edilecek mallar bile içerde tüketilmektedir. O halde milli gelirin diğer ülkelere göre, yükselmesi, ithal isteğini arttırarak ve ihracatı daraltarak veya genişletmeksizin dış dengenin bozulmasına sebep olmaktadır.

Öte yandan bir ülkede milli gelir sabit kalır, fakat fiyatların genel seviyesi yükselirse, dış denge yine bozulmak durumundadır. Şöyle ki, iç fiyatların yükselmesi, daha ucuz olan ithal malları isteğini arttıracak ve fiyatı yükselen ihraç malları alıcı bulamayacaktır. Bu şekilde bozulan bir dış denge, fiyatların fazla talep karşısında düşmesi ile tekrar düzelebilir. Diğer bir deyimle fiyatlar düşünce ithalat azalır. Düşük fiyatlı ihraç mallarına müşteri bulunur ve dış denge yeniden sağlanır. Dış denge bir diğer şekilde dış ticaret sınırlamalarıyla sağlanabilir. Dış ticaret sınırlamaları, yani döviz kontrolü ödeme bilançoları açık veren ülkelerin bu açığını ortadan kaldırabilir. Ödeme bilançosu açık veren ülkeler bu açığı ticaret sınırlamalarını arttırarak fazla veren ülkeler ise azaltarak giderirler. Ancak ödeme bilançosu açık veren bir ülkenin ticaret hadlerini ağırlaştırarak, ödeme bilançosu den gesini sağlamaya çalışması, uluslararası mal ve hizmetlerini kısıtlıyacağından, her ödeme bilançosu açık veren ülkenin bu sınırlamaya baş vurması dünya ticaretini daraltacaktır. Bu nedenle, bu sistem fazla itibar edilecek bir sistem değildir.

Bugün için döviz kurlarını ayarlamak, yani devalüasyon yapmak bazı ülkeler tarafından dış dengenin sağlanması için bir ülkenin başvuracağı en kolay ve en kesin yol olarak kabul edilmektedir.

Devalüasyon bir ülkenin parasının dış değerinin düşürülmesi demektir. Bunun sonucu olarak da yabancı paraların milli para cinsinden ifade edilen değerleri yükseltilmiş olur.

Ülkelerin iç fiyat seviyeleri, diğer ülkelerin paraları ile değişim oranına yani döviz kurlarına büyük ölçüde bağlıdır. Ayrıca dış dengeyi sağlamak istihdamı zedelemeyeceği çoğunlukla kabul edilen tek vasıta devalüasyondur. Devalüasyon, bir ülkenin bir taraftan ithal mallarının fiyatlarını yükseltirken diğer yandan ihraç mallarının fiyatlarını düşürmektedir. Ancak bunun dış piyasada söz konusu olabilmesi için diğer ülkelerin devalüasyon yapmaması veya hiç olmazsa aynı oranda devaluasyona gitmemesi gereklidir. Burada önemli olan devalüasyon yapan ülkenin ekonomik kudretidir. Ekonomik yönden gelişmiş bir ülkenin devaluasyon yapması, aynı ihraç mallarına sahip diğer ülkelerinde devalüasyon yapmasını gerektirebilir. Fakat küçük bir ülkenin parasını devalue etmesi büyük ülkeleri etkileyemeyeceği için sadece kendi ekonomisini kararlılığa kavuşturmak ve dış dengeyi sağlamak yönünde sonuçlar verecektir.

Devalüasyon geçici ödeme açıklarını kapatmakta, kısa devrede sonuç veremeyeceği düşüncesiyle bir çok ülke tarafından rağbet görmemekte ancak kronik açıklarda devalüasyona başvurulması gereği ortaya çıkmaktadır.

Nitekim, bu sebeple, Türkiye'nin de üye olduğu Uluslararası Para Fonu devalüasyona başvurulmasına bir takım sınırlamalarla kabul etmektedir.

Bu tarz bir devalüasyon oranı bulmak oldukça güç bir işlemdir. Öyle ki dış ve iç fiyat farkının hesabında hangi fiyatların esas alınacağı tartışma konusu olabilir. Bu sebepten devalüasyon bütün tediye bilançosu açığını kapatmak maksadıyla yapılabilir böyle bir devalüasyonun oranı birinci şekilden çok daha fazla olacaktır. İmkân yoktur. O halde ülkeler paralarını devalüe ederlerken diğer bir takım tedbirleride yerine getirmek zorundadırlar. Ulusal gelir seviyesini indirmek olumlu bir tedbir olarak kabul edilemeyeceğine göre, esas çaba gümrük sınırlamaları koyma yolunda olacaktır. Nitekim ikinci Dünya savaşı sırasında dış dengeyi sağlamak üzere sık sık başvuru devalüasyon yalnız başına fazla etkili olmamıştır.

Türkiye AET Ortaklık Anlaşması Komitesi, Türkiye'nin yeni ihracat kolaylıkları sağlanması konusunda vaki taleplerini incelemek üzere iki toplantı yapmıştır. Her iki tarafın görüşlerinde bir yaklaşma temin edilmiş ve önümüzdeki birkaç hafta zarfında tam bir anlaşmaya varılarak AET'nin Türkiye'ye tanıma yolunda

KISA HABERLER

olduğu yeni imtiyazların 1 Aralıktan itibaren yürürlüğe girebileceği kanaati belirtilmiştir. Bu konu ile ilgili belli başlı problemleri, Daimi Temsilciler Komitesi müzakere edecek ve Kasım sonuna doğru toplanacak olan Konsey'e sunulmak üzere temel prensipleri hazırlayacaktır. Ortaklık Komitesi bu arada yeniden toplanacak ve eğer her iki taraf bir anlaşmaya varırsa, bu anlaşma esas 1 Aralıkta büyükelçiler kademesinde yapılacak olan Ortaklık Konseyi'nde resmen onaylanacaktır. Tahminlere göre en büyük güçlükler zeytinyağı ve turuncgiller konusunda görülecektir. Topluluk, Türkiye'ye Yunanistan'a zeytinyağı için tanıdığı tercihli ticaret esasını, 100 kilo başına yarım dolarlık bir farkla teklif etmektedir. Bununla beraber topluluk, toplama işini, Yunanistan için yapıldığı gibi, yani dünya fiyatlarına göre değil, milli fiyatlar esasına göre hesaplamak durumunda olduğu kanaatinde değildir. Topluluğun bu konudaki farklı tutumu, her iki devlet Ortaklık Anlaşmaları arasındaki farktan ileri gelmektedir. Yunanistan ortaklık anlaşması hâlen geçiş devresindedir, halbuki Türkiye ile yapılan anlaşma hâlen hazırlık devresinde bulunmaktadır. Aynı durum turuncgiller konusunda da ortaya çıkmaktadır. Topluluk temsilcilerinin zeytinyağı konusunda ileri sürülen prensipleri turuncgiller için de uygulanmasını istemelerine karşılık; Türk delegasyonu Akdeniz bölgesi devletleri arasında bir tefrik yapılmaması gerektiği fikrini savunmaktadır.

Yukarıda temas edilen hususlar hariç, diğer birçok ürün konusunda her iki delegasyon tam bir anlaşmaya varmışlardır. Topluluğun deniz ürünleri için (taze balık, yumuşakçalar, kabuklular) Ortaklık Konseyinin Ankara'da yaptığı toplantısında teklif edilen kota tarifesinde % 10 civarında bir arttırmayı kabul etmek niyetinde olduğu anlaşılmaktadır.

Üye devletlerin yüksek kaliteli Türk şarapları için tanıdığı olduğu kota tarifesi hacmi, 6000 hektolitreye çıkarılacaktır.

Yine bu arada, delegasyonlar halı ve üzüm konusunda anlaşmaya varmışlar, tekstil ile ilgili bazı hususların karara bağlanması da ileri bir tarihe bırakılmıştır.

AET'DE MESLEKİ FORMASYON ÇALIŞMALARI BAŞLIYOR

Mesleki formasyon veren vasıtaların bir dökümünün yapılması konusunda komisyonca yapılan teklif üzerine toplanan üye devletler yetkili daire mümessilleri, bu konunun prensibi üzerinde görüş birliğine varmışlar ve böyle bir çalışmanın AET için ifade ettiği önemi belirttik-

ten sonra söz konusu envanterin gerçekleştirilme tarzını müzakere etmişlerdir. Daha sonra üye devletlerde halen mevcut mesleki formasyon veren kurumlar ve mesleki eğitime tabi tutulan elemanların miktarı, şimdiye kadar tevzi edilmiş diploma adedi ile bu kabil müesseselere kabul şartları konusunda ilk değerlendirmeyi temin edecek bir «soru cetveli» nin muhtevası konusunda anlaşmışlardır.

Ait oldukları devletlerce de muvafakat edilmek kaydı ve şartıyla bu temsilciler topluluğu, yukarıdaki hususlarla ilgili alacakları sonuçları altı ilâ sekiz ay içinde Komisyona sunmak hususunda bir karara varmışlardır.

AET VE İSPANYA MÜZAKERELERİ YENİDEN BAŞLIYOR

AET ve İspanya arasında geçen ay başlamış olan ticarî müzakereler daha önce varılmış anlaşma sonuçlarını geliştirmek üzere yeniden ele alınmış bulunuyor.

Yapılan ilk toplantı daha çok AET'nin tekliflerine hasredilmişti. Bu arada İspanya delegasyonu Başkanı AET ile yapılan ticarî münasebetler yardımıyla temin etmeyi düşündüğü temel hedeflere sadece değinmekle yetinmişti. Bu sebeple İspanya Delegasyon Başkanının bilhassa iki taraf arasındaki anlaşmanın ilk devresine ait mukabil teklifleriyle ilgili ve aynı zamanda sanayi alanında her iki tarafın gümrük vergisi indirimlerinde uygulayacakları hız ve fası-lalar üzerinde açıklamalar yapacağı tahmin edilmektedir.

Bilindiği gibi tarımsal ürünler konusunda AET'nin yapmış olduğu teklifler en önemli ihraç maddelerini anlaşma dışı bıraktığından İspanya'yı tatmin etmemişti. O tarihten bu yana bir hayli gelişmeler kaydedilmiştir. AET'nin tutumundaki en büyük değişiklik, İspanya'nın altılara yaptığı önemli ihraç maddelerinden biri olan portakalın gümrük tarifesinde indirim yapabileceğini kabul etmiş olmasıdır.

Gelecek toplantıda AET'nin İspanya'ya kesin bir teklifte bulunacağı sanılmamaktadır. Çünkü teklifin esasını teşkil eden % 40 indirim, Fas ve Tunus Hükümetleriyle aynı konuda varılacak anlaşmaya bağlıdır. Diğer bir deyimle topluluğun portakal gümrük tarifesinde % 80 indirim yapmasını Fas ve Tunus Hükümetleri kabul ettiği takdirde topluluk İsrail, Türkiye ve İspanya'ya da % 40 indirim yapabilecektir.

Esasen İspanya ile görüşülmeden önce bu konuyu Altılar kendi aralarında müzakere edeceklerdir.

H61X 163554

İngiltere'nin
telas
yaratan
kararı:

devalüasyon

"Ekonomi bülteni"mizde

Çağımızın barbarlık örnekleri

